

PL ISSN 0514-0188

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • MAREC • BŘESEN • MARZEC • 1994 • Č. 3(430) CENA 5000 ZŁ





Príchod prezidenta Slovenskej republiky Michala Kováča na stretnutie s krajanmi. Zľava predsedu Spoločnosti Eugen Mišinec, za ním štátny tajomník prezidentskej kancelárie PR Janusz Ziolkowski. Podrobnejšie o stretnutí na str. 16-17. Foto: J.P.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 33-09-41

ORGAN TOWARZYSTWA
SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SŁOWAKÓW W POLSCE
(ORGÁN KULTÚRNO-SOCIÁLNEJ
SPOLOČNOSTI ČECHOV A
SLOVÁKOV V POLSKU)

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/4
tel. 34-11-27

Wydawca

Zarząd Główny TSKCiS

Sponsor

Ministerstwo Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny
JÁN ŠPERNOGA

Zespól

Vlasta Juchniewiczová,
Beata Klimkiewiczová, Eugen Mišinec,
Jozef Pivovarčík

Społeczne kolegium doradcze

Augustín Andrašák, Žofia Bogačíková, Jozef
Čongva, František Harkabuz, Žofia
Chalupková, Zenon Jersák, Bronislav
Knapčík, Lýdia Mšalová, Anton Pivovalčík

Skład i łamanie
"IKTUS"

Druk

Drukarnia TSKCiS
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny TSKCiS w Krakowie w
terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze
roku bieżącego.

Cena prenumeraty:

jeden numer - 5000 zł, kwartalnie - 15000 zł,
rocznie - 60000 zł.
Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa
o 100%

Nie zamówionych tekstów, rysunków i
fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów
nadanych tekstów.

V ČÍSLE:

Krajanské obľátkové stretnutia	2-3
Život persona non grata	4
Jedna, jediná	5
Volebné schôdze MS KSSČaS	6-7
Spolok sv. Vojtecha medzi nami	8
Pohraničná gmina	9
Sme za čínskym múrom!	10
Stretnutie s mládežou v Krempachoch	11
Výtvarná súťaž Života '93 uzavretá	12-13
Stretnutie s ministrom kultúry	13
Z české literatúry	14-15
Prezident SR Michal Kováč medzi krajanmi	16-17
Poviedka na voľnú chvíľu	18-19
Čitatelia - redakcia * Redakcie - čtenáři	20-22
Páračky - táračky	23
Mladým - mladším - najmladším	24-25
Šport a hudba	26
Móda	27
Naša poradňa	28-29
Psychozábava - humor	30-31
Stáva sa - Stalo se...	32

VZHLADOM NA BUDÚCNOSŤ

Priebeh predjazdovej kampane, voľby výborov a delegátov, no a najmä diskusia na schôdzach a mimo nich tvoria dosť zreteľný obraz nášho krajanského života, zobrazujú celkovú náladu vládnucu v Spoločnosti a jasne naznačujú, čím naša menšina v súčasnosti žije.

V minulých číslach sme si v našich úvahách pohovorili o predjazdovej diskusii, čo sa v nej opakovalo a čo chýbal a dospeli sme k záveru, že bola akási skleslá, malátna, akoby neustále omieľanie tých istých problémov čakajúcich na vyriešenie nezriedka už pol storočia krajanov unavilo. Možno to pochopiť, aj keď sa nám zdá, že práve dnes by sa nemalo mlčať, že treba hovoriť o všetkom hoci aj preto, že: po prve - teraz možno bez obáv vyjadrovať svoje názory, a po druhé - nastala doba, ktorá nám dáva šance na postupné vyriešenie problémov našej národnostnej menšiny. Mnoho tomu nasvedčuje. Treba len vytrvať, nestrácať trpeznosť a pokračovať v diele našich predkov.

Vráťme sa však ku kampani, tentoraz napr. k volbám orgánov miestnych skupín. Aké boli, koho krajania volili? Volby spravidla prebiehali hladko, akoby krajania už pred schôdzou mali ujasnený názor, koho majú vybrať. Vo veľkej väčšine miestnych skupín boli zhromaždení pomerne jednotní a predĺžovali mandát výborov a revíznych komisií na ďalšie volebné obdobie - v niektorých MS dokonca v absolútne nezmenenom zložení. Keď dochádzalo k nejakým zmenám, tak sa to týkalo len ojedinelých osôb, spravidla vo funkciách členov výborov a revíznych komisií. Celkovo na 36 miestnych skupín sa zmenili len štyria predsedovia, aj to po odstúpení doterajších na vlastnú žiadosť.

Tažko povedať, či ponechávanie starých výborov na viac volebných období je dobré či zlé. Na jednej strane je (a aspoň malo by byť) dôkazom, že krajania sú s ich prácou spokojní, že dôverujú svojmu, rokmi vyskúšanému aktívnu, a to aj napriek tomu, že vidia v jeho činnosti určité nedostatky. Možno tiež predpokladať, že nenašli vhodných kandidátov, bud' nechcel nikto kandidovať. Na druhej strane však treba uvážiť, či vzhľadom na budúcnosť našej organizácie netreba postupne, ale sústavne zapájať mládež do činnosti Spoločnosti, aby raz mohla prevziať na seba ťarchu zodpovednosti za kontinuitu nášho krajanského hnutia. Treba tiež pouvažovať, či príliš dlhé zastávanie funkcií nevedie k rutinérstvu, teda mechanickému opakovaniu dávnych metód činnosti, ktoré však v súčasných, meniacich sa podmienkach sú už neúnosné. Ovšem, kde výbor pracuje dobre, mohol by zostať, ale tam, kde sa dlhší čas nič nedeje - a takých MS je väčšina, čo potvrdili i volebné schôdze - východiskom by mohla byť voľba nových funkcionárov, ktorých zápal a nové

nápady by mohli účinne rozhýbať miestne krajanské hnutie. Takých si však treba vychovať už skôr sústavným zapájaním mládeže do práce v KSSČaS. Hodno sa teda zamyslieť nad takouto rotáciou kádrov a vypracovať jej zásady.

V tomto kontexte by hľadam nebolo od veci pohovoriť si o situácii žien a vôbec o ich úlohe v krajanskom hnutí. Naše krajanky, ako vôbec väčšina žien, sú veľmi zapracované, veď popri práci na svojich gázdovstvách či v inom povolaní sa musia starať i o výchovu detí a vedenie domácnosti, čo v dnešných časoch nie je vôbec také ľahké. Napriek tomu sa viaceré z nich zapájajú do krajanskej činnosti. Stretávame ich v súboroch, divadelných krúžkoch, ba i vo výboroch MS. Najviac krajaniek, najmä mladých dievčať, pôsobilo kedysi v ochotníckom hnutí a boli dokonca aktívnejšie ako chlapci. Samy ich nezriedka pritiahovali do práce v súboroch a do iných kultúrnych akcií.

Ženy v našej Spoločnosti tvoria zhruba asi 35% všetkých členov. Tomuto stavu však podľa mňa vôbec nezodpovedá ich zastúpenie vo výboroch a revíznych komisiách miestnych skupín, obvodov, ba aj v ústrednom výbere. Tak napr. počas predjazdovej kampane na Spiši krajania v 17 miestnych skupinách zvolili dopy 167 členov výborov a revíznych komisií, medzi ktorými je len 35 žien. Na Orave je podobne - na 107 členov výborov a revíznych komisií v 14 MS pripadá iba 27 žien. Najdôvodnejšie sú počínať v MS v Novej Belej - 7 žien, v Krempachoch a Podvilkou - po 6, v Malej Lipnici a Hornej Zubrici - po 5 a v Kyčoroch i Veľkej Lipnici - po 4. V 5 MS nemajú vo výboroch ani jednu krajanku. Ešte horšie dopadli ženy vo voľbách delegátov na zjazd KSSČaS - v ôsmich miestnych skupinách na Spiši zvolili len 14 delegátok, kým v piatich na Orave - iba 6. Podobne je s českými krajanami v Zelove, len v Husinci dominujú ženy. A ešte jedna štatistika - na 36 miestnych skupinách KSSČaS máme len po 4 predsedníčky výborov a revíznych komisií.

Som presvedčený, že širšia účasť žien v orgánoch Spoločnosti by krajanskej práci iste prosperovala. Treba využiť ich iniciatívnosť a aktivitu, ktorá v niektorých MS v poslednom období výrazne stúpla. Krajania z Novej Belej, Krempáč, Jurgova, Malej Lipnice, Podvilk a ďalších MS si ich prácu veľmi chvália. Mnohé naše krajanky prejavujú vysokú národnú uvedomenosť, čo sa odzrkadluje i v národnej výchove detí. Ich širšia účasť v našom hnutí je nevyhnutná, žiadúci je ich pohľad na našu prácu, jej hodnotenie z hľadiska žien, ich záujmov a potrieb. Verím, že delegátky, aj keď ich je tak malo (12%), budú o tom na zjazde hovoriť, že obohatia zjazdovú tematiku o nové tvorivé návrhy, o problematiku, ktorú sme doteraz zanedbávali.

Na zjazde by nemala chýbať - a hľadam ani nebude - problematika Života. Mám však na mysli nielen sťažnosti na jeho občasné oneskorenie, ktoré nezávisí od nás, ale najmä tvorivé pripomienky k jeho obsahu a grafickej úprave a predovšetkým to, že prípadné nevelké oneskorenie buď iné nedostatky by nemali mať vplyv na pokles záujmu o naš časopis a počtu jeho odberateľov. Nemal by na to vplyvať ani rast jeho ceny, pri súčasnej inflácii nevyhnutný, tým viac, že s rastom ceny sa výrazne zlepšila i kvalita časopisu. Ostatne nejde predsa o bohviekú vysokú sumu. Dôležité je, aby sa každý krajan a čitateľ zamyslel, aký je jeho vzťah k Životu - symbolu našej krajanskej existencie, ktorý tak vrástol do života našej menšiny. Ak to každý dobre pochopí, o predplatiteľov nebude nádzra. Myslím si, že k týmto otázkam by sa delegáti mali jednoznačne vyjadriť.

Medzijazdové obdobie sme prežívali v znamení veľkých politických, spoločenských a hospodárskych zmien v Poľsku, na Slovensku, v Česku a celej strednej a východnej Európe. Padla totalita a my všetci sme sa zapojili do výstavby demokratického systému. S týmito zmenami spájali (a naďalej spájajú) krajania veľké nádeje, že konečne dojde k vyriešeniu všetkých národnostných problémov, ktoré predošly systém utajoval, že občianska rovnosť a práva menšín budú plne rešpektované. Splnili sa tieto nádeje a očakávania? Podľa mňa len čiastočne a delegáti budú o tom iste rozprávať. Máme už v niektorých obciach slovenské omše, normalizujú sa zásady výučby materinských jazykov, môžeme kandidovať (aj keď bez šancí!) v parlamentných volbách atď. Štát sa snaží - v súlade so svetovými trendmi a zásadami demokracie - postupne riešiť problémy menšín. Len škoda, že demokracia si tak ľahko klesni cestu dole, do gŕní a obcí. Ešte stále tam pôsobia ľudia, ktorí do demokracie nedorastli a nechápu nové pomery, bránia si svoje teplé miestečka a uplatňujú metódy z čias totalitného režimu. Aj na nich príde čas!

Pred vyše rokom došlo k rozpadu Česko-slovenska a vzniku dvoch samostatných štátov - Slovenskej a Českej republiky. Vzápäť sa medzi krajanmi rozprádila diskusia, či by sa aj naša organizácia, združujúca Čechov a Slovákov, nemala podobným spôsobom rozdeliť. Diskutuje sa podnes - jedni sú za, iní proti, každý má svoje vážne argumenty. Je to veľmi zložitá otázka. Treba predtým všetko prehodnotiť a dôkladne rozvážiť, či prípadným rozchodom ako organizácia nestratíme prestíž, či sa nezmenší dotovanie, či nás to vôbec neoslabi. Naše menšiny, v porovnaní s inými, nepatria k najpočetnejším. Z tohto dôvodu mám napr. väčne pochybnosti, či by českí krajania boli schopní vytvoriť samostatnú organizáciu, či by ako menšina nezmizli. Sme však vyznávačmi demokracie a tak o tom, či pôjdeme ďalej spolu alebo osve, rozhodne demokraticky a bez akýchkoľvek nátlakov IX. zjazdu. Kiežby to bolo čo najmúdrejšie rozhodnutie!

JÁN ŠPERNOGA

KRAJANSKÉ OBLÁTKOVÉ STRETNUTIA



Novobelskí krajania. V strede J. Šturekova a F. Chalupka



Stretnutia sa zúčastnili i riaditeľ ZŠ J. Szenderewicz s manželkou a farár K. Koniarczyk

V NOVEJ BELEJ

Novoročné stretnutie krajanov je jedno z dôležitých a najkrajších podujatí, ktoré organizujú členovia miestnych skupín našej Spoločnosti.

V Novej Belej sa lámanie oblátkov a vinšovanie stalo už tradíciou. Miestny výbor pod vedením krajanky Júlie Šturekovej urobil všetko, aby nový rok Novobelania privítali naozaj príjemne.

V sobotný januárový podvečer na hostí čakala bohatu vyzdobená sála hasičskej zbrojnice, škoda len, že taká studená. Po minuloročnej "horúcej" skúsenosti radšej nezakúrili. Však sa pri tancovačke a teplej polievke iste všetci zahrejú.

Prvý sa zišli deti a čestní hostia. Pre krajanov zrejme 18. hodina nebola najvhodnejšia, lebo sa v hojnom počte - temer 200 ľudí, zišli až o 19⁰. Kravičky a teliatka svojho gazdu neospravedlnia ani pred chorobou a nie to ešte pred zábavou. Nikomu to však nevadilo. V kuchyni sa dopekali kuracie stehienka, muzikanti sa "zohrávali" a deti precvičovali svoje programy.

Po slávnostnom privítaní hostí, medzi ktorými nechýbal ani miestny farár Kazimierz Koniarczyk, riaditeľ základnej školy Jan Szenderewicz, učiteľka zo Slovenska Lýdia Richtáriková a celý učiteľský zbor, sa začal kultúrny program. Tu sa predstihovala jedna trieda pred druhou, mladší žiaci pred staršími. Striedali sa koledy so slovenskými ľudovými piesňami, komické scénky s vianočnými. Mladší žiaci občasné "zlyhanie pamäti" kompenzovali prirodzeným detským prejavom, za ktorý si zožali veľký potlesk. Obzvlášť sa rodičom páčili slovenské príslovia a porekadlá. - Aký otec, taký syn; jablko nepadne ďaleko od stromu - deťurence dokazovali, že budú kráčať v rodičovských šlapajách.

Zahanbiť sa nedali ani starší žiaci, ktorí si pripravili kolednícku scénu s jasličkami. V čertovi iste sídlil malý šíbalský čertík, lebo herec sa svojej úlohy zhstíl veľmi dobre. Dedinské pomery a mentalitu gázdov - starých

Vyhrala novobelská kapela



mládencov si na pranier vzali staršie žiačky. V paródii televíznej relácie Rande s neznámym si v frečitom spišskom nárečí utáhovali zo všetkého, čo sa len dalo. Divákom sa mladé herečky páčili. Spokojné úsmevy hostili aj na tvárich učiteľiek slovenčiny A. Krištofekovej a L. Richtárikovej.

Pred slávnostnou večerou farár K. Koniarczyk požehnal oblátky, ktorími sa krajania navzájom podeliili a popriali si v novom roku všetko najlepšie. Modlitbou si spomnenuli aj na svojich najbližších. Keď J. Šturekova želala všetkým dobrú chuť, sálou sa už šírila vynikajúca vôňa paradajkovej polievky. Po kuracinke so zemiakmi a šalátom prišli na rad zákusky domácej výroby. Nechýbali rolády, syrovníky, krémové koláčiky, ani drobné pečivo. Krajanky tieto dobroty vypekali z vlastných zdrojov, za čo im treba obzvlášť podakovať.

Mnohí hostia ešte ani nedojedli, keď na "scénu" vystúpila novobelská kapela, zložená zo štyroch muzikantov. Prinášom bol František Šturek, druhé husle hral Severín Kurnát, na akordeóne hral Jozef Kurnát a na base

Učiteľky L. Richtáriková a Ž. Chalupková



Na stretnutí nemohla chýbať školská mládež



doprevádzal Alojz Dluhý. Táto nevšedná kapela sa scházala raz za rok, ale že muzikanti žijú slovenskými ľudovými piesňami po celý čas, dokázali svojím rôznym vystúpením. Do tančného kroku vyprovokovali aj tých najstarších krajanov. Valčíky, polky, dokonca aj čardáše pripravovali o dych aj mladšiu generáciu, ktorá na krajanskom stretnutí v Novej Belej tiež nechybala.

Novozvolený výbor miestnej skupiny dokázal, že si prácu vie dokonale zorganizovať. Pomáhali ženy, muži aj mládež. Nikoho nebolo treba o nič prosiť. O tom, že sa podujatie vydarilo, že sa krajania dobre zabávali, svedčí aj plná sála o jednej v noci, keď som sa s Novobefanmi lúčila. Nech sa im darí po celý rok!

Text a foto: VLASTA JUCHNIEWICZOVÁ

V JABLONKE

Rovno do klubovne

Bol pekný, slnečný deň - nedele 16. januára 1994. Po slovenskej omši v Jablonke, ktorá sa teraz slúži o 10. hodine, krajania nepostávali - ako mali vo zvyku - pred kostolom, ale sa ihned ponáhľali do klubovne. Aj tá bola v tento deň akási inakšia, útulnejšia: stoly rovno poukladané a na nich plno všelijakých dobrôt - zákuskov, chlebíčkov a pod., ktoré pripravili jablonské gazdinky. V zadnej miestnosti veselo bublala voda na kávu a čaj. Krajanky M. Kašpráková, G. Kašpráková, I. Machayová a Helena Andrašáková prišli tu oveľa skôr, aby stühli všetko načas pripraviť. A veru stühli.

Najprv modlitba

Ked' nadišla určená hodina (12^h), obe miestnosti klubovne boli zaplnené do posledného miesta - v jednej dospelými krajanmi a v druhej deťmi a mládežou. Medzi účastníkmi boli aj hostia: Mária Hurtajová z Krajanského múzea v Bratislave a známy fotograf Filip Lašút, učiteľka slovenčiny Katarína Reisová a predseda Spoločnosti Eugen Mišinec. Nechybal ani miestny organista Jozef Omyliak, pravdaže s harmonikou. Všetci vstali a za kr. Augustínom Andrašákom začali odiekať: V mene Otca i Syna i Ducha Svätého, potom ďakovnú modlitbu, krátku ale dojímavú. Predseda OV zaželal zhromaždeným a ich rodinám všetko najlepšie, delil sa s každým bielou obľátkou a každému stisol ruku. Potom si všetci návzájom podávali tento vianočný symbol pokoja a srdečne si blažoželali. Na mnohých tvárich sa zračilo hlboké dojatie. Na záver prehovoril i predseda miestnej skupiny Spoločnosti Alojz Bugajský. Zaželal zhromaždeným, aby sa im splnili všetky túžby a želania, aby odolávali pokušeniam a mohli sa vyhnúť všetkým nástrahám.

Koledy chýbať nemôžu

Konečne prišiel čas i na jablonského organistu. Podal tón, prehral zo dva takt a spustil známu slovenskú koledu Dobrý pastier sa narodil, ktorú



Predsedu OVA. Andrašák sa delí obľátkou

za ním všetci začali spievať. Po nej nasledovala druhá a ďalšie. Pre tých, čo mali problém s textom, čakali na stoloch Jednotné katolícke spevníky. Iba málokto ri do nich nazreli, veď vianočné piesne skoro všetci dobre poznajú. Dlh sa ozýval krásny spev z jablonskej klubovne. Završila ho napokon slovenská hymnická pieseň Kto za pravdu horí.

Aj krátka besiedka osoží

Každé stretnutie je príležitosťou voľne sa porozprávať, niečo vybaviť, poradiť sa, buď jednoducho voľačo sa dozvedieť. Ani tentoraz nebolo inak. Jedných trápili obavy, či sa uchádzači z Jablonky dostanú na slovenské školy, druhí sa pýtali na najbližšiu púť na Slovensko, ďalší si vybavovali prihlášky do Spolku sv. Vojtecha a iní diskutovali o posledných politických udalostiach v Poľsku a na Slovensku. Rozdávalo sa januárové číslo Života, ktoré práve prišlo do klubovne. Kdesi zmizol exemplár kr. M. Kašprákovej, ale po krátkom hľadaní sa našiel. - Prečítam si ho večer - povedala s úsmevom na tvári.

Čas pokročil, ale krajania sa len pomaly rozchádzali domov s prísľubom, že sa o rok opäť stretnú.

Text a foto: EUGEN MIŠINEC

Všetci sú spokojní: aj stárež...



... aj mládež





Kacvínski žiaci



Stavenisko novej školy

ŽIVOT PERSONA NON GRATA

Výučba slovenčiny na oravských a spišských základných školách oddávna vzbudzuje pozornosť našej redakcie. Za poldruha roka sme navštívili takmer všetky - okrem školy v Kacvíne na Spiši. Práve dnes chceme čitateľom priblížiť aj jej situáciu, samozrejme s prihlásením na výučbu materinského jazyka. Sám som odchovancom tejto školy. Preto keď som do nej vkrčil skoro po pätnástročnej prestávke, v hlave mi zavírili spomienky na roky strávené v tejto budove, kde som začal spoznávať prvé písmená slovenskej a poľskej abecedy a iné tajomstvá ľudského poznania a tak trochu ochutnávať školský život; spomienky na prácu a detské huncústva, na milé, ale aj ťažké chvíle v školskej lavici.

Ovtedy, pravdaže, v nedalekej riečke preteklo veľa vody, a v kacvínskej škole sa nevela zmenilo. Ba áno, niektorí učitelia odišli na zaslúžený dôchodok, iní zmenili svoje pôsobisko a na ich miesto došli noví, nezriedka s vysokoškolským vzdelaním. Pribudlo trochu moderných zariadení. Zmenilo sa tiež vedenie školy - do dôchodku odišiel dlhorocný a podľa mňa, "kontroverzny" riaditeľ. Dnes túto funkciu plní mgr. Božena Szczesna. Nadalej tu však zostal

Vyučuje sa aj v tejto chalúpke



podstatný problém - výstavby novej školy, ktorý sa "rieší" skoro pol storočia! Sami Kacvínčania sú už tým znechutení a v poslednom období aj názorovo podelení. Nová lastovička nádeje, že v Kacvíne vznikne nová škola, sa ukázala pred vyše rokom, keď sa nový výbor pre výstavbu školy energicky pustil do jej realizácie.

Niekteré aspekty výstavby však vyvolali rozpory medzi obyvateľmi Kacvína, najmä v súvislosti s "rozhodnutím" vedenia miestneho urbárskeho spolku odovzdať na výstavbu väčšinu pôdov drevom za minulý kalendárny rok. Mnohí účastníci urbáru totiž zastávajú názor, že na nákladoch spojených s výstavbou by sa mali podieľať všetci obyvatelia Kacvína, teda aj nečlenovia urbárskeho spolku. Tí by tiež mali podporiť tento šlachetný cieľ budľo drevom z vlastného lesa, alebo peniazmi. Nepremyslené, koristnícke hospodárenie lesmi môže vážne ohrozíť prírodné prostredie a, ako niektorí pesimisti odhadujú, môže o niekoľko rokov úplne vykátrniť urbárske lesy. Poznamenajme, že kacvínsky urbár vlastní po komasácii pribl. 82 hektárov lesov.

Vráime sa však späť do školy. Tunajší pedagógovia si na novú školu, aj keď má byť odovzdávaná postupne, akiste ešte dlho počkajú. Zatiaľ, a vlastne už celé desaťročia, sa vyučuje na troch rôznych miestach obce. A tak na kacvínskej ulici možno stále stretnúť veselý vravor detí premiestňujúcich sa z "trydy do trydy". Na jednotlivé vyučovacie hodiny musia z jedného školského objektu do druhého "prechádzat" aj učitelia. Pracovné podmienky sú tu teda mimoriadne stážené. Nie najlepšie je tiež vybavenie školy učebnými pomôckami a iným moderným zariadením, ba aj lavicami a stoličkami. Nadalej chýba riadna telocvičňa, kde by si žiaci mohli v klude a bezpečne zašportovať. Predpokladám, že v zimnom období sa žiaci, tak ako kedysi, rozvíčujú medzi lavicami.

Základným cieľom našej návštevy v kacvínskej škole bolo zistiť podmienky výučby slovenského jazyka, ktorý sa tu vyučuje nepretržite od roku 1948. V rôznych obdobiach

bola frekvencia žiakov na hodinách materčiny veľmi diferencovaná. Nehovoriac o počiatcoch obdobia, keď sa tu vyučovalo po slovensky, viac rokov hodiny slovenčiny navštievovala takmer polovica školy. Asi pred dvoma rokmi však veľa nechybalo, aby úplne zanikla. Dnes na 168 žiakov v škole sa ju ako nepovinný predmet učí len... 10 detí. Je to skutočne málo. Vyučuje sa v dvoch skupinách - v mladšej od 3. do 5. triedy a staršej od 6. do 8. triedy, po tri hodiny týždenne. Vedie ich absolventka bratislavskej univerzity Alžbeta Góra, rod. Sojová. Okrem slovenčiny sa všetci žiaci učia ako povinný predmet anglický jazyk, zavedený po zrušení ruštiny.

Čo spôsobilo tak veľký pokles záujmu o slovenský jazyk? Čažko jednoznačne vysvetliť. Na jednej strane je to nepochybne výsledok nedbalosti krajanských rodičov, ale aj všeobecne nie najlepšieho spolunažívania obyvateľstva, no a kadejakých nátlakov. Ako mi hovorili niekoľkí rodičia, svoje deti sice na slovenčinu zapísali, bud' chceli zápisť, ale sú na pochybách, keďže samé deti sa pred ňou bránia, lebo ostatní spolužiaci sa im posmievajú. Nie je bezvýznamný ani iný argument, o čom sa hovorilo aj na poslednej volebnej schôdzi, že slovenčina je nevhodne zaradená do rozvrhu hodín - dve bud' tri hodiny po riadnom vyučovaní. Preto nečudo, že opäťovný návrat do školy vzbudzuje v žiakoch odpor k "dodatočnému" vyučovaniu.

Všetky námitky kacvínskych krajanských rodičov som tlmočil riaditeľke školy mgr. Božene Szczesnej. Povedala, že si nevšimla, aby žiaci boli voči sebe takí bezohľadní. Keby tak bolo, určite by proti tomu zasiahli, budľo ona alebo ostatní učitelia. So všetkými žiacmi, bez ohľadu na národnosť, škola zaobchádza rovnako. Pokial ide o druhý argument p. riaditeľka priznala, že skutočne v rozvrhu hodín došlo k uvedenému posunu medziiným pre indispozíciu učiteľky slovenčiny.

Počas návštevy som chcel nazrieť do triedy a porozprávať sa aj so žiacmi, ktorí sa učia slovenčinu. Žiaľ, po prvýkrát sa mi to nepodarilo, keďže podľa riaditeľky školy vstup do triedy a rozhovor so žiacmi je možný len so súhlasom Kuratória v Nowom Sączi, alebo v spoločnosti metodika slovenského jazyka. A tak som stihol urobiť úchytkom niekoľko záberov, na čo som dostał veľkodusne súhlas. Vráime sa k tomu v jednom z nasledujúcich čísel Života.

Text a snímky: JOZEF PIVOVARČÍK

JEDNA, JEDINÁ

Základná škola č. 2 so slovenským vyučovacím jazykom v Novej Belej - hlásia novučičká tabuľa, ktorá sa len odnedávna skvie na budove ZS. V poslednom čase slovenské náписy na Spiši a Orave radšej miznú ako pribúdajú, takže tabuľa teší dvojnásobne.

Okolo školy v Novej Belej je v posledných rokoch stále rušno. Najprv časť rodičov žiadala jej rozdelenie na slovenskú a poľskú, potom nám nechceli dať na plný úvazok učiteľku do nultej triedy a v súčasnosti sa povráva, že vojt by školu najradšej opäť spojil.

Je naozaj tak horúco?

V zborovni ma víta zástupca riaditeľa Dominik Surma - hlavný predstaviteľ slovenskej školy. Má dobrú správu - konečne sa vyriešila otázka slovenskej nultej triedy. Trvalo to takmer dva roky a kladného rozhodnutia sme sa dočkali až po intervencii hovorcu občianskych práv. Či sa však problém vyriešil k všeobecnej spokojnosti? Myslím si, že nie. Vojt gminy sice dostal nariadenie "na okamžité odstránenie danej situácie", ale vyriešil ju po svojom. Začažil pokladnicu v Novej Belej. A tak môžeme očakávať novú vlnu - ak nie nespokojnosti, tak aspoň hundrania.

- Ja mám na vec trochu iný názor, - zapája sa do rozhovoru riaditeľ Jan Szenderewicz, ktorý sa medzičasom vrátil z vyučovacej hodiny. - Pozerám sa na problémy v Belej z trochu inej perspektívy. Samozrejme, že ide o peniaze. Myslím si, že keď to má vojt zakotvené v nariadení - mal by výdavky znášať on. A potom pomocou slovenskej národnostnej menšiny žiadať ministerstvo školstva o dofinancovanie. Zlepšilo by to jeho pozíciu, doteraz pre menšinu nič neurobil. Keby však išlo len o neho,

V 1.b triede



Riaditeľ školy J. Szenderewicz...

nevadilo by to, ale pobúril ľudí voči štátnej inštitúcii.

Predstavitelia samosprávy navrhli rodičom, aby spojili obe nulté triedy (v poľskej je 20 detí a v slovenskej 10) a znížili tak náklady. Vojt v Novom Targu sa rozhodol prebrať školstvo až o rok. Snáď je to dobre, niektoré problémy s financovaním sa dovtedy vyriešia a nebude vyvíjať nátlak, aby sa školy spojili. Teraz je to už nemysliteľné. Aj z čisto praktických dôvodov. Riaditeľ J. Szenderewicz si to tiež nevie predstaviť.

- Pre niekoho, kto neučí v škole je to nepochopiteľné. Napríklad taká matematika - vzhľadom na viac slovenčiny je v slovenskej škole menej hodín matematiky ako v poľskej. V každej z nich je iné tempo - už by sa nedali ideálne spojiť, aj keď tam učia tie istí učitelia.

A iné dôvody sú tiež pochopiteľné. Po 40 rokoch nám zostala jedna, jediná slovenská škola. Urobíme všetko, aby sme si ju ubránili, či už bude patriť kuratóriu alebo samospráve.

- Ako hodnotíte z perspektívy 2 rokov rozdelenie školy na slovenskú a poľskú? - pýtam sa oboch riaditeľov. Zhodujú sa v názore, že je to veľmi dobré, tak pre učiteľov ako aj žiakov. Zlepšili sa vyučovacie podmienky v triedach - práca s 15 žiakmi je



... a jeho zástupca D. Surma

oveľa efektívnejšia ako s 30. Všetko je to v prospech detí. Riaditeľ Szenderewicz prišiel do školy v čase jej delenia, bol to na začiatok tvrdý oriešok. Tvrdí však, že v škole necítí žiadne antagonizmy ani medzi deťmi, ani medzi učiteľmi.

Ked' treba reprezentovať školu v Novej Belej, napríklad na športovej súťaži, často-krát sa vyberá spoločný zástupca, všetko jedno či z A (poľskej) alebo B (slovenskej) triedy. Na školských slávnostiach, ktoré sa tiež organizujú spoločne, je vždy zastúpený slovenský aj poľský jazyk. Stávajú sa však aj výnimky - ako napríklad v súťaži o Spiš, ktorú v tomto školskom roku organizovala Poľská kultúrno-vlastivedná spoločnosť (PTTK) v Novej Belej. Je to tendenčná súťaž, častokrát so skreslenými historickými údajmi a naša mládež sa jej nezúčastňuje. O objektivite niektorých spolupracovníkov PKVS pochybuje aj riaditeľ Szenderewicz.

Na škole pôsobia dve rodičovské združenia, ale len jedna pedagogická rada. Učitelia učia rovnako v jednej aj druhej škole. Stalo sa však, že poľskí rodičia sa sťažovali u vojta, že ich deti učí učiteľka slovenskej národnosti. Neplatil pre nich ani argument, že skončila poľskú školu a má kvalifikáciu. Učí tu viac učiteľov ako inde, ale je aj viac vyučovacích hodín.

Sú zaradené do vyučovania v poľskej škole aj nejaké slovenské prvky? Riaditeľ Szenderewicz odpovedá, že ešte nie, ale už o nich hovorili. Napríklad na hudobnej výchove by sa mohli vyučovať slovenské piesne, alebo slovenská hymna. Žiaci by ju mali poznáť.

- Keby som mal ešte raz malé deti (teraz mám už vnukov), nie je vylúčené, že by som ich aspoň v nižších triedach dal do slovenskej školy. Vedeli by súčasne dva jazyky.

Aktívni rodičia a vynaliezavý riaditeľ

Riaditeľ využíva nevšednú situáciu, že na škole pôsobia dve rodičovské združenia. Využíva ich prirodzenú rivalitu a zapája ich do rôznej činnosti. Tak ako všade, ani v novobelskej škole nemajú peniaze. Stalo sa



NA SPIŠI

FALŠTÍN

Volebná schôdza Miestnej skupiny KSSČaS vo Falštíne sa uskutočnila 21.11.1993 v krajanskej klubovni a jej účastníkom bol i predsedajúci Obvodného výboru na Spiši Anton Pivovarčík.

Ako vyplývalo zo správy predsedu ustupujúceho výboru Andreja Klimčáka, MS vo Falštíne patrí k najmenším na Spiši, v súvislosti s čím nemá podmienky pre vyvýjanie širokej krajanskej činnosti.

Je tu však široká čitateľská základňa Života. Falštúnčania si predplatili 30 výtlačkov, teda nás časopis je tam prakticky v každom druhom dome. Správa objektívne unávala doterajšiu činnosť za slabú a ako prostriedok na oživenie krajanského hnutia v obci navrhovala jednoducho... klubovňu, ale dobre vybavenú potrebným zariadením, tlačou a slovenskými knihami, no a pravidelne otváranú. Aby sa stala atraktívna, treba teda do nej trochu investovať, čo by bolo účelné tým viac, že klubovňa sa nachádza v priesennej miestnosti hasičskej zbrojnice.

Počas diskusie krajania viackrát nadvážovali na problematiku klubovne a súčasne sa dožadovali, aby ústredný výbor venoval väčšiu pozornosť aj malým mestnym skupinám a udržiaval s nimi pravidelný styk. Očakávali tiež aspoň raz do roka vystúpenie krajanského folklórneho súboru alebo divadelného krúžku, keďže doteraz sa Falštinu vyhýbali. Viacerí krajania poukazovali i na potrebu organizovať zájazdy do starej vlasti a púte do známych slovenských pútnických miest, o ktoré je medzi krajanmi veľký záujem.

Po ukončení diskusie a udelení absolutória sa zhromaždení rozhodli ponechať doterajší výbor MS v nezmenenom zložení na nasledujúce volebné obdobie. Staronový predsedajúci MS Andrej Klimčák sa obrátil na zhromaždených s výzvou o aktívnejšiu účasť v krajanskom hnutí a pomoc v získavaní ďalších predplatiteľov a rozširovaní Života.

J.Š.

NIŽNÉ LAPŠE

Nižnolapšanskí krajania ukončili predzjazdovú diskusiu volebnou schôdzou, ktorá sa uskutočnila 21.XI.93 v miestnej klubovni za účasti obvodného predsedu Spoločnosti Antona Pivovarčíka.

V stručnej správe z medzizjazdového obdobia, ktorú pri tejto príležitosti prednesol predsedajúci MS František Kaniuch, sa hovorilo o aktuálnom organizačnom stave lapšanskej krajanskej organizácie a kriticky hodnotilo jej činnosť. Na záver predsedajúci o. i. povedal:

- Naša miestna skupina patrila kedysi k tým väčším. Jej aktivita však postupne vyhasínala a

členská základňa sa zužovala. Sami sme si na vše, lebo sme nedokázali v pravom čase podchytiť mladé krajanské pokolenie a strelíť ho s našim hnutím. Nie div, že mnohí krajania, ponechaní samým sebe, podlahli vonkajším nátlakom, v našej obci mimoriadne silným, a odcudzili sa. Dnes nemáme ani riadnu klubovňu, kde by sa mohol koncentrovať krajanský život. Treba však urobiť všetko, aby sme sa organizačne upewnili a oživili našu činnosť.

V diskusii krajania vytikli všetky nedostatky a žiadali nielen vybavenie poriadnej klubovne, ale aj organizovanie väčších krajanských kultúrnych podujatí, ktoré by boli svedectvom, že existujeme, že sme životaschopní. Nutné je tiež zvýšenie počtu predplatiteľov Života, ktorých je tu vari najmenej na Spiši. Veď ešte v nedávnej minulosti ich bolo v Nižných Lapšoch vyše sto. K propagátorom nášho časopisu patrili i členovia tamojšej dychovky, ktorým redakcia pomohla kedysi, keď bolo najlepšie, vybaviť hudobné nástroje. Členom dychovky dodnes slúžia. V nastávajúcim období majú teda nižnolapšanskí krajania naozaj čo robiť.

Po diskusii a udelení absolutória ustupujúcomu výboru zhromaždení zvolili nové orgány MS a delegátov na obvodnú schôdzku a IX. zjazd. Predsedom zostal opäť František Kaniuch.

J.Š.

FRIDMAN

Predzjazdovú kampaň na Spiši zavŕšili krajania z Fridmana, ktorí sa zišli na volebnej schôdzi 12.XII.1993. Otvoril ju predsedajúci ustupujúceho výboru MS František Pleva, ktorý zároveň podal správu o činnosti miestnej skupiny v uplynulom období.

Správa hovoriaca o aktuálnom stave MS, organizačnej štruktúre a členskej základni MS, sebaskriticky priznávala, že krajanská aktivita v tejto obci už dlhší čas výrazne oslabla. Prejavom toho je o. i. skutočnosť, že sa tu napriek niekoľkým pokusom nepodarilo otvoriť výučbu slovenčiny v miestnej základnej škole. Nepodarilo sa tiež zväčšiť počet členov, najmä o mladých krajanov, v súvislosti s čím členská základňa starne. V závere správy sa zdôrazňovalo, že v nastávajúcim období treba činnosť MS rozhodne oživiť, a to najmä v kultúrnej oblasti, v národnej výchove mladého krajanského pokolenia a rozširovaní členskej základne.

Na správu nadvážovala diskusia, v ktorej zhromaždení zdôrazňovali najmä potrebu krajanskej výchovy mládeže a jej zapájanie do činnosti Spoločnosti, aktívnejcej práce výboru MS a nutnosť sústavných kontaktov s ústredným, ale aj obvodným výborom Spoločnosti a ich pomoc pri riešení miestnych krajanských problémov. Nevyhnutná je tiež väčšia starostlivosť o materinský jazyk, ktorý sa v tejto obci udržiava snáď už len v podobe piesní, spievaných na svadbách a pri iných príležitostiach.

Po udelení absolutória ustupujúcomu výboru pristúpili Fridmančania k voľbám nového výboru, delegátov na obvodnú schôdzku a IX.

zjazd a dopisovateľa Života. Za predsedu výboru MS bol opäť zvolený František Pleva, ktorý podľa krajanov za dôveru a schôdzku ukončil.

J.Š.

NA ORAVE

DOLNÁ ZUBRICA

Krajanský nový rok začali Dolnozubričania volebnou schôdzou MS KSSČaS, ktorá sa konala 6. januára v miestnej klubovni u kr. Vendelína Vengrína. Zhromaždení od začiatku prejavovali veľký záujem o priebeh predzjazdovej kampane v miestnych skupinách na Orave a Spiši a žiadali predsedu ÚV E. Mišinca a predsedu OV A. Andrašáka o vysvetlenie, čo môžu od IX. zjazdu Spoločnosti očakávať, či sa situácia natoľko zlepší, aby to aj oni v Dolnej Zubrici výrazne pocítili. Veď majú veľa potrieb, týkajúcich sa o. i. činnosti ich dychovky a pod. Navrhovali pozvať na IX. zjazd Spoločnosti predstaviteľov slovenskej vlády, aby priamo delegátom mohli tilmočiť postoj Slovenska k našej menštine. - Nežiadame vela - hovoril V. Vengrín - iba to, čo je pre nás dôležité: aby viac krajanských detí mohlo študovať na Slovensku, aby sme mohli bez obmedzení chodiť do práce v starej vlasti, no a aby nás tam nepovažovali za cudzincov.

Zivo sa diskutovalo o dvojítom občianstve, buď krajanskej karte. Podľa mienky krajanov je už najvyšší čas vyriešiť túto otázkou a priznať im aj slovenské občianstvo, ktorého sa predsa nikdy nezrekli.

Po správe doterajšieho predsedu Vendelína Vengrína o činnosti MS v medzizjazdovom období, diskusii a udelení absolutória výboru MS krajania pristúpili k voľbám. Predsedom zostal nadáľ kr. Vendelín Vengrín, ale za členov nového výboru zvolili niekoľkých mladých krajanov, ktorí slúbili aktívne pracovať v prospech Spoločnosti. Na záver niektorí krajania využili účasť A. Andrašáka na schôdzi a zapísali sa už do Spolku sv. Wojtecha.

E.M.

HORNÁ ZUBRICA

Clenovia MS v tejto obci sa zišli na volebnej schôdzi 6. januára tr. v miestnej krajanskej klubovni. Aj keď to bol už druhý termín, frekvencia na schôdzi bola slušná, a tak doterajší predsedajúci Alojz Biel mohol prednieť zhromaždeným správu o činnosti MS v uplynulom období a súčasne ich oboznámiť s aktuálnym stavom klubovne. V jeho hodnotení vybavenie klubovne je veľmi skromné, nevyhovujúce požiadavkám súčasnej doby. MS

v Hornej Zubrici má po aktualizácii 81 členov, avšak ani polovica si nepredpláca Život. Preto sa hneď kr. Michal Solava zaviazal získať ďalších predplatiteľov nášho krajanského časopisu.

V Hornej Zubrici sa vyučuje slovenčina v dvoch školách. Chodí na ňu pribl. 50 žiakov, ktorí si podľa krajanov plne zaslúžia, aby sa počas celej školskej dochádzky mohli aspoň raz zúčastniť zájazdu na Slovensko. Preto zhromaždení navrhli, aby ÚV Spoločnosti prerokoval s polskými a slovenskými školskými orgánmi možnosť zabezpečenia prostriedkov na organizovanie takýchto vlastivedných zájazdov.

Hornozubričania zakladajú folklórnu skupinu, ktorá už niekoľkokrát verejne vystupovala. Sú v nej väčšinou krajania, a preto sa budú radi zúčastňovať na krajanských kultúrnych podujatiach. Zakladajú tiež miestnu skupinu Spolku sv. Vojtecha, ktorý v minulosti zohrával významnú úlohu v živote obyvateľov Hornej Zubrice. Napr. už v 30-tych rokoch do tejto katolíckej organizácie patrilo okolo 100 hornozubrických rodín.

Na záver schôdze sa konali voľby výboru na ďalšie štvorročné obdobie. Za nového predsedu MS KSSČaS v Hornej Zubrici krajania zvolili Michala Solavu, ktorého zároveň poverili vyhľadaním inej miestnosti na klubovňu, keďže kr. Alojz Biel rezignoval z prenájmu. Nečudo, keď mu gminný úrad vymeral vysokú daň, a tak musel do prenájmu skoro dopĺačať.

Krajanovi Alojzovi Bielovi patrí srdečná vdaka za jeho veľké štvorčasné obetavé prácu vo funkcií predsedu MS KSSČaS. Dúfame, že sa svojimi skúsenosťami podelí s novým výborom, ktorému želáme veľa vytrvalosti a úspechov v jeho zodpovednej práci.

EUGEN MIŠINEC

PODŠKLE

Volebnú schôdzu MS KSSČaS si tu naplánovali na 9. januára t.r. Predseda výboru Marián Pytel sa sice obával, či sa schôdza vôbec uskutoční, keďže miestna skupina sa už dlhší čas neschádzala. Krajania však nesklamali. Aj keď neprišli všetci (MS má asi 30 členov), ukázalo sa, že otázky Spoločnosti nie sú im ľahostajné.

Účastníci schôdze zdôrazňovali, že majú záujem o oživenie miestnej skupiny, v súvislosti s čím predložili niekoľko konkrétnych návrhov. Predovšetkým chcú založiť riadnu sláčikovú kapelu. Majú svojich muzikantov, ktorí už dlhší čas nacvičujú. Žiadajú však Spoločnosť, aby im pomohla kapelu vhodne vybaviť. Potrebovali by harmoniku a basu a niekoľko kompletov oravských krojov. Že to myslia vážne, slúbili vystúpiť už na najbližšej krajanskej prehliadke fudových kapiel. Vďačne by privítali aj odbornú hudobnú pomoc.

V Podškli sa už viac rokov nevyučuje slovenčina. Ešte nedávno sa tamojšie deti mohli oboznamovať so slovenským slovom prostredníctvom detského časopisu Slniečko. Teraz ho, žiaľ, nedostávajú. Preto krajania žiadajú Ústredný výbor Spoločnosti, aby sa to pokúsil vybaviť. Účastníci schôdze sa zároveň stažovali, že ÚV Spoločnosti na Podškle akoby zabudol, aj

keď sami sebakriticky priznali, že v poslednom období ani oni nevyvíjali aktívnejšiu činnosť. Teraz, počas predjazdovej kampane, sa však prebrali. Neslubujú veľa, ale s presvedčením tvrdia, že o nich ešte neraz počújeme. Dúfajme, že naozaj a v dobrém.

Počas schôdze zhromaždení zvolili nový výbor, delegátov na obvodnú schôdzku a na IX. zjazd, ako aj dopisovateľov Života. Predsedom na ďalšie štvorročné obdobie sa stal Marián Pytel. V jeho dome zostane aj klubovňa MS. Schôdze sa zúčastnil predseda ÚV Eugen Mišinec a predseda OV Augustín Andrašák, ktorí sa zaviazali pomôcť krajanom aspoň v tých najpálčivejších záležitostiach.

E.M.

SLIEZSKO

Do predjazdovej kampane sa zapojili i krajania zo Sliezska, ktorí sa zišli na volebnej schôdzi (27.11.93) v Mikołowe, na dôvažok v prvom termíne. Je to pozoruhodné tým viac, že členovia tejto miestnej skupiny pochádzajú z rôznych miest tohto regiónu.

V správe o činnosti v medzijazdovom období, ktorú predložil podpredseda MS Bronislav Knapčík, sa zdôrazňovalo, že členská základňa sa v tom čase rozšírila a prekročila 100 osôb. Je teda najpočetnejšou MS mimo Spiš a Oravu. Napriek ľahkej situácii (MS už asi 2 roky nedostáva od Spoločnosti žiadne prostriedky) krajanská činnosť na Sliezsku nezamrela, aj keď bola trochu obmedzená. Popri niekoľkých stretnutiach zorganizovali tu o.i. štyri kultúrne podujatia, o ktorých písal aj Život. V súčasnosti - podotýkalo sa v správe - sa pred sliezskou MS črtá možnosť vyhospodáriť si vlastné prostriedky, čo by tamojším krajanom umožnilo zriadit si konečne vhodnú klubovňu, vyhovujúcu požiadavkám súčasnej doby.

Počas diskusie zhromaždení dôkladne zhodnotili prácu jednotlivých členov výboru MS, pochválili klady, skritizovali nedostatky a napokon, po uvážení všetkých za a proti, udelili ustupujúcemu výboru absolutórium. Vyjadrovali tiež svoju spokojnosť so vznikom samostatnej Slovenskej republiky a na záver prediskutovali niekoľko najdôležitejších podujatí, ktoré by aj napriek nedostatku prostriedkov chceli v tomto roku zorganizovať.

Počas volieb delegátov na zjazd, ako aj výboru a revíznej komisie MS, urobili v ich zložení niekoľko zmien, aby v orgánoch miestnej skupiny boli členovia zo všetkých väčších krajanských stredísk na Sliezsku. Za predsedu bol opäťovo zvolený novobel'ský rodák bývajúci v Tycháčach František Šeliga, ktorý podákoval za dôveru a vyzval zhromaždených k zvýšeniu aktivity.

B.K.

VARŠAVA

Volebná kampaň sa dostala aj do Varšavy, kde pôsobí sice nevelká, ale organizačne

stmeleňá miestna skupina našej Spoločnosti. Jej členovia sa zišli na volebnej schôdzi 14.I. t.r., po prvý raz vo vlastnej klubovni, ktorú zriadili vo varšavskom sídle Života po prešťahovaní redakcie do Krakova.

Schôdza sa začala slávnostným prijatím nových členov do miestnej skupiny KSSČaS, čím sa jej členská základňa výdatne rozšírila. Podľa správy predsedu MS Jána Špermogu - prekročila už pol stovky. Predseda predstavil aktuálny stav MS, upozornil na najdôležitejšie problémy, kriticky zhodnotil doterajšiu činnosť a oboznámil zhromaždených s volebnou kampaniou a prípravami na IX. zjazd Spoločnosti, ako aj najdôležitejšími otázkami, ktoré musí vyriešiť.

Diskusia, ktorá sa po správe rozprúdila, bola dlhá a veľmi živá, tým viac, že zhromaždení museli vyriešiť niekoľko závažných problémov, rozhodujúcich o ďalšej činnosti a možno aj o existencii MS. Prvý sa týkal udržania sídla a klubovne MS, teda zabezpečenia finančných prostriedkov na nájomné (vo Varšave veľmi vysoké), ktoré doteraz hradili niekoľki členovia MS. V súvislosti s tým sa účastníci schôdze rozhodli zvýšiť členské príspevky a súčasne začať urýchlene hospodársku činnosť, keďže MS okrem nájomného potrebuje peniaze i na vybavenie klubovne - zatiaľ prázdnnej - nábytkom a iným nevyhnutným zariadením.

Veľa miesta venovali zhromaždení práci MS, ktorá v posledných rokoch z rôznych príčin badateľne ochabla. Musí sa do nej zapojiť celý výbor, ba aj členovia by mali byť aktívnejší. Predovšetkým, čo navrhovali skoro všetci, treba častejšie a podľa možnosti pravidelne organizovať členské schôdze a zasadania výboru, ako aj stretnutia s významnými osobnosťami literárneho a kultúrneho života. Zaktivizovaniu činnosti MS by nepochybne prospeľo i nadviazanie úzkej spolupráce s nedávno založenou Spoločnosťou Poľsko-Slovensko, ktorá má svoje sídlo v tej istej budove. Podľa všeobecného návrhu miestna skupina by mala tiež rozšíriť kontakty s veľvyslanectvami Slovenskej a Českej republiky a s ich kultúrnymi strediskami. Okrem toho do pracovného programu MS na nastávajúce obdobie zhromaždení navrhovali organizovanie zájazdov na Spiš, Oravu a do Zelova, ako aj výletov a iných podujatí v okolí hlavného mesta, samozrejme, nakolko to dovolí finančná situácia členov a samotnej MS.

Varšavská miestna skupina má miešanú členskú základňu - združuje členov slovenskej, českej a poľskej národnosti. Preto neprekupuje, že na schôdzi muselo dôjsť i k diskusii, či sa Spoločnosť rozdelí na slovenskú a českú, alebo zostane spolu. Po rozvážení všetkých za a proti prevládala mienka, že by hádam bolo lepšie zostať spolu. Keby však IX. zjazd rozhodol ináč, treba nájsť východisko, aby aj po formálnom rozdelení mohli obe menšiny úzko spolupracovať.

Počas volieb, teda po udelení absolutória, zhromaždení ponechali doterajší výbor - s predsedom J. Špermogom - na ďalšie volebné obdobie.

J.S.

SPOLOK SV. VOJTECHA MEDZI NAMI

S pápežským požehnaním

Keď oravský rodák Dr. Andrej Radlinský oznámil v roku 1875 slovenskej verejnosti a cirkevnej i štátnej vrchnosti v Uhorsku, že sa bude zakladať slovenský katolícky spolok, akiste nepredpokladal, že uplynie celých 14 rokov, kym sa jeho myšlienka uskutoční.

Najprv vtedajšia cirkevná vrchnosť v osobe uhorského prímasa Jána Scitovského, ku ktorému zakladatelia svätovojtešskej jednoty poslali osobitné posolstvo, neschválila stanovy spolku, hoci to vopred slúbila. Aj po niekolkonásobnom prepracovaní sa vždy našla nejaká zámenka pre ich zamietnutie. Cirkevná vrchnosť, ako aj štátne moc robili všetko, aby znemožnili založenie slovenského katolíckeho spolku. Na druhej strane popredné slovenské katolícke duchovenstvo neúnavne pokračovalo vo svojom predavzatí. Argumentovalo, že svoje nábožensko-kultúrne organizácie v Uhorsku majú Nemci, Maďari, Česi, Slovinci a ďalší, iba Slováci neustále narážajú na obrovské prekážky. Písali prosbopisy a posielali deputácie - zakaždým bezvýsledne. Dokonca pápežský nuncius vo Viedni, na ktorého sa osobne obrátil A. Radlinský, žiadosť o založenie slovenského katolíckeho spolku nevedno prečo zamietol.

V roku 1868, keď uhorským prímasom v Ostrihome bol Ján Simor, Slováci sa ešte raz pokúsili získať povolenie na založenie spolku. Opäť sa do toho pustil osobne A. Radlinský. Keď však 17 mesiacov zakladatelia spolku nedostali žiadnu odpoveď a už sa zdalo, že znova nepochodia, zrazu svitala nádej. Prímas nečakane nariadil, aby žiadosť Slovákov úradne postúpili na vybavenie. Niektorí tento náhly zvrat pripisujú osobe A. Radlinského, ktorý v tomto čase viedol verejný spor o urážku na cti s maďarskými redaktormi budapeštianskych novín a odstúpil od súdneho procesu, keď mu prímas prisľubil povolenie spolku. Tak či onak je faktom, že v roku 1870 uhorský prímas potvrdil stanovy Spolku svätého Vojtecha. Poslal ich tiež na schválenie do Ríma a po kladnom posudku i na uhorské ministerstvo osvety. Koncom leta 1870 mal Spolok sv. Vojtecha vybavené všetky povolenia uhorských úradov a cirkevnej vrchnosti a tak 14. septembra 1870, po 14 rokoch boja, bolo možné zvolať I. valné zhromaždenie členov, ktoré sa uskutočnilo v Trnave.

Aj odrezané ratolesti ostali verné

Hlavným poslaním Spolku sv. Vojtecha (Adalberta) bolo sprístupniť širokému okruhu

slovenských katolíkov hodnotnú literatúru, vzdelávať a podporovať v mravnosti prostý ľud a samozrejme uprevňovať v ňom kresťanské hodnoty. Pekne a jednoducho to vyjadril jeden zo správcov Spolku v medzivojnovom období Ján Pöstényi: "Spolok sa utvoril preto, aby slovenská kniha prešla každou dedinou slovenskou a zakotvila i v najchudobnejších vrstvach národa."

Spolok mal tiež na zreteli otázku národnej uvedomelosti a spolupatričnosti Slovákov nielen doma, ale aj vo svete. Tí sa mu vefakrát odvádzali zvlášť keď Spolok postihli vážne finančné ťažkosti.

Spolok sv. Vojtecha nezabudol ani na Oravcov a Spišiakov, ktorí po I. sv. vojne boli prvýkrat odtrhnutí od svojej odvekej vlasti, odrezaní od starobylej slovenskej kultúry, slovenského písaného slova a slovenských bohoslužieb. Práve v Spolku sv. Vojtecha našli svojho ochrancu, učiteľa a sprostredkovateľa tých najhlbších národných a kresťanských hodnôt. Preto nečudo, že aj keď boli naozaj chudobní, veľmi ochotne sa do spolku zapisovali a pravidelne platili členské príspevky. Boli vďační za každú podielovú knihu a kalendár, ktoré dostávali zo Slovenska.

Krajčanov bude iste zaujímať, ako kedysi vyzeralo členstvo spolku v jednotlivých oravských a spišských obciach a kto bol ich tzv. Jednateľom, čiže akýmsi zástupcom udržujúcim spojenie medzi ústredným vedením v Trnave a danou miestnou skupinou. Tak napr. podľa zverejnených údajov z roku 1929 vo Veľkej Lipnici na Orave bolo 156 členov a jednateľom bol miestny farár Karol Machay, v Hornej Zubriči bolo 81 členov a jednateľom bol Ignáč Ďurčák, v Jablonke bolo 119 členov a jednateľom bol Jozef Lihosit, v Podvŕku spolu s Podsmírom a Harkabuzom bolo 157 členov a jednateľom bol Florián Makuch, v Chyžnom bolo 49 členov a jednateľom bol farský úrad, podobne v Pekelníku, kde bolo iba 11 členov. V Podškli majúcom 39 členov bol jednateľom Jozef Václaviak, kym v Oravke s 36 členmi bol jednateľom Jozef Kráčik.

Keď ide o Spiš, v Jurgove bolo 85 členov a jednateľom bol František Gomboš, Kacvín mal 22 členov a jednateľom bol Michal Jánošík, Krempachy mali 72 členov a ich jednateľom bol Jozef Tomašovič, v Tribši bolo 39 členov a jednateľom bola Ilona Tomečkovičová, v Nižných Lapšoch bolo 10 členov a jednateľom bol Anton Šoltés.

Bol raz jeden kalendár

Máloktoľa publikácia sa v minulosti tešila takej obľube medzi oravským a spišským ľudom ako slovenský kalendár Pútnik svätovojtešský, ktorý vydával Spolok sv. Vojtecha v Trnave. Pre svoj jednoduchý štýl, praktické hospodárske, zdravotné a iné poradenstvo, ako aj úprimnú katolícku a národnú orientáciu si ho pravidelne zaobstarávala väčšina rodín na Orave a Spiši. V niektorých domoch sa ešte aj dnes nájdú staré exempláre tohto svätovojtešského kalendára, v ktorom sa zaznamenávali dôležité rodinné udalosti, rôzne prírodné javy súvisiace napr. s

predpovedou počasia, bud závažnejšie poznatky z gazdovania. Vojtešský kalendár bol často svojráznou kronikou života a práce oravských alebo spišských rodín.

Návrat spolku do našich rodín

V období totality a násilnej ateizácie slovenského i poľského národa mal Spolok sv. Vojtecha veľmi obmedzené možnosti pôsobenia. Avšak žiadna tyrania netrvá večne. Padol aj komunizmus a spolok mohol rozhýbať svoju činnosť. Nanovo však musel budovať členskú základňu a urýchlene vytlačiť veľké množstvo aspoň tej najzákladnejšej náboženskej literatúry, tzn. modlitebné knižky, spevniky a Sväté písma.

Naši krajania na Orave a Spiši sa veľmi potešili, keď sa dozvedeli, že sa Spolok opäť rozvíja a jeho činnosť sa uberať tou istou cestou ako všakedy. Sami sa začali organizovať a zakladať miestne organizácie. Hlavným iniciátorom obnovenia SSV na Orave bol kr. A. Andrašák. Potom sa do organizátornej činnosti zapojili o.i. V. Smrečáková, J. Švientek, G. Prilinská a ďalší. Na Spiši na organizovaní SSV sa o.i. podieľali: A. Pivovarčík, F. Kurnát, J. Štureková a ďalší. Krajania uhradili samozrejme členské príspevky a čakali na svoj obľúbený Pútnik svätovojtešský a ďalšie knihy, ktoré dostávajú zdarma ako riadni členovia Spolku. Zdá sa, že aj samotné vedenie spolku v Trnave bolo milo prekvapené vernosťou našich Oravcov a Spišiakov. Nie div, že sa vlni prišiel s nimi stretnúť do Jablonky sám riaditeľ spolku Š. Hanákovič.

Za necelé 3 roky sa do Spolku sv. Vojtecha na Orave a Spiši zapísalo už približne 300 členov. Miestne skupiny Spolku pôsobia o.i. v Jablonke, Pekelníku, Dolnej a Hornej Zubriči, Malej Lipnici, Podvŕku, Novej Belej, Kacvíne, Krempachoch, Tribši, Jurgove a ďalších obciach. Pribúdajú noví členovia. Niektorí ešte nedávno ani nevedeli, že môžu vstúpiť do spolku a dnes už dostávajú domov kalendáre a iné materiály.

EUGEN MIŠINEC

*

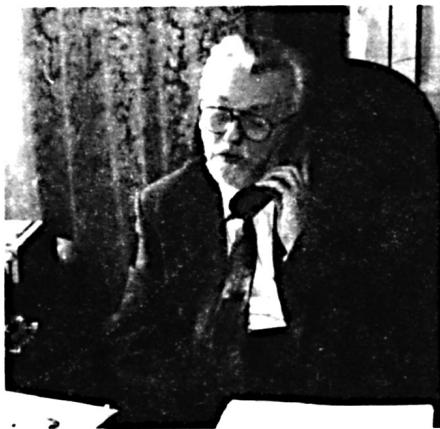
Záujemci o členstvo v Spolku svätého Vojtecha sa môžu hlásiť na Orave u kr. Augustína Andrašáka (každú stredu v klubovni MS v Jablonke) a na Spiši u kr. Antona Pivovarčíka v Kacvíne č.d. 43 bud u predsedov miestnych skupín KSSČaS.

Kto sa chce stať členom Spolku sv. Vojtecha musí:

- vyplniť prihlášku,
 - zaplatiť vstupné vo výške 100 Sk a podielové 50 Sk,
 - súhlasiť so stanovami SSV.
- Členstvo v Spolku sv. Vojtecha zaručuje o.i.:
- každemu členovi zdarma dve katolícke knihy do roka (Pútnik svätovojtešský a podielovú knihu),
 - 15-percentnú zľavu pri nákupe kníh vydaných SSV,
 - raz do roka sv. omšu za všetkých členov SSV (živých a mŕtvych).

s WENDELINOM HABEROM
vojtom gminy Nižné Lapšce

POHRANIČNÁ GMINA



Euroregióny sa v poslednom čase stali veľkou módou. Najprv sa v ľažkých pôrodných krčoch narodil euroregión Karpaty, teraz to isté čaká euroregión Tatry. Mnohí s ním spájajú nádeje na rozvoj pohraničných oblastí. Ako sa na vznik euroregiónu Tatry pozoráte vy?

- Som jednoznačne za. Patrím k tomu členom pracovnej skupiny, ktorá pripravovala štatút tohto regionálneho združenia. Je logické, že vo vzniku euroregiónu Tatry vidím veľké nádeje. Niet iného východiska, sme pohraničnou gminou.

Aké sú hlavné ciele euroregiónu Tatry?

- Je to predovšetkým spolupráca v oblasti životného prostredia, výmena turistickej informácie a vznik nových hraničných prechodov. Na to všetko sa ešte nakladá hospodárska spolupráca.

Podnikateľov najviac zaujímajú colné zľavy. Pracovníčka MSZ mi povedala, že pochybuje o ich vzniku..

- O colné zľavy nám ani tak nejde. Záleží nám napríklad na tom, aby podnikateľ, ktorý využíva tovar na slovenský veľtrh, platiť iba za to, čo na Slovensku predá, nie za všetko. Iné nezmyselné poplatky musia platiť slovenskí turisti, ktorí prekračujú polské hranice v autokare. Poľskí colníci od každého vyberajú 70 tisíc zlých. Nemožno sa preti divíť, že záujem slovenských turistov o našu oblasť poklesol a obchody v Novom Targu zívajú prázdnotou.

Prečo sa na poslednom stretnutí predstaviteľov nového regionálneho združenia hovorilo o regióne a nie euroregióne?

- Pre nás nie je rozhodujúce, či to bude euroregión, región, alebo len pohraničné združenie miest a obcí. Nech sa to nazýva ako chce.

Keby však vznik euroregiónu Tatry potvrdila Rada Európy, podobne ako sa to stalo s euroregiónom Karpaty, mohla by poskytovať finančné prostriedky na vybudovanie vhodnej infraštruktúry. Splňa štatút podmienky Rady Európy?

- Ja som sa rozprával s predstaviteľmi Rady Európy, všetko záleží od podpisania zmluvy o transhraničnej spolupráci. Stále nemôžeme pochopiť, prečo vláda SR väha. To nemá nič spoločné so zápisom štatútu euroregiónu Tatry. A kvôli zdržanlivosti slovenskej vlády nemôžeme ani zorganizovať kongres ET, kde by sa vytvorila vyhovujúca riadiaca jednotka.

Prečo v skupinách, ktoré sa podielajú na prípravných prácach nie sú zastúpeni predstaviteľmi slovenskej národnostnej menšiny, ktorých sa vytvorenie ET tiež týka?

- Za vytvorenie ET zodpovedajú miestne samosprávne jednotky - gminy, obce a mestá.

Pokiaľ sú v tých samosprávach zastúpení predstaviteľa slovenskej národnostnej menšiny, môžu sa prípravných prác zúčastňovať, nič proti tomu nemáme. Ale vytvorenie špeciálnej inštitúcie, ktorá by v ET reprezentovala menšiny, nie je našim cieľom. Rómovia na Slovensku by mohli žiadať to isté. ET je samosprávnu štruktúrou, do ktorej patria gminy, obce a mestá.

Od medzinárodných vzťahov sa preneseme k vyhliadkám gminy na budúci rok. Ako vyzerá rozpočet?

- Zatiaľ ho ešte stále tvoríme. Predpokladáme, že dosiahne výšku 25 mld zlých. Najviac výdavkov pohltí výstavba troch školských budov - asi 2,5 mld zlých a okolo 0,5 mld zlých pôjde na výstavbu zdravotného strediska vo Fridmane.

Fridmanski občania sa obávajú, že budovou, ktorú postavili vlastnými rukami, bude disponovať Vojvodské stredisko sociálnej pomoci...

- Teraz práve o tej veci rokujeme. Zatiaľ to vyzerá tak, že v dvoch tretinách obrovskej novostavby by sa zriadil Dom dôchodcov a v jednej tretine zdravotné stredisko. Pokiaľ by fridmanski občania s takým riešením nesúhlasili, na dokončenie stavby by sa muselo počkať 5-6 rokov. Teraz máme šancu fridmanske zdravotné stredisko odovzdať ešte v tomto roku. Je to rozdiel, nie? Okrem toho udržiavanie tak obrovskej budovy je veľmi nákladné, čo si gmina nemôže dovoliť.

Aké výhody môže mať gmina z umiestnenia domu dôchodcov vo fridmanskom zdravotnom stredisku?

- Na území našej gminy taký dom nemáme, mohli by ho využiť tunajší ľudia. Okrem toho by bola vo Fridmane stála lekárská starostlivosť, lekári a ošetrovatelia by boli k dispozícii 24 hodín denne.

V gmine Nižné Lapše sú v tejto chvíli dve zdravotné strediská...

- Vo Fridmane gmina prenajala dom, v ktorom ordinuje lekár a zubár. V Nižných Lapšoch môžu občania z celej gminy navštíviť obvodného, detského, ženského lekára a od februára už aj zubaču, bez ktorého sme to museli rok vydierať.

Ako gmina rieši ľažkú sociálnu situáciu svojich spoluobčanov?

- V nižnolapšanskej hasičskej zbrojnici funguje Stredisko sociálnej pomoci. Naša gmina zabezpečuje finančnú podporu pre dvadsať starších ľudí, iné sociálne príspevky poskytuje Vojvodské stredisko sociálnej pomoci. Nový zákon, ktorý nariadiuje vyplácanie podpory tehotným ženám, nám v poslednom čase skomplikoval situáciu. Vláda nám totiž doposiaľ neposlala žiadne peniaze. Čo môžeme robiť?

Zatiaľ všetky gravídne ženy registrujeme...

V tomto roku prebieha stavba troch škôl - v Nižných Lapšoch, Kacvíne a Tribši. Akou časťou sa podieľa gmina na výstavbe kacvinskej školy?

- Rozhodujúcou. Istú finančnú podporu nám poskytlo i Vojvodské kuraťórium - približne polovicu z toho, čo dávame my. Zabezpečujeme všecko: technický dozor, profesionálnu pracovnú skupinu, investície, platby.

Akou časťou prispieva kacvinsky urbár?

- To nie sú porovnavateľné sumy. Urbár nefinancuje, iba reaguje na potreby výstavby.

Koľko dáva urbár a kolko gmina?

- To budeme môcť určiť až po záverečnom vyúčtovaní celej stavby. Rozhodne tu netreba zvýrazňovať úlohu urbára. Neprispieva finančne, ale formou dreva.

Koľko je to percent?

- Málo. Rozhodne menej než 10. Koľko? Mňa to nezaujíma, o tom rozhoduje Spoločný výbor pre stavbu školy. Opakujem: urbár nie je organizácia, ktorá by finančne dotovala stavbu školy v Kacvíne.

Sú občania spokojní s úrovňou cest vo Vajej gmine?

- Väčšina cest patrí pod novosáčské vojvodstvo. Oni ich opravujú, udržiavajú. Čažko povedať, či je to dobré, či zlé. Gmina každý rok opraví, alebo postaví akýsi most, cestu. Nemôžeme predsa stihnuť všetko! Pre nás sú teraz najdôležitejšie školy.

A čo kanalizácia?

- V tomto roku sa plánuje kanalizácia v Kacvíne a Vyšných Lapšoch.

Tá však bude financovaná zo štátneho rozpočtu v rámci zabezpečenia nedeckej priehrady...

- Áno. To sa nám naštastie podarilo vybaviť.

Ako to vyzerá s telefónmi?

- Na území nižnolapšanskej gminy máme dve centrály - jednu v Nižných Lapšoch a druhú vo Fridmane. Spolu je to okolo 250 telefónov. Na poľské podmienky celkom slušné, nie? V súvislosti so stavbou priehrady sa uvedie do prevádzky nová centrála v Nedeci. Naša gmina by tak mala získať 200 nových čísel.

Ďakujem za rozhovor.

Zhvárala sa:
BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

DAR SRDCA

Prinášame mená ďalších darcov, ktorí finančne prispeli do akcie DAR SRDCA. Sú to Krempašania:

Monika Bizubová, Renata Brizeková, Dorota Lukášová, Jolanta Krišková, Pavol Paciga a Lucina Petrášková - všetci po 40.000 zł, ako aj Novobeliansia: Žofia Magerová, Kristína Mošová, Anna Klukošovská a Anna Šoltýsová - taktiež po 40.000 zł. Ďakujeme.

KTokoľvek by chcel podporiť našu Spoločnosť, môže prispievať na adresu: Zarząd Główny TSKCiS, ul. św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków.

Konto: BDK w Lublinie, II/0 Kraków,
nr 333401-2017-132.

SME ZA ČÍNSKYM MÚROM!

Za horami, za dolami,

v širokej doline Dunajca leží tichá priestranná dedina Hrkú, hrkú! V strede si hrdo vykračujú vykŕmené moriaky, rozpriestierajú antracitové perie, nadúvajú červené laloky. Rozfahlé ulice poskytujú priestor a svetlo. Žiadna spišská dedina v okolí sa nemôže popýšiť cestami širokými 10 až 12m! Náhodnému pozorovateľovi neunikne, že pôdorys dediny bol už v minulosti starostlivo naplávaný. Domy, ktoré držia pokope, obkolesujú drevéne stodoly.

Biely fridmanský kostol je ideálnou učebnicou všetkých architektonických štýlov. Nechýba ani jeden - románsky, gotický, renesančný, barokový. Na jeho mieste stála v 13. storočí svätyňa sv. Stanislava, teraz je kostol najstaršou sakrálnou pamiatkou pod Tatrami.

Žiť vo Fridmane?

- To pre mňa znamená piť čistú vodu zo studne, napĺňať plúca čerstvým vzduchom, byť v harmónii s prírodou, - hovorí ružolica, žoviálna a stále aktívna pani Žofia Wójciková.

- Fridman? - krúti hlavou František Pleva. - Smutno mi bude za zelenými lúkami so šíavnatou trávou a čistou vodou, smutno mi za Dunajcom, kde sme sa neraz kúpali.

- To ten čínsky mûr, čo nám tu postavili, na všetko tieni, - ponosuje sa Ján Richtárik.

Nie, vo Fridmane nezavládol tajuplný čínsky cisár, čo páľ knihy a staval múry. Ale odkiaľ sa vzal ten obrovský val? Podkova zo štrku, gigantická stupajúcičia obra?

- Nás sa nikto na nič nepýtal, - hovorí poslanec gminnej samosprávy Ján Rusnáčik, - Fridman pre nikoho nič neznamenal.

- Žili sme tu tichučko, v zátiší, Pánu Bohu za chrbtom - prídava sa k nemu členka richtárskej rady, pani Žofia, - nič nám nechýbal.

Bagre a ťeriaivy postavili hrádzu. Obrovská priehrada nahryzla jeden koniec malebnej dedinky Fridman.

Anglická hmla na Spiši

Zátišie sa zmenilo na javisko. Tak to aspoň pocitujú obyvatelia Fridmana. Nahárajú ich fotoaparáty, gánia na nich cudzie oči, Nemci a Američania kupujú ich pozemky.

- Bude tu hmla ako v Anglicku, - faľká si Ján Richtárik, - vlhko, zima, stále nám tu bude pršať.

- Podľa mňa sa vela nezmení, - tvrdí Ján Budz z Čiernej Hory. - A teraz nie sú hmly? V zime predsa zamrzne celé jazero, voda sa nebude vyparovať. Naproti tomu tečúca voda nikdy nezamŕza. Pokiaľ ide o plochu výparu, tak zvlnená vodná hladina je porovnatelná s hladkou plochou celej priehrady. Musíme si uvedomiť, že voda sa dá použiť niekoľkokrát.

Mesačná krajina

V roku 1993 došlo ku katastrofe v Číne - pretrhla sa hrádzza gigantickej priehrady. Čo na to Fridmančania? Neboja sa?

- Nie. Nám nič také nehrozí. Voda totiž tečie opačným smerom, - hovorí Žofia Wójciková. - Zmeny podnebia nám však naozaj nahárajú strach. Neraď som psala protestné listy na Ministerstvo Ochrany životného prostredia, aby nám neničili naše pokojné zátišie, náš zelený Fridman. Nikto ma nevypočul.

Jeden koniec dediny pripomína mesačnú krajinu. Rozvrstný, rozoraný, všade blato, piesok a miniatúrne krátery. Na čerstvej hlini vyrastajú novostavby čističky a prieplavového bazéna, ktoré by mali byť hotové v júli tohto roku. Jediný, kto to miesto s radosťou navštevuje, sú domáce husi.

Výstavba priehrady si však vyžaduje zavedenie kanalizácie a vodovodu. Vlhké, rozrýpané cesty svedčia o tom, že tieto práce boli vo Fridmane dokončené iba nedávno.

- Podarilo sa nám vybojať to, že kanalizácia a vodovod budú hradené zo štátmeho rozpočtu, - vysvetluje Ján Rusnáčik. - Bola to predsa ich iniciatíva.

- My máme zdravú vodu v našich studniach, kto by ju chcel zameniť na vodovod? - pýta sa Žofia Wójciková.

- Každý dom si musí kúpiť vodomer a zapojiť sa do siete za vlastné trovy, - dodáva František Pleva.

Pomaly ďalej zájdeš

Nové zdravotné stredisko vo Fridmane sa stavia naozaj slimačím tempom. Urbár už v roku 1979 kúpil pozemok. Vojvodské úrady sa však zahrávali s projektom ako s futbalovou loptou, a tak sa obetaví domáci mohli pustiť do stavby až koncom 80-ych rokov.

- Celé stredisko sme stavali svojpomocne, - hovorí Ján Rusnáčik.



Predsedu MS F. Pleva

Teraz už k dokončeniu chýba iba "malíčký krôčik" - treba založiť 90 nových vyleštených okien, omietnuť budovu, urobiť vnútornú inštalačiu. Fridmanskí občania sa však obávajú, že stavba, ktorú postavili vlastnými rukami, prejde pod Vojvodské stredisko sociálnej pomoci. V jeho väčšej časti sa má totiž zriadiť dom dôchodcov.

- Sociálna pomoc spočíva v tom, že štát nám vracia to, čo my platíme formou daní, - hovorí Žofia Wójciková. - Chceme, aby vlastníkom strediska bola gmina.

To by však znamenalo, že stavba sa pretiahne ešte o niekoľko rokov.

- Počkáme, vydržíme, sme trpežliví. Chceme, aby sa naše stredisko dokončilo z našich vlastných peniažkov.

Ale kto bude udržiavať tak obrovskú stavbu?

- Gmina nemá peniaze na prevádzku celej budovy, - hovorí Wendelin Haber, vojt gminy Nižné Lapša.

- Po napustení priehrady sa rozprídi turistický ruch, stredisko by mohol udržiavať minihotel, - navrhuje Žofia Wójciková.

A čo klubovňa? Nezmestila by sa?

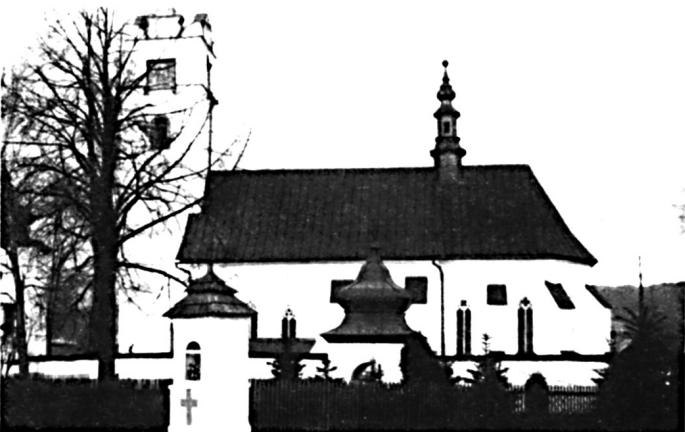
- Prečo nie? - dodáva pani Žofia. - Keby bolo stredisko naše, našla by sa miestnosť i pre slovenskú kultúru.

Operenci strážia klubovňu?

Fridmanskí krajania sa nemajú kde stretnať. Už 10 rokov je klubovňa situovaná v starom rozpadávajúcom sa dome, kde stojia dve skrine a "nehájajú" dva pokazené gramofóny a jeden magnetofón.

Fridmanský kostol - učebnica všetkých architektonických štýlov

Novú čističku s obľubou navštevujú domáce husi



- Opustených domov je málo, klubovňu sami nepostavíme, - hovorí predseda miestnej skupiny František Pleva. - Jedno východisko by sa možno predsa len našlo. Rodina Brišovcov, ktorá nedávno postavila nový dom, uvažuje o prenájme jednej miestnosti.

Na bielej, čerstvovoňajúcej chodbe bude budúcu klubovňu strážiť vypcháty orol kráľovský, sokol, kaňa, divá kačica a káčer. O túto stráž sa postarali statní Brišovi chlapci - urastení, akoby ich "mater v mlieku kúpavala, zlatým povojničkom bola povíjala".

Staršie ženy si občas po ruženci v kostole zaspievajú slovenské spevy, hoci vo Fridmane nie sú slovenského bohoslužby.

- Nič sa nevyrovna slovenským piesňam, Slováci majú spev a tanec v krvi, - hovorí Žofia Wójciková.

Oheň - veľký žrút

Na drevenej fridmanskej architektúre si pažravý oheň neustále pochutnáva. V roku 1958 zhľtol 22 domov a stodôl, v roku 1982 6 stodôl a jeden obytný dom. Fridmanski fajermani sú stále v strehu, pohotoví ako strely, najlepší v celej gmine.

- Na pretekoch vždy obsadzujú 1. miesto, - chválí svojich hasičov František Pleša, - majú tri striekačky a jedno auto. Diľajú, že tohto roku dostanú nové.

Nuž, život za čínskym múrom zatiaľ ešte stále plynne tichučko a spolojne. V strede si hrdo vykračujú pyšné moriaky, od skalnatých Pienin dujú silné vetry. Ako sa Fridmančania vysporiadajú s novou situáciou? Po svojom. Do poslednej chvíľky budú bojovali o to, čo im právom patrí. O svoj Fridman...

Text a foto: B. KLIMKIEWICZOVÁ



Čestná hostia, zľava: učiteľka M. Surmová, riaditeľka kultúrneho domu L. Brzyzeková a farár J. Wieczorek

STRETNUTIE S MLÁDEŽOU V KREMPACHOCH

V kalendári kultúrnych podujatí niektorých miestnych skupín sa už hádam natrvalo udomáčnilo usporadúvanie oblátkových, buď novoročných krajanských stretnutí. Jedno z nich sa konalo 8. januára t.r. v Obecnom kultúrnom dome v Krempachoch a bolo venované tentoraz školskej mládeži. Stretnutia sa zúčastnilo skoro 100 mladých Krempašanov. Medzi účastníkmi bol i miestny farár Jacek Wieczorek, tajomník ÚV Spoločnosti Ľudomír Molitoris, riaditeľka miestnej základnej školy Barbara Paluchová a jej zástupkyňa Mária Bryjová, ako aj riaditeľka Obecného kultúrneho domu a hostiteľka podujatia Ludmila Brzyzeková.

My sa objektívnu nebojíme

Slávnosť otvoril predseda miestnej skupiny KSSČaS Ján Petrášek, ktorý v krátkom príhovore oboznámil prítomných s programom a cieľom stretnutia a poukázal na jeho význam v kontexte krajanskej výchovy mladého pokolenia.

Kultúrna časť programu bola pestrás, koncipovaná samozrejme so zreteľom na mladých divákov, budúcich pokračovateľov krajanského hnutia v obci - ako nám to prízvukoval predseda MS. Preto popri rôznych recitáciách, spevoch a samozrejme malom pohostení miestna skupina KSSČaS v spolupráci s krempašskými a novobelskými učiteľmi pripravila pre mládež i svojazný súťažný

program v podobe hádaniek a kvízov týkajúcich sa dejín našej Spoločnosti, redakcie Života, obce, školy, ako aj Slovenska. Ukázalo sa, že deti toho vedia hodne, a tak nečudo, že si takmer s každou súťažnou otázkou rýchlo poradili vzbudzujúc zaslúžený obdiv a potlesk divákov. Bolože to radosti, keď za správne odpovede dostali od usporiadateľov aj vecné odmeny - knihy a sladkosti. V dobrej nálade si napokon všetci zaspievali rad slovenských kolied a iných pesničiek. Večierok zavŕšila diskotéka. Nepochybujeme, že na toto podujatie bude krempašská mládež akiste dlho spomínať.

Ako mi povedal predseda MS Ján Petrášek, zatiaľ sa im nepodarilo pripraviť kultúrny večierok pre starších krajanov. Urobia to však neskôr. Nebolo by od veci, keby o podobnej iniciatíve pouvažovali aj krajania z iných miestnych skupín našej Spoločnosti.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Nech sa páči, ponúknite sa



SÚŤAŽ ŽIVOTA '93 UZAVRETÁ

Prednedávnom redakčná porota uzavrela ďalší ročník našej výtvarnej súťaže pre školskú mládež zo Spiša a Oravy. Preto dnes chceme predstaviť jej výsledky, zoznam výhercov a stručne ohodnotiť toto vydané podujatie.

Téma našej súťaže ČÍM BY SOM CHCEL BYŤ? bola pomerne ľahká a dala sa celkom pekne stváriť. Svedčí o tom i mimoriadne veľký počet prác, ktoré sme z jednotlivých škôl dostali. Každé dieťa má predsa už od malička svoje túžby a ciele, ktoré chce dosiahnuť. Často sa spájajú s profesiou, ktorá im v danom momente najviac imponuje a chceli by ju v dospelom veku vykonávať.

Do uzávierky súťaže, teda do 20. decembra min. roka sme dostali azda rekordný počet prác v dejinách nášho podujatia - rovných 600, od 524 žiakov z 15 škôl. Keby sme to chceli - ako sa povie - rozmeniť na drobné, z Oravy sa súťaže zúčastnilo 225 žiakov z 9 škôl, ktorí nám poslali 274 prác, kym zo Spiša to bolo sice len 6 škôl, ale zato až 299 účastníkov s 326 prácami. Najviac, lebo až 115 prác, sme už tradične dostali zo Základnej školy v Krempachoch. Veľmi dobre si počnali aj ďalšie školy, najmä z Jurgova - 88 prác a Harkabuza 61 prác. Ostatné sú zo škôl: NA SPIŠI - z Nedece, Novej Belej, Vyšných Lapšov a Repísk (škola č. 2), NA ORAVE - z Jablonky (škola č. 2), Dolnej Zubrice, Hornej Zubrice (školy č. 2 a 3), Malej Lipnice (školy č. 2 a 3), Velkej Lipnice (školy č. 2 a 4).

Tešíme sa z veľkého počtu prác, ktorých nám z roka na rok pribúda, ale na druhej strane nevieme pochopiť, prečo medzi účastníkmi našej súťaže nadáľ chýbajú žiaci z viacerých spišských a oravských škôl. Tak napríklad na Spiši sme už viac rokov nedostali ani jednu

prácu z Kacvínna, akoby tamojší žiaci nevedeli kresliť bud' maľovať, hoci kedysi získavali odmeny. Nezúčastnili sa tiež žiaci z Lapšanky, Fridmana, Tribša, Nižných Lapšov, Falštína, Čiernej Hory, Repísk (Bryjov Potok), Nedece-Zámku, ako aj Durštína, ktorí pred dvoma rokmi získali dokonca osobitnú cenu za vysokú úroveň prác. Z Oravy nám chýbali účastníci z Pekelníka, Oravky, Podsmia, Podvylka, Kyčor, no a z Chyžného, ktorí pred dvoma rokmi taktiež vyhrali niekoľko cien.

Môžeme sice predpokladať, že viacerým žiakom sa Život nedostal do rúk a nemohli si prečítať oznamenie o súťaži, čo je pravdepodobne najmä tam, kde prichádza menej výtlakov nášho časopisu. Aby sme sa tomu vyhli, zakaždým sme sa písomne obracali na všetkých riaditeľov škôl, aby žiakov o súťaži informovali. Preto sa nám nechce veriť, že by neúčasť bola spôsobená neinformovanosťou bud' nejakým odhováraním. Fakty sú však neúprosné. Preto by sme chceli zistiť pravú príčinu absencie, tým viac, že vo väčšine prípadov ide o tie isté školy.

Ako sme už mnohokrát písali, cieľom našej súťaže je podniesť záujem žiakov o výtvarníctvo, prebudiť v nich ducha súťaženia, konfrontovanie svojich schopností s inými. Sme presvedčení, že sa nám to v značnej miere darí, o čom svedčí rastúci počet účastníkov a úroveň ich prác. Sú dobrou vizitkou školy a najmä jej žiakov. Všetci sme asi zajedno v tom, že mladé talenty treba rozvíjať. Ved' ktože vie, či aspoň z niektorých nevyrástú raz veľkí výtvarní umelci?

Teraz niekoľko poznámok k obdržaným súťažným práciam. Pri ich hodnotení redakčná porota brala do úvahy také kritériá ako

nápaditosť a samostatnosť pri stvárvaní zvolenej témy, vokus, kompozícia a celková estetika práce. Možnosť volby techniky a rozsiahla a ľahká tematika spôsobili, že sme dostali mnoho dobrých a po každej stránke veľmi rôznorodých prác. Dalo by sa povedať, že fantázia mladých tvorcov je priam neobmedzená. Prítom viaceré práce naznačujú, že ich autori získali značnú zbehllosť v narábaní štetcom, perom či ceruzkou, že vedia, čo je to perspektíva a dokážu ju aj uplatniť. Je to nepochybne i zásluha dobrej práce učiteľov výtvarnej výchovy.

Je zaujímavé, že niektoré školy si akoby vypracovali svoje vlastné techniky. Kedysi horozubrickí žiaci obľubovali grafiku, kým tento rok nás milo prekvapili hodnotnými prácami z plasteliny. Krempašania zasa holdujú malbe a ich obrázky majú voľné okraje, akoby rámkiky, novobelské práce sa zase vyznačujú veľkou expresivitou atď. Keby sme sa na práce pozreli napr. zo sociologického hľadiska, zistili by sme, že mnohí žiaci spájajú svoju budúcnosť s "perspektívnymi" profesiami, ako informatik, lekár, technik, staviteľ, učiteľ, prípadne rolník, cestovateľ, predavačka, ošetrovateľka a pod.

Celkovo možno konštatovať, že tento ročník našej súťaže mal veľmi dobrú úroveň, pričom hodnotnejšie a krajsie sa nám tentoraz zdali práce starzej skupiny. Vyskytli sa však aj obrázky odkreslené z predlohy, plagátu bud' prospektu alebo priamo odkopírované. Tie sme nemohli oceňovať. Pre najlepších sme tento rok pripravili oniečo viac vecných a knižných odmen ako vlni a keď si uvedomujeme, že by si ich zaslúžila aspoň polovica účastníkov. Žiaľ, nie je to možné.

Všetkým učiteľom výtvarnej výchovy, vedeniu škôl a najmä žiakom za účasť pekne ďakujeme, laureátom blahoželáme a už dnes všetkých pozývame na novú súťaž, ktorej tému oznamíme v septembrovom čísle nášho časopisu.

REDAKCIA

VÍŤAZI

MLADŠIA SKUPINA

(od 1. do 4. triedy)

1. Anna BUDZOVÁ (11 r.), Jurgov, za maľbu Budem učiteľkou v materskej škole,
2. Silvia BOBISOVÁ (11 r.), Malá Lipnica, za maľbu Budem kozmonautkou,
3. Evelina STASIKOVÁ (7 r.), Harkabuz, za maľbu Snívam o budúcnosti,
4. Jolanta CZORNIAKOVÁ (11 r.), Horná Zubrica, za prácu z plasteliny Budem predavačkou
5. Jadviga SUVADOVÁ (10 r.), Jablonka, za maľbu Budem učiteľkou
6. Vojtech KOLODEJ (8 r.), Nová Belá, za maľbu Budem montérom,
7. Katarína GROBARČÍKOVÁ (10 r.), Horná Zubrica, za prácu z plasteliny Budem letuškou,
8. Dominik BEDNARČÍK (10 r.), Nová Belá, za maľbu Budem poľnohospodárom,
9. Alžbeta CHOVANCOVÁ (10 r.), Jurgov, za

10. Paulína PACIGOVÁ (7 r.), Krempachy, za maľbu Budem športkovkyňou,
11. Pavel TRZOP (10 r.), Vyšné Lapše, za maľbu Budem pomáhať lesnej zverine,
12. Katarína VOJČIAKOVÁ (11 r.), Malá Lipnica, za maľbu Budem astronomkou,
13. Eva SÝKOROVÁ (10 r.), Horná Zubrica, za maľbu Budem tanecnicou,
14. Marek GALUŠ (10 r.), Krempachy, za maľbu Budem námorníkom,
15. Karol BARAN (10 r.), Jurgov, za maľbu Budem mechanikom,

**Ďalších 20 účastníkov porota odmenila slovenskými knihami.
Sú to:**

- Alžbeta KAPUSTOVÁ (10 r.), Jurgov, za maľbu Budem učiteľkou,
- Alžbeta LUKÁŠOVÁ (9 r.), Krempachy, za maľbu Budem predavačkou,
- Margita ČONGVOVÁ (10 r.), Jurgov, za maľbu Budem učiteľkou,
- Pavol ŠVIETLÁK (11 r.), Horná Zubrica, za maľbu Budem kominárom,

Rafal DZIURKA (10 r.), Jurgov, za maľbu Budem včelárom,

Katarína KLUKOŠOVSKÁ (8 r.), Nová Belá, za maľbu Chcem byť učiteľkou,

Dorota MICINIAKOVÁ (9 r.), Veľká Lipnica, za maľbu Budem policajtkou,

Agata ČONGVOVÁ (7 r.), Jurgov, za maľbu Budem zverolekárkou,

Jadwiga KAŠPRÁKOVÁ (9 r.), Jablonka, Budem speváčkou,

Danka CERVÁSOVÁ (10 r.), Nová Belá, Budem modelkou,

Kristína PLUČINSKÁ (8 r.), Jurgov, Budem predavačkou,

Šimon GRELÁK (10 r.), Jablonka, za maľbu Budem letcom,

Magdalena KEDŽUCHOVÁ (10 r.), Vyšné Lapše, za maľbu Budem zubnou lekárkou,

Beata BRENKUSOVÁ (10 r.), Veľká Lipnica, za maľbu Budem tanecnicou,

Agneša ŠVIENTYOVÁ (10 r.), Nedeca, za maľbu Budem novinárikou,

Adam JURGOVIAN (9 r.),

Repíská-Grocholov Potok, za maľbu Budem spevákom,

Žofia KLUKOŠOVSKÁ (8 r.), Nová Belá, za maľbu Chcem byť učiteľkou,

Tomáš LUKÁŠ (10 r.), Krempachy, za maľbu Budem hasičom,

Anna LUKOVÁ (9 r.), Malá Lipnica, za maľbu Budem ošetrovateľkou,

Beata KOWALCZYKOVÁ (9 r.), Dolná Zubrica, za maľbu Budem modelkou.

STARŠIA SKUPINA

(od 5. do 8. triedy)

1. Ján LORENC (13 r.), Krempachy, za maľbu Budem stolárom

2. Stanislava KVAKOVÁ (11 r.), Harkabuz, za koláž Budem predavačou,

3. Mária ŚWIERCZEKOVÁ (11 r.), Horná Zubrica, za prácu z plastelíny,

4. Pavol ŽIGMUND (13 r.), Krempachy, za prácu Budem hádzanárom,

5. Katarína DOMINOVÁ (12 r.), Malá Lipnica, za maľbu Budem archeologičkou,

6. Helena BIŽIAKOVÁ (12 r.), Vyšné Lapše, za maľbu Budem horolezkyňou,

7. Barbara WILCZEKOVÁ (12 r.), Horná Zubrica, za prácu Budem ochrankyňou zvierat,

8. Žofia PASTWOVÁ (12 r.), Veľká Lipnica, za maľbu Budem učiteľkou,

9. Katarína HOSANOVÁ (11 r.), Harkabuz, za maľbu Budem maliarkou,

10. Ján ŠOLTÝS (12 r.), Vyšné Lapše, za maľbu Budem lesníkom,

11. Marek VINCEK (12 r.), Nová Belá, za maľbu Chcem byť murárom,

12. Andrej ŚWIĘTY (13 r.), Nedeca, za maľbu Budem horským záchrancom,

13. Katarína BYLINOVÁ (12 r.), Vyšné Lapše, za maľbu Budem ochrankyňou zvierat,

14. Agneša KUBIAKOVÁ (11 r.), Jurgov, za prácu Budem architektkou,

15. Monika BIZUBOVÁ (11 r.), Krempachy, za prácu Budem letuškou,

Stanislav KUBACKA (11 r.), Horná Zubrica, za prácu z plastelíny Budem športovcom,

Janina GAVENDOVÁ (13 r.), Nová Belá, za maľbu Chcem byť ošetrovateľkou,

Kinga LACNIAKOVÁ (13 r.), Jurgov, za maľbu Najchutnejší chlieb len v mojej pekárnici,

Agneša LUKÁŠOVÁ (14 r.), Krempachy, za maľbu Stanem sa ošetrovateľkou,

Agneša OVŠAKOVÁ (11 r.), Horná Zubrica, za prácu z plastelíny Budem cestovateľkou,

Katarína ŽACZYKOVÁ (13 r.), Jurgov, za maľbu Budem zubnou lekárkou,

Mária LORENCOVÁ (14 r.), Krempachy, za maľbu Budem sekretárkou,

Tomáš BUDZ (13 r.), Jurgov, za maľbu Stanem sa hasičom,

Elžbeta PAVLÁKOVÁ (14 r.), Jablonka, za koláž Budem colnčkou,

Jozef BRIJA (11 r.), Vyšné Lapše, za maľbu Chcem sa stať rolníkom,

Pavol ŽIGMUND (13 r.), Krempachy, za maľbu Budem karatistom,

Katarína GOGOLOVÁ (13 r.), Vyšné Lapše, za maľbu Stanem sa maliarkou,

Mária BRONSKA (14 r.), Krempachy, za koláž Budem fotomodelkou.

Zoznam vecných odmien uverejnime v nasledujúcom čísle Života.

STRETNUTIE S MINISTROM KULTÚRY

Na záver min. roka (9.12.) sa vo Varšave konalo stretnutie nového ministra kultúry a umenia Kazimierza Dejmeka s predstaviteľmi najväčších národnostných menšín v Poľsku - o.i. bieloruskej, ukrajinskej, nemeckej, litovskej, slovenskej a českej a židovskej. Stretnutie, na rozdiel od predošlých, malo veľmi reprezentatívne zastúpenie, keďže sa ho po prvý raz zúčastnil aj šef Úradu rady ministrov Michal Stráček, námestník ministra kultúry Michał Jagiełło, predsedovia snemových komisií: národnostných menšín Jacek Kuroń, ako aj kultúry a masovokomunikačných prostriedkov Juliusz Braun, poslanec Mirosław Czech, riaditeľka kancelárie pre národnostné menšiny MKaU Bogumiila Berdychowska. Našu Spoločnosť zastupovali tajomník ÚV Ludomír Molitoris a šéfredaktor Života Ján Šternog.

Účastníci stretnutia boli zvedaví, akým smerom sa bude vyvíjať národnostná politika novej vlády, vytvorenej po vlaňajších parlamentných voľbách. Odpoveď zaznela už v úvode príhovoru Michala Jagieľlu, ktorý zdôraznil, že vo všetkom, čo bolo dobre v doterajšej činnosti, kontaktach a podporovaní národnostných menšín, sa bude dôsled-

ne pokračovať. Plne s tým súhlasil aj nový šef Úradu rady ministrov Michal Stráček, ktorý jednoznačne vyhlásil, že hlavným cieľom politiky vlády je zásada, aby sa odstránil akékoľvek problémy národnostných menšín a aby vzťahy štátu a kontakty s nimi boli čo najlepšie, súhlasne s dobre chápánymi zásadami demokracie a európskym štandardom.

V priebehu stretnutia predstaviteľia národnostných organizácií oboznámili ministra kultúry a ostatných vládnych a parlamentných zástupcov s najdôležitejšími problémami, s akými sa musia bojiť. Vyjadrili uznanie všetkým iniciatívam vlády smerujúcim k riešeniu národnostných otázok, ale zároveň upozorňovali na prílišnú zdľhavosť tohto procesu a časté prípady nerešpektovania národnostných práv miestnymi orgánmi v gminách či obciach, kde menšiny žijú. V súvislosti s tým sa nadálej stretávajú s prejavmi netolerancie a metódami z predošej doby. V tomto kontexte vyjadrovali napr. obavy o budúcnosť národnostného školstva a výučby materinských jazykov v súvislosti s postupným prechodom škôl pod správu gmin.

Veľa pozornosti venovali účastníci stretnutia problematike finančnej pomoci štátu na rozvoj kultúry národnostných menšín. Konštatovali, že je nepostačujúca, čo nútí jednotlivé Spoločnosti obmedzovať svoju činnosť tým viac, že aspoň zatiaľ nemôžu počítať s pomocou z miestnych - vojvodských a gminných rozpočtov.

J.Š.

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho amerického filmového herca, povolaním tanecníka. Pochádza z Texasu a v povedomí divákov utkví najmä vďaka znamenitým úloham v takých filmoch ako *Sever a Juh a Hriešny tanec*. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebujejeme knižné odmeny.

V Živote č. 1/94 sme uverejnili snímku Gustawa Holoubka. Knihy vyžrebovali: Monika Kobyláková z Chyžného, Alžbeta Lukášová a Agata Krištofeková z Krempáčov, Bogdan Zubrzycki z Dolnej Zubricie a Lýdia Chovancová z Harkabuza.



KAREL POLÁČEK

HRÁČI

Milí čtenáři, jistě se pamatujete na knížku Karla Poláčka "Bylo nás pět", kterou jsme otiskovali v Životě. Tentokrát Vám chceme nabídnout vyprávění téhož autora "Hráči". Není to četba řešící velké životní problémy, ale v dnešní době má každý starost dost a v knize hledá trochu pobavení a pohody. A to Vám jistě přinese půvabné Poláčkovo vyprávění. Doufáme, že se Vám bude líbit.

1 Počína se historie & Tatíček, jeho život a dílo & "Bětuško, probůh!" & Matinka zvítězila.

Jmenuji se Jindřich Kobosil a jsem již dosti stár, abych vypravoval svoje paměti. Můj život byl natolik úspěšný, aby moje činy byly zaznamenány pro poučení naší milé mládeže. Pohlížím-li napřed na vykonané dílo, tehdy se marně bráním pocitu uspokojení, které dne moji hrud. Jest ovšem pravda, že jsem mnoho chyboval; leč kdo z nás byl by bez chyb? Já však popírám pravdivost písničky, která praví, že

*"Život, tot hazardní hra je,
komu jede karta, ten vyhraje..."*

Naopak. Můj život je toho dokladem, že hráti se má nikoli hazardně, nýbrž obezřetně, uvážiti všecky okolnosti, počítati vzatky, točiti se na místě, nikoli překotně. Hráč musí mít chladné nervy a nesmí podlehnuti netrpělivosti. Špatnou kartu dlužno nésti s tímže odevzdáním, jako přírodní pohromy, kterých nemůžeme odvrátit. Nesmíme se nikdy vzdávati víry, že po zasmušilých dnech přichází chvíle plné záře a jasu. Tak říkával můj zvěčnělý tatíček a vzácný učitel:

Po půlnoci se karta obrátí, nebo, ještě jsme nepřestali.

Ano, člověk má doufati, dokud žije, že se list zlepší.

Moje rodiště je menší okresní město. Tam na břehu mělké říčky, jež švitorň zpívala do mých dětských snů, stojí můj rodný dům, jenž od nepaměti nese název NA STARÉ POŠTĚ. Je to šedivý, jednopatrový barák; stáří jej nachýlilo k levé straně. Za příchod k němu slouží kluzké, kamenné schody. Šindelová střecha je pokryta mechem. Planá hruška zastiňuje okna a plní světnice zelenavým šerem. Dům stojí na mírném svahu, jenž byl jevištěm mých dětských her. Musím však podotknout, že jsem odmítal hrát se svými vrstevníky káču nebo na četníky a zloděje, a jiné nevýnosné hry. Tím horlivěji oddával jsem se hře na čáru, v kuličky a v boby, a musím říci, že jsem zastínil záhy v těchto hrách své odpůrce. Stávalo se, že jsem naplnil za jediné léto velikou kartónovou krabici vyhranými kuličkami. Jednoho dne prohlížel tatíček moje bohatství a já slyšel, kterak pravil s uspokojením k matince:

- Ten kluk se má k světu. Bude-li podoben, pak jsem spokojen se svým údělem.

Musím říci několik slov o svém otci. Jeho světlá památká si toho zaslouží. Byl to pán menší postavy, zarudlých lící, ve kterých hrála dvě veselá očka. Ve městě jej nazývali panem inspektorem. Nevím však dodnes, jaké bylo jeho občanské zaměstnání. Ve dne postával na náměstí na rohu Židovské a Krocínovy ulice a rozmlouval s obecním strážníkem, panem Šulcem, anebo

se bavil s prodavačkou cukrátek a ovoce, která měla svůj pouliční stánek poblíž obchodu se suknem pana Schulhofa. Jmenovala se paní Kuncová, ale v městě byla známa pode jménem Kozí Kuncka. Dokud slunko nezapadlo, byl den pro mého tatíčka marný. Tepřve k večeru ožil, a navečeřev se, odebral se za svým zaměstnáním. Svoji činnost rozvíjel v pondělí v hostinci "Na bláte", v úterý v hotelu "U nádraží", ve středu "Na hradě", ve čtvrtek "U zlatého havrana", v pátek "Na růžku", v sobotu "U Hányšů" a v neděli pak bylo jej možno zíti v hotelu "U svatého Havla".

Mimoto, a to zejména o velkých svátcích zasvěcených i státních, byl zván do předních měšťanských rodin, ba i na faru. Den císařských narozenin trávil v lúně rodiny okresního hejtmana, kdež byl přítomen také pan lékárník a pan obvodní lékař.

Můj otec se těšil v městě neskonalé vážnosti, a není divu, že mu byl jednou nabídnut úřad starostenský. Avšak odmítl, neboť nebyl ctibažný. Mimoto byl si dobré vědom, že úřad by jej těžil a rozptyloval, takže by se nemohl oddávat plně svému povolání.

Pramen této úcty dlužno hledati v nesmrštných schopnostech hráčských, kterými se vyznamenával můj otec. Nebylo hry v karty, které by tatíček neovládal, a proto byl oblíben a vítán v každé společnosti. Tatíček překlenul svou hrou třídní i stavovské rozdíly. S úředníky hrával filky, se živnostníky darbu, s pány učiteli mariáš obyčejný i licitovaný, s izraelity francifus, s rolníky, nájemci dvora, koňskými handléri, panem zvěrolékařem a civilním geometrem ferbla; očku se oddával ve společnosti důstojnictva, a s dámami si pohrával kaufcvička nebo komando. S duchovenstvem pak zápolil ve špádách anebo v bulce. Tak možno říci, že byl zasvěcen do všech her, které jsou známy a oblíbeny v naší milé vlasti, které se hrají od Šumavy až k Tatrám. Jen cizokrajné hry byly mu neznámy. Slyšával mnohdy cosi o briďi, dosti jej mrzelo, že ve městě nebyl nikdo, kdo by mu vysvětlil podstatu této hry.

Byl můj otec vědychtiv a vždy ochoten dát se poučiti. Sám však se neholedbal svými vědomostmi, nestavěl na odiv své znalosti, ač jinak byl vždy každému radou i skutkem nápodomocen. Mnohdy se stávalo, že tatíček byl při hře vyrušen rychlým poslem, který hlásil:

- Pane inspektore, páni "Na růžku" vás dívají uctivě prosit, kdybyste tam došel na poradu. Nedovedou spočítat dvakrát otočené sedmy a tichou stovku.

V takových případech můj tatíček bez repliky vstával, aby přání vyhověl. Rozferešil sporný případ a zahnal hrozící svář. Neviděl rád nesváří při kartách. Říkával:

- Národ náš je i tak rozrýt půtkami náboženskými, sociálními i stavovskými na svoji škodu a pro libost odvěkých našich

nepřátel, i bylo by zajisté smutno, kdyby i karbaníci se neměli mezi sebou porovnávat. Mezi karbaníky má panovat bratrská snášlivost a svornost.

Zlatá slova!

Tatíček byl často vyzýván svými čtenáři, aby sepsal svoje paměti a zkušenosti pro užitek veškerenstva. Ale on vždy odmítl, jednak pro nedostatek času, a pak, že nebyl člověkem péra. Byl toho názoru, že takové příručky by neměly valné ceny. Z knihy že se karty hráti nikdo nenaučí, komu se k tomu nadání nedostává.

- Hráti dobré karty, pravil; to je dar od Boha. Na to nestačí universita. Znám doktryny, kteří ani karet v ruce držeti nedovedou. A jsou lidé neučení, na něž je pohleděti radostno, jak bystře si při karbanu počínají.

Přece však dal se přiměti k tomu, aby vydal knížku pod názvem

**PRAKTICKÝ SAZEBNÍK
HRY OBYČEJNÉHO
A LICITOVAÑÉHO MARIÁŠE**
Příručka
pro karbaníky
československé

Tato příručka obsahovala, jak již název ukazuje, sazby her obyčejných i točených při obojích druzích mariáše. Blahodárný vliv této publikace byl nemalý. Zkušenosť ukázala, že od té doby přestaly spory při placení. Knížka měla při nedorozuměních rozhodné slovo, a nebylo karbaníka, který by ji občas nevzal v potaz. Tato práce byla s prospěchem i pro mého otce. Od té doby nikdy nebyl vyrušován a mohl každou hru dohráti v klidu.

Bыlo by ode mne nevděčné, kdybym se nezmínil také o matince. Tato dáma velmi obtížená starostmi o rodinu (neboť nebyvala v naší rodině vždy dostatek), přece byla ducha jarého a dovedla hráti v karty tak, že zahanbila i mnohého zkušeného válečníka a postavila do stínu. Byl jsem ještě nerozumné děcko, ale tato příhoda vryla se mi nesmazatelně v paměti. Jeden čas byl tatíček upoután krutou chorobou na lůžko, takže nemohl jít k svým povoláním. I pravil ke své manželce:

- Bětuško milá, hle, já tu ležím na lůžku jako Lazar. A zatím na mne čekají přátelé "Na hradě", prožívajíce kruté chvíle, neb nemají třetího, Bože milostivý, proč jsi se mne dotkl svým prstem? Snad jsem veliký hříšník; proč však mají za mne pykat nevinní?

Ale matka odvětila:

- Mlč, Václave, utiš se. Já připravím večeři a pak zaskočím za tebe. Doufám, že mnou vezmou zavíděk.

- Bětuško, probůh! - zvolal otec úzkostlivě, - rozmysli si, co pravíš. Obávám se, abych nepřišel skrze tebe ke škodě a hanbě.

- Nestrachuj se, - upokojila jej matinka, - jen klidně lež a neznepokojuj se. Vždyť mne znáš. Nejsem v karbanu žádný nováček. Já to s nimi zaválím, že budou koukat...

- Myslíš-li, Bětuško, - vzdychl otec, - pak dobrá... Já důvěruji, že mne nezklameš. Jen prosím tě, drž karty k sobě a ne od těla -

- Samosebou!

- Pak liciuj opatrň a nepouštěj se do všeho.

- Nejsem tak zbrklá.

- Ovšem, nesmíš zase urazit kartu. Kdybych měl o tobě slyšet, že jsi hrála u zdi, pak mi nechoď na oči. Každý list má své právo.

- Nestarej se.

- Nedbej ničeho na vzduchání, grimasy a posunky. Jsou takoví, kteří tímto způsobem chtě vylákat flek. Jest to ovšem jednání nereální, ale děje se tak. Nerozumný sedne na tu průhlednou vějíčku a je pak zničen. Zejména při betlu bud' obezřetná, neboť jest to hra velmi nákladná.

- Má se dít po tvém přání.

Maminka se ustrojila a chystala se k odchodu. Ve dveřích ji otec zadržel.

- Ještě něco, - pravil, - Kdybys měla mít smůlu a neměla dostat pořádný kart, pak se zdrž všeho licitování. V tomto případě nech je hrát samy a ty hleď žít z mrtvol. Karta se otočí k lepšímu, když sama chce. Nepokoušej se ji zlepšit tím, že vstaneš a otočíš židlí. Mám zkušenosti, že to nic nepomáhá. Je to jen plynká pověra, nedůstojná našeho osvíceného věku. Nežijeme ve středověku, kdy se ještě věřilo na čary...

- Na to já nedržím, - pravila matka a vyšla ze dveří.

- Počkej, haló, haló... S kibici se nebav. S kibici se nemluví. Kdyby ti takový člověk měl říci to neb ono, že jsi měla tak nést a ne opak, pak vůbec odpověď nedávej. Slyšíš?... Odešla... - zašeptal a zvrátil se bezmocně podušek.

Asi o půlnoci se maminka vrátila. Tváře jí hořely a oči plály.

- Zvítězila jsem, - vydechla radostně.

Tatíček se vztyčil na lůžku.

- O kolik? - tázel se dychtivě.

- O čtyřicet dva zlaté, šedesát krejcarů...

- Nevěřím svému sluchu.

- Zde jsou peníze.

- Bětuško, Bětuško, na má prsa!

Manželé se objali.

✓ Když se matinka vyvinula z objetí, pravila:

- Ale tos je měl vidět... Oni, spatřivše mne, domnívali se, že ulovili lehkou kořist. Ale já jim dala... Rouhali se a brali jméno boží nadarmo. Nicméně však ke konci hry se upokojili, blahopřáli mi k výkonu a vzkužují ti pěkný pozdrav... Máš se brzy uzdravit, abys mohl zavítat opět mezi ně...

- Dejž to Bůh! - zvolal tatíček vroucně. - Již nyní cítím příliv svěžích sil... Přinesla jsi mi radostné poseství. Děkuji ti, drahá...

2 Moje první vystoupení N a b l á t ě & Obavy spoluhráčů jsou klamné & "Já se točit nebudu" & Vítězství! & "Když národ nás po třistaleté porobě"

Jest přirozeno, že pod vedením mých znamenitých rodičů rozvíjely se mé vlohy utěšená, a já mohu říci, že již ve třech letech věku jsem správně rozeznával barvy. Ještě před tím, než mi nastala školní povinnost, dovezl jsem správně pojmenovati veškeré figury karetní; a záhy nato zasvětil mne tatíček do tajemství lízaného mariáše.

Pamatuj si jako dnes. Jednoho dne přišel k nám na návštěvu strýček Josef. Po večeři, když jsme zasedli ke stolu, vyptával se strýček, jak prospívám ve škole. Nemohl jsem se pochlubiti dobrým vysvědčením. Nauky nedovedly uspokojit moji mysl a já býval ve škole těkav a roztržit. Strýček kroutil chmurně hlavou a vyjadřoval se pesimisticky o mé budoucnosti. Ale tatíček mál rukou a pravil, že se to všecko poddá.

- Takový hoch, - pravil hrdě, - jako je náš Jindříšek, se neztratí.

A na dotvrzení svých slov přivedl strýčkovi se mnou jednu partii lízaného mariáše. Strýček žasl a nedovedl utlumiti slov nadšení.

- Co tomu říkáš? - tázel se otec, mrkaje s pýchou na svého bratra.

- Co říkám? Pravím, že ten hoch má dar od Boha. Co je platno, je vidět, že je z našeho rodu...

Pak odebral se otec se strýčkem do hostince "Na hradě".

Když jsem dovršil třináctý rok věku svého, tu podstoupil jsem slavnost svatého biřmování. S řadou svých vrstevníků, čistě oděn a pln slavnostní nálady, přistoupil jsem poprvé ke stolu Páně. Po mši svaté mne vzal otec stranou, a zápase s dojetím, pravil vážně:

- Milý synu! Jsi nyní ve věku, kdy mladý Říman oblékal togam virilem na znamení toho, že vstupuje v řady dospělých občanů, a mladý Slovan slavil slavnost postřížin, stávaje se vélečníkem. Uplynula léta dětských her a radovánek, nyní předstupuje před tebe přísný život s krutou vážností. Dnes tě vezmu s sebou do hostince, abych viděl, že veškerá moje naučení padla na půdu úrodnou.

I šli jsme do hostince "Na bláte". Tam byla již shromázděna četná společnost, která uvítala vstup mého otce s nadšeným hlaholem, jenž dával svědčení o tom, kterak tatíček byl ve městě oblíben. Otec poručil přinést občerstvení. Posilnivše se, chvilku jsme pobesedovali. Pak pan Menšík, místní fotograf, mrkl na tatíčka a posunkem se ho otázal, nechtěli-li by hráti karty.

- Ba, - vzdychl pan Dalibaba, nájemce dvora Jedliny, - mohli bychom působiti. Škoda každé chvíliky, jež marně uplyne.

Otec zakroutil hlavou a s předstíranou nechutí vstával, aby usedl ke karetnímu stolku. Tehdy jsem postěhl, že zkušený, rutinovaný hráč má krotiti svoje city, činit tak, jako by hraní v karty byly pro něho pouze společenskou nutností, a nikdy nedávat najevo náklonnost ke hře.

Pan Dalibaba bystře a zkušeným pohybem zamíchal karty, rozhodil je v malebném oblouku po stolku a zakřikl junáckým hlasem:

- Tak, malá dává!

Pan Menšík obrátil kulového spodka a pravil starostlivě, ukázav na mě:

- Ale, co s tím hochem? Nebylo by lépe odvésti jej domů?

Tatíček zavrtěl hlavou a pronesl:

- Bude hrát s námi co čtvrtý.

Pan Dalibaba se nedůvěřivě zasmál:

- Takový cvoček? Vždyť ani karty v ruce neudrží.

Tatíček mínil:

- Bez starosti.

- Ale, ale, - žadonil pan Menšík, - to by bylo... Hra se jenom pokazí. Copak je tohra pro děcka?

Tatíček však trval na svém. Oba páni se podrobili otcově autoritě, ačkoli bylo na nich vidět, že tak činí s velkou nevrlostí a přemáháním.

Pan Menšík obrátil sedmu a rodával. Já byl první forhort. Hlásil jsem žaludskou sedmu, která byla schválena. Páni neříkali nic. Po několik následujících her se zdrželi poznámek, až na obvyklé hráčské výkřiky.

- Mám povinnost.

- Mám lepší.

- Ty bych viděl.

- Mám sedmu.

- Tu bych kupil.

- Lepší sedmu.

- Já se podívám, atd.

Hra byla celkem klidná, až tento případ vzbudil velké vzrušení. Pan Menšík vylicitoval červenou stovku se sedmou. Hrál jsem s panem Dalibabou; otec pauzíroval.

Podíval jsem se na kartu. Měl jsem tři trumfy s desítkou. Kulí jsem vůbec postrádal. Kromě toho jsem měl žaludské a zelené eso. Rychle rozhodnut, zvolal jsem:

- Ráno!

Můj spoluhráč se zděsil.

- Cože? - zvolal s úděsem, - co to povídáš?

- Flek dávám, - opakuji.

Pana Dalibabu polil studený pot.

Obrátil se na tatíčka, jenž napcpával flegmaticky dýmku, a pronesl hlasem, jenž se téral jako huspenina:

- Pane Kobosile, co tomu říkate? Jaký je váš synek nerozvážný! Jak já k tomu přijdu, abych byl škodný? Flekovat červenou stovku - jaký je v tom rozum? Vždyť to stojí fúru peněz!

Můj otec neříká tak ani onak a jen se usmívá do vousů.

- Nechme mu jeho vůli, - řekl po chvilce, - já se do toho nepletu. Je-li list podle toho, pak je rána na místě.

- Já se točit nebudu, - prohlásil pan Menšík teskně.

- To tak... - zaskuhral můj spoluhráč, - ještě se povýšit... To by bylo neslýchané. V roce 1903 se povýšil na červenou stovku nebožtík Háblta, loterní kolektant. Opovalil se proti lesmistrovi Halaburdrovi. Prohrál, udělalo se mu mdlo, šel domů a zemřel. Však je to také co říct...

- Tak jedem! - přerušil jsem jeho rozjímání.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍŠTÍM ČÍSLE



Prezident SR Michal Kováč (pri prejave) s manželkou Emílou a krakovským vojvodom Tadeuszom Piekarzem



O situácii Spoločnosti hovorí tajomník ÚV L. Molitoris. Vedľa veľvyslanec SR Marián Servátko

PREZIDENT SR MICHAL KOVÁČ MEDZI KRAJANMI

Na toto stretnutie krajania oddávna čakali, dalo by sa povedať, že celé pol storočie. Musel padnúť totalitný systém a vzniknúť samostatná Slovenská republika, aby sa ich túžba splnila. Došlo k tomu v Krakove, na záver prvej oficiálnej návštevy slovenského prezidenta Michala Kováča v Poľsku.

Stretnutie, ktorého sa zúčastnila vyše dvadsaťčlenná skupina činiteľov našej Spoločnosti z ÚV, Oravy, Spiša, redakcie Života a iných krajanských stredísk, sa uskutočnilo 27. januára t.r. v priestoroch krakovského vojvodského úradu. Spolu s prezidentom prišli i členovia jeho delegácie, o.i. minister životného prostredia SR Jozef Zlocha, veľvyslanec SR v Poľsku Marián Servátko, námestník ministra zahraničných vecí SR Ján Lišuch, poslanci NR SR, riaditelia odborov a viacerých ministerstiev, poradcovia, ako aj skupina novinárov.

Slovenského prezidenta a členov jeho delegácie, krajanov a ďalších oficiálnych hostí privítal hostiteľ stretnutia, krakovský vojvoda Tadeusz Piekarz, ktorý o.i. zdôraznil potrebu a význam rozvíjania vzájomnej poľsko-slovenskej hospodárskej, obchodnej a kultúrnej spolupráce a poukázal na mnohoročné družobné styky spájajúce Krakov s hlavným mestom Slovenska. Vzápäť vzácneho hosta v mene celej slovenskej

národnostnej menšiny privítal predsedu našej Spoločnosti Eugen Mišinec. Po ňom tajomník ÚV KSSČaS Ludomír Molitoris oboznámił pána prezidenta s dejinami našej menšiny a Spoločnosti a predstavil niekoľko najdôležitejších problémov, ktoré nás trápią.

V príhovore ku krajanom prezident Michal Kováč o.i. povedal: "Som veľmi rád, že počas prvej návštevy v Poľsku som sa mohol s vami stretnúť a odovzdať vám pozdravy od rodákov zo Slovenska. Táto návšteva, ako aj doterajšie rozhovory potvrdzujú, že je to historický medzínok vo vzájomných vzťahoch Slovenskej a Poľskej republiky... Potvrdzujú i to, že sme si blízki, že medzi nami nie sú žiadne rozdiely ani v zahraničnej politike, ani v náhľadoch na národnostnú politiku. Chcem vás uistíť, že Slovensko využije svoje priateľské vzťahy s Poľskom nielen k ďalšiemu zblížovaniu našich národov, ale aj k tomu, aby ste aj vy mohli viac čerpať zo slobody a demokracie a pokojne rozvíjať svoju slovenskú identitu. Som presvedčený, že aj poľské vedenie má o to veľký záujem..."

Tieto úprimné slová krajanov veľmi posmelili a tak aj oni sa odpatriili pánu prezidentovi takou istou úprimnosťou. Zdôraznili, že sú hrdí a tešia sa zo vzniku samostatnej Slovenskej republiky a otvorené hovorili o najdôležitejších problémoch slovenskej národnostnej menšiny a našej Spoločnosti,

Manželka p. prezidenta Emília Kováčová preberá od tajomníka ÚV L. Molitorisa grafiku - darček od Spoločnosti

Prof. J. Čongva odovzdáva prezidentovi Kováčovi Ústavu SR vydanú v poštine. Zľava predsedu KSSČaS E. Mišinec





Kyticami kvetov vítajú prezidenta SR krempašskí žiaci M. Lukášová a M. Bria

o jej úspechoch a neúspechoch, skráika o všetkom, čo im leží na srdci. Poukázali o.i. na príliš zdľavú cestu demokratizačných procesov do obcí a gmin, kde krajania žijú, nedostatočné zavádzanie slovenských bohoslužieb v spišských a oravských farnostiach, ničenie slovenských historických a kultúrnych pamiatok, popoľstvovanie pôvodných slovenských priezvisiek krajanov a zdôverili sa i so svojimi obavami o budúcnosť slovenského školstva a výučby materinského jazyka. Krajanov trápi, že nie sú zastúpení v parlamente a samosprávnych orgánoch, že dodnes nie je schválený zákon, ktorý by menšinám zaručoval ich práva a žiadali, aby im bolo prinavrátené slovenské občianstvo, ktorého sa formálne nikdy nevzdali. Napokon pozvali pána prezidenta na návštěvu na Spiš a Oravu.

Žiaľ, hodinové stretnutie, stanovené protokolom, ubehlo veľmi rýchlo, a hoci sa všetci nestihli ujať slova, nastal čas rozlúčky. Michal Kováč, ktorý si všetky hlasy krajanov pozorne vypočul, na záver o.i. povedal: *Som veľmi rád, že ste tak odúševnené a odhodlane bránili svoje práva. Nepochybujem, že prehľbjujúce sa priateľstvo a spolupráca medzi našimi štátmi vytvára všetky predpoklady aj pre riešenie otázok národnostných menšín. Vyžaduje si to však čas. Chcem vás uistíť, že myslíme na vás a budeme vám pomáhať. Budeme sa usilovať, aby to, čo ste tu predniesli, čo najrozumnejšie pretransformovať do konkrénej činnosti... Pozvanie na návštěvu prijímam. Pokúsime sa nájsť pre ňu vhodný čas. Želám vám a vašim rodinám veľa zdravia, spokojnosti a úspechov.*

Počas rozlúčky predsedu a tajomník ÚV KSSČaS odovzdali pánu prezidentovi darček od našej Spoločnosti - peknú grafiku od krajanskej



Problematiku výučby slovenčiny priblížil D. Surma. Vedľa M. Glogasiková a J.M. Božík

umelkyne Lýdie Mšalovej z Hornej Zubrice a drevorezbu od majstra Andreja Gombuša z Jurgova.

Stretnutie s prezidentom SR Michalom Kovácom má pre našu menšinu nesmierny význam. Upevnilo v krajanoch slovenské národné povedomie, stalo sa impulzom do ďalšej činnosti a ešte raz presvedčilo, že stará vlast na svojich rodákov nezabúda.

J.Š.

Pozdrav čitateľom Života od prezidenta SR Michala Kováča

*Citatelia Života prajem
šťastie, ľahkosť a prosperitu.
Slavíci na Slovenskej republike
sme boli a sú na krabot a roztoky
žijúci všichni v bezpečnej balnej klimatickej
oblasti.*
*11.10.1994
prezident Slovenskej Republiky*

Šéfredaktor Života J. Špernoga získava od prezidenta M. Kováča pozdrav pre čitateľov nášho časopisu



Prezidentov príhovor pozorne sledujú kacvínski krajania (zľava): J. Kuchta, J. Molitoris a F. Šíškovič. Foto: J. Pivočarčík



GEORGES SASSEN

HNIEZDO LÁSKY

Holger Krug zavesil kabát do šatne vedľa haly a nazrel do jedálne. Na stole ležal vzácný strieborný príbor pre hostí.

- Dobrý večer, pán doktor, - obrátil sa k nemu podsaditý sluha s prívetivou tvárou a s úsmievom dodal: - Hned vám naservírujem drink.

Holger sa prinútil k úsmevu a potriásol hlavou.

- Ďakujem, neskôr. Manželka nie je doma?

- Nie, okolo druhej odišla do mesta, - odvetil a povzbudivo sa usmial. - Nerochte si starosti, kým prídu hostia, všetko bude pripravené.

To je zaujímavé, pomyslel si Holger, veď Karin chcela všetko sama pripraviť na party.

Vyšiel schodami so spálne. Zastal pred obrovským zrkadlom a zahľadal sa na seba.

- Slávny advokát doktor Krug, známy odborník na rozvody, - zamrmal si sarkasticky. - Iným radí, a sám si pomôcť nevie... - Jeho manželstvo sa ocitlo v kríze. Karin zasa nebola celé popoludnie doma.

Vošiel do kúpelne, osprchoval a oholil sa. Usiloval sa nemyslieť na neprijemnú situáciu. Práve sa vracal späť do spálne, keď začul melodický hlas svojej ženy.

Aj ona prišla do spálne, usmiala sa naňho a vyzula si topánky.

- Trochu som sa omeškala, - poznamenala akoby mimochodom.

- Strela si sa s Brigitou?

- K ničomu som sa nedostala, - vyhla sa priamej odpovedi. - Vypila som si kávu a trochu popozerala výklady. Čas prešiel, ani som sa nenazdala, - povedala a odišla do kúpelne.

- Nerozčuľuj sa, miláčik, - zavolala cez otvorené dvere, - hostia prídu až o dve hodiny.

* * *

Prvý prišiel jeho kolega Ernest Lewitz. Holger ho nikdy nemal rád. Poznal ho ešte z univerzity. Priečili sa mu hluční, extrovertní muži jeho typu, ktorí sa usiliovali zblížiť sa s každou ženou, s ktorou sa čo len chvíľu bavili. Lewitz bol navyše typom muža, čo sa ženám páči. Bol vysoký, tmavovlasý a hlavne k ženám šarmantný.

Bol pravým opakom jeho staršieho kolegu Heinza Kämpera, ktorý mal nízku, podsaditú postavu a postupujúcu lysinu. Musel sa dokonca postaviť na špičky, keď chcel Karin pobozkáť na líce. Mal však príjemný hlas, ktorý dokázal na súde náležite využiť. Jeho manželka bola exotická

Obišiel všetky štyri izby, po ktorých sa hostia roztrúsili, ale ju nenašiel.

Vyšiel hore schodmi, zamieril k spálni. Dvere boli otvorené. Ani sa len nenamáhali zatvoriť ich!

Karin stála chrbotom k dverám. Ruky mala na Lewitzových pleciach a ten si ju náhle pritiahol k sebe a začal ju náruživo bozkávať.

Holgerovi sa rozbúchalo srdce. Neurážal ho iba fakt, že Lewitz bozkal jeho ženu, ale predovšetkým okolnosť, že to urobil vo chvíli, keď ho zbadal vo dverách spálne.

Dokazovalo to, že Lewitz ho neberie vážne, ba čo viac, jeho manželkou vlastne opovrhuje.

O niečo neskôr si Lewitz dovolil takú nehoráznosť, že Holgera pokojne požiadal o fľašu špeciálneho likéru proti žalúdočnej ťažobe, pretože ho už dávnejšie trápila gastritída.

krásavica z Káhiry. Nikdy nepochopil, čo týchto dvoch výzorovo i povahovo tak rozdielnych ľudí priviedlo do manželstva.

Aj ostatní hostia patrili k vyšším stredným vrstvám. Boli medzi nimi lekári, daňoví poradcovia, niekoľkí sudcovia. Veselo sa zabávali, večierok prebiehal v príjemnej atmosfére.

Holger si náhle všimol, že Karin nie je medzi hostami. Nepostrehol, kedy zmizla.



* * *

O dva dni neskôr, keď sa Holger vracal domov z práce, zbadal pred domom policajné auto.

- Doktor Krug? - spýtal sa ho mladý muž v uniforme.

Keď Holger prikývol, policajt ho vyzval:
- Mohli by ste ťať s nami? Je potrebné, aby ste identifikovali istú mŕtvolu.

- Mŕtvolu? - prekvapil sa Holger. - Kto vás posielala?

- Komisár Staneck z oddelenia pre vyšetrovanie vrážd.

Holger sa už na nič nepýтал.

Služobné auto sa vybraло do exkluzívnej štvrti a zastalo pred modernou budovou, v ktorej prenajímali apartmány.

Hlavný komisár Staneck, ktorého Holger zbežne poznal, ho privítal na prízemí domu. Bez slova ukázal na dvere bytu.

Na širokom gauči ležal Ernest Lewitz. Oči mal nehybne upreté na povalu. Hnedá, opálená tvár mala akýsi popolavý nádych.

Holger odvrátil zrak. Pohľadom zablúdil na zrkadlo a dvojzmyselné obrazy rozvešané po stenách. Nebolo to umenie, ale číra obscénnosť.

- Vedeli ste o tomto hniezde lásky? - spýtal sa Staneck.

Holger pokrútil hlavou. - Poznám len jeho dom na Bismarckovej ulici.

- Zavraždili ho pred dvoma dňami nožiskom na otváranie listov. Zaujímavé je, že stratil málo krvi, - dodal Staneck a skúmavo sa pozrel na Holgera. Po chvíli pokračoval:

- Ten nožisk na listy som už videl, a súčasne u vás v kancelárii, pán Krug. Bol na ňom monogram LKK. Lewitz, Krug, Kämper.

Holger zťažka prehltol.

- Každý z nás má taký nožisk na listy. Možno patrí Lewitzovi, - povedal priškrtený hlasom.

- Myslíte? Ale našli sme na ňom vaše odtlačky prstov. Čo na to poviete? - opýtal sa komisár.

- Nič, iba som prekvapený, že polícia má moje odtlačky.

- Nebolo fažké zaobstaral si ich, - usmial sa Staneck. - A propos, podarilo sa nám získať informácie, ktoré nám pomohli vysvetliť motív vášho činu.

- Nehovorte! - povedal lakonicky Holger.

Komisár sa nedal pomýliť jeho ironickým tónom a rovnako presvedčivo pokračoval: - Vedeli ste, že Lewitz má pomer s vašou manželkou. Ale ešte vás nezatkňeme. Počkáme na vyhodnotenie filmových materiálov. V zrkadle bola zabudovaná kamera. Lewitzov byt bol rafinovaným hniezdočkom lásky, v ktorom si vás vážený kolega užíval sladké chvíle.

Holger mlčky počúval. Po prvýkrát v živote nevedel, čo povedať. Zarazéný opustil budovu a odviezol sa domov taxíkom.

Bol doma len chvíľu, keď ktorí zazvonili. Prekvapene sa pozrel na hlavného komisára.

- Prípad sme vyriešili, - povedal Staneck, keď mu domáci pán otvoril dvere. - Zatkní sme manželku vášho kolegu Kämperia. Nevedela, že ju skrytá kamera filmovala... Lewitz i jeho exotická kráska, pani Kämperová, odišli z vašej party a utiahli sa do Lewitzovho hniezdočka. Tam sa pravdepodobne pohádali a pani Kämperová ho nožiskom pichla, len čo si ľahol na posteľ, lebo ho bolel žalúdok. Priznala sa svojmu mužovi a on...

- Ako sa dostali moje odtlačky prstov na nožisk?

- Existuje špeciálny lepiaci prostriedok, pomocou ktorého možno prenášať odtlačky prstov z jedného predmetu na druhý. O to sa postaral váš kolega Kämper, ktorý chcel svoju ženu zachrániť a nás uviesť na falosnú stopu.

- Pani Kämperová sa teda priznala k činu, - uľahčene skonštatoval Holger.

- Áno, ale celá vec má jeden háčik... Ernest Lewitz bol už totiž mŕtvy, keď ho jeho milenka pichla nožom. Preto stratil tak málo krvi. Pitva jednoznačne ukázala, že Lewitz bol otrávený... Nie je to smola, pán Krug, že nielen pani Kämperová, ale i ďalší hostia videli, že ste Lewitzovi dali ten likér?

JEDNA, JEDINÁ

DOKONČENIE ZO STR.5

už prirodzené, že rodičia vo veľkej mieru prispievajú na školu, dokonca ju z rodičovských príspevkov aj udržujú. V meste sa viac platí a na dedine viac pracuje. Tako svojpomocne slovenskí aj poľskí rodičia opravili záchody aj umývarne, ktoré sú dokonca ozdobené živými kvetmi. Zeleň, ako z botanickej záhrady skrásľuje celú školskú budovu.

- V novotarskej gmine neexistuje taká škola, kde by rodičia toľko pomáhali ako u nás, - chváli sa riaditeľ. - Dávajú dokonca aj svoje drevo.

Riaditeľ však tiež nezaháľa. V lete prenajíma školu na letné tábory a tým si privyrobí aspoň na stavebný materiál. Rekreujú sa tu deti zo Štetína, Trzebine a Bochnie. Z táborových peňazí už vymaľovali školu aj oplozenie. V tomto roku si chcú zarobiť na vybavenie chemického kabinetu.

Slovenčina a slovenčinári

Na škole učí 5 slovenčinárov, v tom jedna učiteľka zo Slovenska. V stále sa reformujúcim školstve sú problémy a nedoriešené otázky na každodennom poriadku. So slovenčinou sú však špecifické prob-

lémy. Najprv chýbali osnovy, teraz chýbajú učebnice. Slovenčinári pláňajú ako vedia. Kupujú si pomôcky za vlastné peniaze na Slovensku, opisujú, rozmnožujú, požičiavajú. Naša Spoločnosť píše listy, posiela telegramy, predstaviteľia slovenskej vlády sľubujú. A stále nič. Aj posledná zásielka kníh obsahovala len mizivé percento učebníc a ani knižnice sa veľmi neobohatieli o povinné čítanie. Chýbajú publikácie po 90. roku, emigračná a indexová literatúra. Učitelia si sami vypracovali osnovy a teraz sa podľa nich nemôžu riadiť.

Bohatšia o nové skúsenosti

To, že vyučovanie slovenčiny na Spiši je naozaj špecifické, potvrdila aj učiteľka z Bratislavu Lídia Richtáriková. Učí u nás už druhý školský rok a vedie deti od prvého ročníka.

- Chcem vidieť výsledok svojej práce. Zatiaľ sa mi darí. Medzi ľuďmi, za svoj úspech považujem aj to, že deti radi chodia do školy.

L. Richtáriková pracovala dlhé roky ako metodička (s vynikajúcimi výsledkami, odmenenými na celoštátnnej súťaži) a podľa vyskúšaných metód pracuje aj so svojimi žiakmi. Nebazruje na klasifikáciu, ale vedie deti k tomu, aby sa samé hodnotili. Prestali sa báť a viac sa snažia. Pani učiteľka tvrdí, že s dedinskými deťmi sa pracuje lepšie, nie sú také agresívne ako mestské deti. Trpezlivosť si však vyžadujú z iného

dôvodu. Krajanské deti sa prakticky už od malička učia 3 jazyky. Doma hovoria nárečím, v 1. ročníku sa učia spisovnú slovenčinu a v 2. ročníku pribúda poština. Preto bolo treba "zmeniť taktiku" a väčší dôraz klásť na vyjadrovanie a vzájomné komunikovanie. Deti si musia uvedomiť rozdiel vo výslovnosti a až potom precvičovať gramatiku. Tažkosti im robia napríklad mäkké a tvrdé slabiky.

L. Richtáriková sa snaží u žiakov vystopovať dobrý vztah k čítaniu.

- Moje deti z 1. ročníka už v marci išli prvýkrát do knižnice. Teraz si požičiavajú slovenské aj poľské knihy. Nevadí - hľavne, že majú záujem o knihu. Obsah poľskej knihy predsa môžu porozprávať aj po slovensky.

Pani Richtáriková v sebe nezaprie dušu skúsenej metodičky a veľmi ochotne poradí mladším kolegyniam. Svoje poznatky z nového prostredia si starostlivo zaznamenáva a určite ich využije v ďalšej metodickej publikácii.

Zdá sa, že všedné dni A aj B školy v Novej Belej ubiehajú vo vzájomnom porozumení. Snažia sa o to dva dobrosrdeční riaditeľia Jan Szenderewicz a Dominik Surma. Či však kdesi v útrobách tej spoločnej chodby nenahľadáva červík závisti, ukáže čas.

Text a foto:
VLASTA JUCHNIEWICZOVÁ

KACVÍN

Krajanské klubovne slúžia nielen potrebám miestnych skupín Spoločnosti, ale aj iným záujemcom. Tak napr. v poslednú januárovú nedeľu (30.1.) sa v kacvínskej klubovni konala schôdza miestneho odboru Matice slovenskej, ktorú viedol jej predseda Anton Pivočarčík. Zúčastnil sa jej i šéfredaktor Života Ján Šternog.

Schôdza mala slávnostný priebeh a jej vyvrcholením bolo odovzdanie členských legitimácií všetkým členom tejto nedávno založenej matičnej organizácie. Ich vybavovanie trvalo súčasťou dosť dlho, ale tým radostnejší bol moment ich odovzdávania. V súčasnosti - ako v krátkom príhovore oznamil predseda MO - má kacvínsky odbor Matice už 33 členov, z ktorých väčšina patrí do našej Spoločnosti. Záujem o členstvo prejavujú aj ďalší.

Počas besedy krajania navrhovali udržiavať pravidelné styky s členským ústredím v Martine, od ktorého však očakávali pomoc v zásobovaní kacvínskeho odboru tlačou a inými materiálmi. Prejavovali tiež záujem o častejšie organizovanie zájazdov do starej vlasti ako aj pútí do známych slovenských pútnických miest.

J.Š.

KREMPACHY

Obecný kultúrny dom v Krempachoch bol na začiatku tohto roka dejiskom niekoľkých kultúrnych podujatí a novoročných stretnutí. Ako prvé sa konalo stretnutie dôchodcov (9.I.), ktorých privítala riaditeľka kultúrneho domu Ludmila Brzyzová. Zhromaždeným, medzi ktorími bol i mestny farár Jacek Wieczorek, sa prihovoril aj tajomník krempašského zväzu dôchodcov Jozef Griguš, vyjadrujúc organizátorom uznanie a vďaku za peknú iniciatívu.

Stretnutie uplynulo v milom ovzduší, dôchody sa delili obľátkou, priali si všetko najlepšie a spievali slovenské a poľské koledy. Nechybal ani kultúrny program, ktorý pripravili žiaci základnej školy. Predstavili sa v ňom peknými recitáciami, rozprávaním ľudových legiend a povestí. Urobili najstarším Krempašanom veľkú radosť. Nečudo, že po každom vystúpení burácal v sále dlhotrvajúci potlesk. Domov sa všetci rozchádzali plní optimizmu a s prísluhom, že sa o rok opäť stretnú.

A.A.

VESELÁ SEZÓNA

V KRAKOVE

Krakovské prostredie prospieva aktivity našej Spoločnosti. A možno by vari neprospevať, keď v jednej budove sídlí ústredný výbor, redakcia Život a miestna skupina? Najlepšie sa krajania mohli o tom presvedčiť počas vianočného a fašiangového obdobia. Všetko začalo ešte pred sviatkami, keď redakcia Život pozvala našich krajanov na "malé redakčné Vianoce" 22. decembra minulého roku. Neuplynul ani mesiac, a úst-

redný výbor spolu s miestnou skupinou už usporiadal obľátkové stretnutie, ktorého sa zúčastnil aj viceprezident Krakova Krzysztof Gierat. Spievali sa slovenské a poľské koledy, jedli bryndzové halušky, viedli srdečné a priateľské rozhovory. Na tomto príjemnom posedení začiarila aj hviezda večera Monika Žolkošová, ktorá predviedla perfektný umelecký výkon. Táto vynikajúca huslistka hrala všetko - čardáše, polky a džezy. Na Hromnice sa už tradične v klubovni MS konal posledný tohorocný koncert kolied a amerických vianočných piesní v prevedení Kingy Giszbert-Studnickej, Anny Stanek-Włodarczykovej a autora tohto príspevku. Koncertu sa mohla zúčastiť aj verejnosť. Zavŕšením karnevalovej sezóny bola fašiangová zábava, ktorú krakovská miestna skupina usporiadala 8. februára.

JERZY MICHAŁ BOŻYK

CHYŽNÉ

Zvestujem vám veľkú radosť, ktorá plati vsetkemu ľudu, lebo dnes sa vám v meste Davidovom narodil Spasiteľ, Mesiáš a Pán.

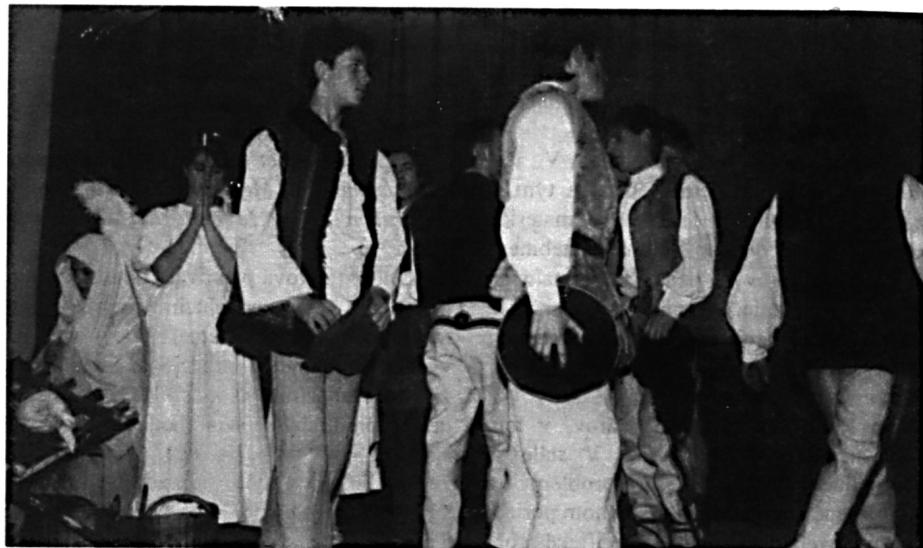
(Lk 2, 10-11)

Hoci sa to stalo skoro pred dvetisíc rokmi, aj dnes sa nanovo rozniesla táto novina a naplnila srdcia, domy, dediny, mestá a celý svet.

Mládež z Chyžného pod vedením mgr. Jana Laciaka pripravila pekné predstavenie s jasličkami, ktoré predviedla podvečer na sviatok narodenia Pána. Bola to premiéra. Predstavenie vzbudilo veľký záujem, a tak nie div, že veľká sála hasičskej zbrojníc sa zaplnila do posledného miesta - mladými, staršími, ba aj celkom starými obyvateľmi obce. Všetci netrpezlivě vyčkávali na svojich a potičučky si želali, aby sa len ten ich Paško či Monika nepomýlili, aby dobre zahrali. A veru hanbiť sa nemuseli. Predstavenie trvalo vyše hodiny a malo štyri dejstvá: Pastieri, U Herodesa, Narodenie Pána a Pri jasliach.

Konečne zhasli svetlá a na scéne sme uvideli spiacich betlehemských pastierov. O polnoci ich však vyrušilo podivné svetlo.

Záber z predstavenia. Foto: J. Laciak



Nevedeli, čo sa deje, a vo velkom strachu pozorovali nebo, až kým sa nezjavili anjeli. Mladenci s citom a veľmi prirodzene hrali pastierov, spievali a recitovali texty v oravskom nárečí. Potom na scéne zúril Herodes, ktorého vystrašila zvesť o novom kráľovi. Gymnazista Zbigniew Červeň sa včítil do tejto úlohy a veľmi presvedčivo predstavil pyšného a ukrutného vladára.

Podarilo sa zachrániť vzácny dar - malého Ježiška. Zvíťazilo dobro a láska. Nastala radosť a k betlehemskej maštali sa ponáhľali ľudia dobrej vôle. Najprv sa prišli pokloniť pastieri, ktorí priniesli dieťatku skromné dary, spievali a tancovali. Potom sa na ceste k Betlehemu zjavili Traja králi. Darovali novonarodenému zlato, tymián a myru. Jozef a Mária, ktorých zahráli Mária Capiaková a Tomáš Fula, s láskou strážili dieťatko ležiace v jasličkách. Všetci sa tešili a spolu zaspievali Tichú noc. Svoj obdiv a vďaku za krásny zážitok vyjadrili diváci dlhotrvajúcim potleskom.

Hoci na prípravu predstavenia nebolo veľa času, mládež sa dokázala zmobilizovať a usilovne nacvičovala. A tak sme na scéne mohli obdivovať pekné výkony, podporené nezriedka ozajstnými hereckými a hudobnými vlohami. Mládež si sama pripravila kostýmy a iné rekvizity, zabezpečila scénografiu. Jeden z pastierov dokonca priniesol v kletke živého kohúta - ako dar Ježiškovi. Vďačne im pomohol aj miestny pán farár Michal Wojnarowski. Poradil, požičal látku, kostýmy, niektoré aj z múzea.

V predstavení zahráli až tridsať mladí Chyžňania, niektorí aj dve úlohy, napr. pastieri a vojakov. Všetkým za ich iniciatívu patrí srdečná vďaka. Okrem premiérového predstavenia zahrali v Chyžnom ešte dvakrát a raz v Jablonke na prehliadke oravských koledníkov.

ANNA CAPIAKOVÁ

POĎAKOVANIE

Milá redakcia,

prajem Vám veľa zdravia, šťastia a úspechov v novom roku 1994. Chcela by som

Vám a prostredníctvom Života aj Matice slovenskej spolu so sestrou srdečne podávala za krásny výlet na Slovensko. Trval dva týždne. Bývali sme v Spišskom Podhradí a bolo nám tam veľmi dobre. Našli sme si tam mnoho kamarátov a kamarátov zo Spiša, čomu sa veľmi tešíme.

Počas pobytu na Slovensku, na ktorý ráda spomínam, sme navštívili aj Nitru, Martin a Bojnici. V Martine sme boli na návštive u našej tety. Veľmi sa nám tam páčilo. Ľudia v Podhradí sú veľmi milí a úprimní.

Ja už chodím do ôsmej triedy a spolu s mojou kamarátkou by som chcela pokračovať v štúdiu v Ružomberku. Ešte raz Vás srdečne pozdravujem.

BEATA RYŠOVÁ
Jablonka

POLITICKOPROPAGAČNÁ POLNOČNÁ V JABLONKE

Nie som Slovák, nie som ani Poliak, ale som Oravec. Škoda, že ste v redakcii asi nič nepočuli o polnočnej omši v Jablonke. Trvala dve hodiny, ale nič sa na nej nehovorilo, aby sme sa tešili, že sa narodil Ježiško. Bola to propagáčná polnočná omša. V Jablonke sa zišli vojtovia zo Szaflar, Czarného Dunajca, Veľkej Lipnice, Zakopaného a z našej obce. Prišiel i senátor František Bachleda zo Zakopaného, no a minister Mieczyslaw Wachowski z Varšavy, ba aj americký konzul. Najprv mali schôdzku a hostinu v Gminnom úrade v Jablonke, kde hovorili, akú politiku budú viesť v kostole. Je to škandál, že sa do tejto cigánskej politiky dáva aj miestny p. farár.

Ako hovoril minister Wachowski, oni ani nevedeli, že od nás vyšli takí dobrí ľudia, ako Piotr Borowy a knaz Ferdinand Machay, ktorí nás osloboďili a že sme Poliakmi... Prečo však nepovedali, čo tito dobrí ľudia naozaj robili? že F. Machay nahováral v Chyžnku strieľať do Panny Márie, a že on sa za to odmodlil. Potom sa malo hovoriť, že to strieľali Česi. Za to, čo urobili knaz F. Machay a P. Borowy, ich ľudia na Orave už dávno prekliali. Aj za to, že nahovárali, aby našich Slovákov bili a katovali. Kolko len ľudí sa po toľkých utrpeniach prenieslo na druhý svet!

Dnes za toto všetko robia z nich svätcov. Minister Wachowski poznamenal, že ak povedal niečo zle, aby ho poopravili. Vari ľudia mali načo v kostole kričať? Prečo s takouto politikou nešli do Lipnice? Je tam vojt, dekan a aj ten svätec Piotr Borowy, tam ich mali ísť vychvaľovať a modliť sa za nich a nebalamútiť ľudí v Jablonke. Pre hostí v jablonskom kostole bolo treba nechať veľa voľného miesta, preto Jablončania museli mrznúť vonku.

Je zaujímavé, že gmina má peniaze na takéto podujatia, ale chudobným ľuďom, ktorí to potrebujú, nepomáha.

Ešte by som Vás prosil, aby ste mi v tomto liste opravili chyby, lebo ja som nechodiť do slovenskej školy.

S pozdravom

P.M.

MATURITNÝ POZDRAV



B.Kolodejová, M.Niemeievá, J.Kašická

Milý pozdrav zo slávnostného odovzdávania maturitných stužiek nám poslali naše mladé krajanky Barbora Kolodejová z Novej Belej a Jana Kašická z Nedece, študujúce na Strednej zdravotníckej škole v Levoči, ako aj Monika Nemecová z Novej Belej - poslucháčka Strednej zdravotníckej školy v Poprade.

Za pozdrav pekne ďakujeme, želáme vám veľa šťastia a úspechov a na maturite vám držíme palce.

REDAKCIA

LOŽ MÁ KRÁTKE NOHY

Vážená redakcia,

posielam Vám svoj komentár k článku "Hranicami Poľska" z týždeníka "Poznaniak" č. 35 z 22.-29.8.1993.

Autori článku tu neoddelujú Spiš od Podhalia. Na Spiši sú predsa iné zvyky a rolníci nepestujú len ovos a zemiaky ako na Podhalí, ale aj jačmeň, pšeniciu a žito. Pán František Šoltýs z Jurgova (nepoznám ho) sa novinárom postažoval, že v Poľsku má len jeden kus poľa a zvyšok pozemkov za hranicou - na Slovensku, kde je vraj veľká bieda. Nemôžem pochopiť, prečo pán Šoltýs teda kupoval polia na Slovensku. Jurgočan ďalej uvádzá, že lesná zver zo Slovenska hľadá obživu na poľských gazdovstvách, lebo na Slovensku vraj trpí hladom. F. Šoltýs ďalej vysvetluje poznaňským redaktorom, že keby nebolo na Slovensku turistov, museli by biedni rolníci vycestovať do Ameriky, inak by ich vraj sužoval hlad.

Hanna Gronkiewicz-Waltz však na svojom prejave v Sejme, dňa 17. decembra 1993, povedala čosi iné. Podľa nej Poľsku chýba stabilita, čo sa nedá povedať o iných postkomunistických štátach, menovite Slovensku a Bułharsku.

Pýtam sa teda Františka Šoltýsa - kde je vyššia životná úroveň? Kde je väčšia stabilita, v Poľsku, či na Slovensku? Kolko Slovákov prišlo za prácou do Poľska a kolko Poliakov na Slovensko? Ja len pánovi Šoltýsovi pripomienem, že za jednu slovenskú korunu dostane 600 poľských zlôtých. Kto teda lepšie gázduje a kto tie biedu?

Ja som mal ešte v roku 1937 možnosť cestovať s rodičmi na svadbu do slovenskej

Lubice. Cesta do hranice bola veru poriadne hrboľatá a voz nás veľmi ponatiasal. Hoci vtedy ešte nebolo asfaltu, na slovenskom území nás už čakala rovná, dobre utvrdená cesta. Aj vajíčko by sa po nej mohlo kotúlať a neprasklo by! Ale vráťme sa k dnešnému dňu. U nás nie vari jediného týždňa, počas ktorého by nebol vypínaný elektrický prúd. Spýtajte sa niekoho na Slovensku, či pozná niečo podobné. Nie, tam sa nič také nedeje. Ďalším problémom sú divé smetiská. V našom chotári sa nachádza smetisko, kde odpad dovážajú až z Nového Targu. V Českej a Slovenskej republike sú však smetiská upravené a poriadne využívané. Informovala o tom televízna relácia z dňa 14.12.1993.

V druhej časti článku "Hranicami Poľska" sa nachádza podtitul - "Hranica tolerancie". Akýsi pán Stanisław Chowaniec z Bukowiny Tatralaškej, ktorého Slováci nepoznajú, divne vysvetluje história prvej i druhej svetovej vojny. Spiš začleňuje k Podhaliu a podľa neho vraj na jednej i druhej strane Bialky žijú Poliaci, ktorí sa navzájom nenávidia. Pýtam sa prečo? Na jurgovských odpustoch sa vraj ku koncu všetci bili, aj ženy a deti. S niečim podobným som sa nikdy nestretol! Kto zo Spišiakov by si bral nôž na odpust - katolícku slávnosť?

Musím ešte raz zdôrazniť, že medzi Spišom a Podhalím je veľký rozdiel. Kým na goralských svadbách sa pobijú nejedni bitkári s nožmi v ruke, na Spiši nemožno o čomsi podobnom hovoriť.

Pán Chowaniec ďalej povedal:

"Teraz nedávno po vojne sa pobili v Novej Belej v kostole. Potiekla krv, lebo jedni chceli poľské, druhí slovenské omše."

Pokiaľ sa to stalo teraz, nemohlo sa to stať "nedávno po vojne". Videl snáď Stanisław Chowaniec krv v novobelškom kostole? Videl ako sa to stalo, alebo mu to niekto povedal? Kto? Pre Slovákov na Spiši je toto veľmi dôležitá vec, preto musím Chowanicovo tvrdenie uviesť na správnu mieru. Žiadna krv v Novej Belej netiekla a Stanisław Chowaniec hlboko urazil Novobeljanov.

Na záver by som chcel zacítať najnepochopiteľnejšiu výpoved pána Chowanicu:

"V Novej Belej knaz dostal nápad a vymyslel obraz, ktorý sa dá obracať. My máme Matku Božiu Częstochowskú, Slováci Levočskú, stačí otočiť obraz a všetci sú spokojní." (str. 9)

Kto to p. Chowancovi z Bukowiny Tatralaškej povedal?

Od roku 1963 do r. 1993 sa v našej farnosti vystriedalo 5 farárov, teraz je šiesty. Ani jeden však taký obraz nezadovážil. Stanisław Chowaniec si robí posmech z Matky Božej Częstochowskej, Matky Božej Levočskej i z nás farníkov - oddaných katolíkov.

Je vôbec možné, aby poľské noviny uverejňovali také nepravdivé informácie?

Na záver žiadame redakciu "Poznaniaku", aby klamstvá o "krvi v kostole" a "obraze" odvolala, ospravedlnila sa, a aby o tom informovala mňa a novobelškú farnosť.

JÁN FRANKOVIČ

SOCIÁLNA POMOC V NIŽNÝCH LAPŠOCH

Nová situácia

Od júna 1992 pôsobí v nižnolapšanskej požiarnej zbrojnici Gminné stredisko sociálnej pomoci. Predtým sa museli sociálne pracovníčky tlačiť v malej nevyhovujúcej mestskej časti. Ľudia prichádzali s prosbami, potrebovali sa niekomu zdôveriť, vyrozprávať. V takých stiesnených podmienkach sa pracovalo naozaj veľmi ťažko.

Dnes navštevuje stredisko asi 100 ľudí mesačne. Helena Kalafutová, Józefa Kowalczyková a Mária Milaniaková cestujú každý deň po celej gmine, aby mohli starostlivo zmapovať situáciu všetkých rodín. Zaznamenávajú životné podmienky, úroveň bývania; robia rozhovory, na základe ktorých určujú druh a výšku sociálnej podpory. Gmina má 7900 obyvateľov, ktorí sú roztrúsení v 9-ich dedinách.

Príspevky

Aké druhy sociálnej podpory vypláca gmina Nižné Lapše?

1. STÁLU - určenú pre starších samotných občanov, ktorí nemajú iné zdroje príjmov, vo výške 1.400.000 zlých.

2. STÁLU INVALIDNÚ - určenú pre zdravotne postihnutých občanov, ktorá sa vypláca na základe patričného lekárskeho potvrdenia,

3. DOČASNÚ - na dobu od 2 do 10 mesiacov, určenú pre občanov s ťažšou finančnou situáciou, ktorých mesačný príjem neprekračuje 1.400.000 zlých na osobu,

4. ÚČELOVÚ - určenú pre chudobnejšie rodiny, ktoré majú ťažkosti s vedením domáceho rozpočtu, vo výške 1.000.000 až 1.500.000 zlých za štvrtok.

Nezamestnanosť

- Dočasné finančné podporu dostávajú najmä rodiny, u ktorých nepredpokladáme zlepšenie situácie, - vysvetluje Helena Kalafutová.

Pracovníčky gminného úradu - zľava: J. Kowalczyková, M. Milaniaková a H. Kalafutová



futová. - Sú to najčastejšie mnohodetné rodiny, v ktorých rodičia stratili zamestnanie.

Nezamestnanosť je súčasnou pohromou nižnolapšanskej gminy. Zaregistrovaných je až 386 nezamestnaných, z čoho 238 poberá podporu. V minulom roku ich bolo len 140. Sú medzi nimi prevažne mladí ľudia vo veku do 25 rokov, dominujú muži.

Na účelovú podporu majú nárok chudobnejšie rodiny. Dostávajú uhlie, potraviny, školské pomôcky. - Sú rodiny, ktorým vôbec nedávame peniaze, - hovorí Józefa Kowalczyková. - Kupujeme to, čo potrebujú.

Účelovú podporu využívajú aj rodičia detí, ktoré navštievajú osobitné školy v Novom Targu.

Problém s mladými mamičkami

Podľa nového zákona majú tehotné ženy od štvrtého mesiaca tehotenstva, až do šiesteho mesiaca veku novorodenca nárok na finančnú podporu vo výške 28 % priemerného mesačného platu. V celom Poľsku ich žije 17 miliónov, v gmine Nižné Lapše 21.

- Zatiaľ len robíme zoznamy, dopĺňame základné údaje, - hovorí Józefa Kowalczyková, - štát nám ešte neposlal žiadne peniaze.

- Nemôže to ísť takto ďalej, musíme nájsť nejaké riešenie, - hovorí Helena Kalafutová.

Oblátkové stretnutie

Stredisko sociálnej pomoci zorganizovalo v minulom roku oblátkové stretnutie pre staršie opustené osoby. Požiarna zbrojnice na toto pekné podujatie poskytla jednu väčšiu miestnosť.

- Ľudia boli nadšení! Delenie oblátky, spoločné posedenie, káva, čaj, zákusok; bol to pre nich obrovský zážitok! - spomína si Helena Kalafutová. - Sme radi, keď môžeme pomôcť iným.

Gmina však na také podujatia neposkytuje finančné rezervy. Sociálne pracovníčky sa s prosbou museli obrátiť na súkromných podnikateľov. Dobré duše sa našli. Súkromníci kúpili údeniny, zákusky, podovali autobusom ľudí z celej gminy.

Stredisko by chcelo podobné stretnutie zorganizovať aj v tomto roku. Verme, že dopadne rovnako úspešne.

Text a foto:
BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

BOLO TO PO VOJNE

Život v poslednom období uverejnil viac spomienok na vojnu a prvé roky po jej ukončení. Aj ja poznám príbeh z tohto obdobia, sice nie z vlastnej skúsenosti, ale z rozprávania mojej mamičky.

Ked sa v r. 1945 Orava opäť dostala k Poľsku, všetci slovenskí knazi, učitelia a úradníci museli od nás rýchlo odísť. Podvlčiansky p. farár sa však rozhadol, že veriacich neopustí. Po istom čase sa už zdalo, že bude môcť zostať k všeobecnej radosti farníkov. Plané to však boli nádeje. Našli sa niekoľkí neprajníci, ktorí sa rozhodli slovenského knaza vyhnati. Jeden z nich - dnes je už pred božím súdom - sa asi ostýchal sám verejne vystúpiť, preto si prizval na pomoc niekoľkých chlapov z Wysokej. Tí prišli (aj s poriadnymi palicami) a začali knaza hľadať. Keď ho však dlhší čas nemohli nájsť a nikto z farníkov im neprezradil, kde sa skrýva, rozhodli sa zájsť za inšpirátorom tohto prenasledovania, aby sa posilnili a potom spolu pokračovali v hľadaní.

Medzitým sa skupina farníkov rozhodla svojmu p. farárovi pomôcť a pobrala sa za ním na kostolnú vežu, kde ho našla veľmi premrznutého od zimy. Navrhli mu, že ho zavedú do Podsrnia a tam dobre ukryjú. Tak sa aj stalo. Potajomky, pomedzi stromy a kry, sa šťastne dostali do Podsrnia a tam ho v lese ukryli.

V tom čase sa prišelci z Wysokej opäť pustili do hľadania, až na ceste z Podvilk do Podsrnia zbadali skupinu žien. Rozbehli sa za ňou, lebo sa im zdalo, že je medzi nimi mužská postava v čiernom obleku. Bola to však len jedna z vyšších žien v tmavej šatke a tak sa sklamali (kedže sa od nich nič nedozvedeli) museli vrátiť späť do Podvilk.

Knaz strávil v Podsrni dva dni. Prvý deň slúžil sv. omšu u jedného z miestnych krajanov Lopúcha a druhý deň u kr. Františka Mšala. Obaja už nežijú. Kedže nadalej hrozilo nebezpečenstvo, že skrýšu niekto odhalí, na tretiu noc chlapia odprevadili knaza na slovenskú hranicu, kde sa vrúcene pomodlil a podčakoval krajanom za záchrannu.

Odtedy uplynulo už skoro päťdesiat rokov. Mohlo by sa zdať, že za toľký čas, keď vyrástli nové pokolenia, ktoré vojnu nezažili, teda spolunažívanie ľudí sa zlepší. Žiaľ, nič sa nezmenilo, ani po páde komunizmu. Slováci na Orave sa nadalej stretávajú s netoleranciou, dokonca aj tých, čo sa považujú za kresťanov.

A.A.

PÁRAČKY - TÁRAČKY

Na páračky v Krempachoch som sa veľmi tešila. V živote som perie nepárala a ešte k tomu tá babská atmosféra! Všetko bolo dohodnuté, hlavná organizátorka Anka Krištofeková zvolala krajanky, presne podľa krempašského poriadku - na 18. hodinu... a tu veľké sklamanie. Neprišla som s kamerou. Neviem, kto rozchýril takúto informáciu, ale radšej sme po vinníkovi ani nepárali. Ženy však boli očividne sklamané.

Dievčence sa vyobliekali do krojov, ženy si uviazali krásne šatky a začali sme aj s fotoaparátom. "Režisérka" programu pre kameru Irena Kovalčíková sa nakoniec dala prehovoriť a priblížila nám dávne časy. Vteli sa do úlohy gazdinky hostiteľky a začala vítať hostí - susedy.

- Pochválen Pán Ježiš Kristus. Naveky amen. Vitajte kmotra, kde si sadnete? Dať vám perie? Dať vám misečku?

- Kde máte stareho? - pýta sa kmotra...

A už sa všetci smejú a cítia sa ako doma. (Páračky mali byť ukážkové, a preto ich usporiadali v klubovni KSSČaS). Ako sa pred každou z nás vršila kópka jemného páperia, rozväzovali sa aj jazyky.

- A počuli ste, kto k tej našej Anke chodí?

- Vraj Jano od susedov sa musí ženit.

Ked sa na susedoch nenechal "suchý ani vlások", ženy začali rozprávať vtipy. Ale také po novom. Ešte šťastie, že medzi nami sedeli už odrastené dievčatá. Z výberu tém bolo cítiť vplyv televízie, bez ktorej už neexistuje takmer ani jedna domácnosť na Spiši. Kým ju rodiny nemali, ženy sa schádzali oveľa častejšie. Tradičné páračky sa konali niekoľkokrát v týždni, už od prvých januárových dní. Dedina bola rozdelená na rajóny (domy, ulice), v rámci ktorých si ženy vzájomne pomáhali. V Krempachoch sa páralo od pondelka do piatku, vždy od 18th-21st. Dodnes vládne časový poriadok: pára sa do ôsmej, potom je pohostenie a pokračuje sa v práci. Po deviatej sa k ženám pridávali chlapci.

Mladá páračka J. Krištofeková



Krajanka I. Kovalčíková (sprava) mala na páračkách hlavné slovo

pi, ktorí sa väčšinou v tom čase schádzali niekde u suseda, alebo v krčme. Samozrejme, že okrem politických debát si zavlažovali aj hrıldu. Počkali, kým ženy napárajú poriadnu kopu, a potom škodoradostne vpustili do miestnosti sliepku alebo kohútka. Niekde to bol kocúr, ale aj holub. Čo sa dialo, vie si každý predstaviť. Všetko sa muselo preberať ešte raz. Bolo však veselo, spievalo sa a nechýbala ani kapela.

U nás v klubovni ju zastúpil magnetofón, ktorý sme však čoskoro vypli, lebo krajanka Kovalčíková rázne rozhodla:

- Dajte to perie ďalej, ideme spievať!

A rozozvučala sa krempašská častuška - zložená pre kameru.

*Kie my ſe tu zeſli, tak ſe zaſpievomy,
bo my u Kriſtofska piurecka prujemy.
Krempasanky me ſe, v Krempachaf byvomy,
dobže nom pieže pruč, bo genší chovomy.
Z tyf džiſejsyf pieži, co tu noſprujemy,
tym naſym dževcentom zogloſky zrobimy.*

- Aj chlapci dostávajú do vena periny? - pýtam sa zvedavo. Taká matka, čo má iba synov, tiež chystá perie. Hoci v poslednom čase je výhodnejšie kúpiť v obchodoch celú výbavu. A tak "skubarky" vymierajú. Na Spiši sa hovorí, že najsilnejšiu tradíciu majú v Krempachoch.

Kto je ſikovnejší - učiteľky alebo žiačky?

Aj dnešná mladá generácia sa ich zúčastňuje. Donedávna mládež chodila párať za peniaze. Sú pamätníci, čo párali za 50 grošov, ale aj takí, čo zarábali po 15 zlotých.

Tvorili sa dve skupiny - detská a ženská. Kým pri "dospelom stole" sa rozprávali samé pikantnosti, deti natŕali uši. Dalo sa tam kadečomu priučiť. Mladé ženy si dnes spomínajú, že ako dievčatá aj tak všetkému nerozumeli. Keď počuli vetu: - Nerozprávajte, smeti sú nepozametané!, vedeli, že ďalšie rozprávanie je určené len pre dospelých.

V súčasnosti sú páračky aj veľkou prehliadkou zákuskových noviniek. Gazdiné sa predstihujú, ktorá upečie lepšiu dobrotu. Na občerstvenie sa podáva káva aj čaj, kde-to sladké víno. Kdežé sú večery so sušeným ovocím!

Pri spomienkach a gastronomických rozhovoroch nám čas rýchlo ubehol a ženy aj bez hodiniek odhadli pol desiatej.

- Veľa sme toho nenapárali, radšej nášrali - podotýka ktorási.

Naozaj, bude aspoň na vankúš?

Rozchádzame sa s prísľubom, že nabudúce už určite príde s kamerou.

Text a foto:

VLASTA JUCHNIEWICZOVÁ



ČERT SLÚŽI

Jeden chudobný rubár sa vybral do hory s posledným kúskom chleba, ktorý si niesol v plátennej kapsičke. Ten kúskok chleba mu mal byť na celý deň. Keď prišiel do hory, kapsičku zavesil na haluz a dal sa do roboty. Rúbal, neborák, rúbal a kálal hrubé duby, až mu tieklo z čela. Tu čosi-kamsi priplíchtíl sa ku kapsičke čierne zasmolenec z najhlbšieho pekla a ukradol mu ten ostatný kúskok chleba. Vrátil sa do pekla a chváli sa kamarátom:

"Hľadteže, toto malo byť jednému rubárovi na celý deň a ja som mu to ukradol!"

"Čo to tam, čo?" ohľásil sa na to Lucifer.

A keď vyzrozumel, o čo ide, zhrozil sa nad ukutnosťou zlodeja, čo vzal chudobnému človeku ostatný kúskok chleba. I naskutku vyrieckol súd: aby čert hned a zaraz stúpol k tomu rubárovi a celý rok mu slúžil.

Na druhý deň sa ubedený rubár zberal znova do hory a kládol si na plece ľažkú sekuru. Tu sa otvoria dvere a do izby vkročí mladý silný parobok.

"Dobrý deň gazda!" pozdravil sa. "Či by ste ma nevzali do služby?"

"Ach, syn môj, načože by si mi bol?" odpovedal rubár. "Sám nemám čo jest a v kúte, či vidíš, pláče hrba lačných detí."

"No len ma veznite! Ja za službu nič nežiadam a uvidíte, že sa pri mne budete dobre mať."

"Nuž teda pod so mnou do rúbania, keď už tak chceš," povedal rubár a podal mu do ruky sekuru.

Neminuli tri dni a hora, ktorú by rubár sám nezrúbal ani do roka, ležala na hromade. Až bola radosť hľadieť na rovné rady poukladaných siah. Od toho času sa nášmu rubárovi dobre vodilo a jeho deti neplakali viac od hladu. Boli veselé a zdravé ako ryby, lebo boli sýte.

"No, gazda," povie ten sluha, "vy tu pomaly rúbte a ja pojdem dakde na mlatbu, aby ste mali na zimu chleba, aj všetkého nadostač."

"Chod' len, chod'," odpovedal rubár, "ja zatiaľ porúbem, čo budem môcť."

Na jednej veľkej pustatine býval bohatý pán. Tristo stohov obilia mu stalo v poli a v chlievoch ležalo tristo kŕmných volov a tristo kŕmných bravov. U tohto pána sa zastavil rubárov sluha a ponúkol sa za mlatca.

"A kdeže máš kamarátstvo?" spýtal sa ho pán.

"O kamarátstvo sa vy nestarajte! Len či dáte mlátiť to obilie?"

"Pravdaže dám! Ale azda nebudeš mlátiť sám?"

"Ej, či sám, či nesám, ved' potom uvidíte!"

"A čo žiadaš za výmlatok?"

"Nič, pane, len to, čo si naraz odnesiem," odpovedal sluha.

No pomyslel si pán, ved' neodnesieš desať vriec!

A privolil.

Keď bolo blízko polnoci, ozve sa odrazu okolo stohov tritisíc ceplíkov: cup, cup, cup, cap, cap, cap! Cup, cup, cup, cap, cap, cap! Čerti z horúceho pekla sa zbehli pomáhať svojmu kamarátovi, takže do rána bolo všetko obilie vymlátené, vyviate a pomerané. Ešte len svitlo počalo, už sa mlátec pobral k pánoni, aby prišiel obzrieť robota. Ten sa nevedel prenačudať tej rýchlej robote. Ale bol rád, že je obilie dobre urobené, a mlátcovi povedal, aby si vzal výmlatok.

Milý mlátec si káže vykladať obilie na široké pleciská a pánova čelať mu vyloží na ne dobrých desať vriec písničky.

"No, či ti je dosť?" sputuje sa pán.

"Hoj, čože by bolo!" rozosmeje sa mlátec. "Len ešte kladle! Veď vidíte, že pod týmto ešte aj vyskočím."

I pokladú mu na plecia všetko obilie a pánovi od strachu vstávajú vlasy dupkom.

"No, či ti je dosť?" sputuje sa poznove. A mlátec sa zase rozosmeje:

"Len kladle, čo máte! Veď vidíte, že aj s týmto vyskočím, akoby som nič nemal."



Sto tučných vykŕmených bravov sa valí z chlievov a mlátečich zoberie všecky na chrbát.

"No, do čerta, už ti len azda bude dosť?"

Ale čert sa len smieje, ľahko vyskakuje a káže klášť. Pána pučí od zlosti, ale v "slove si stoj!" Od slova nemôže odstúpiť ani on.

"Vypustte sto vykŕmených volov!" zakričí na čefad.

"Tie azda len nepoberie!" Ale mlátec zoberie aj tie. Rozosmeje sa nahnevanému pánoni do očí a uteká akoby nič k svojmu gazdovi.

"No, gazda, tu máte!" zhodí bremeno na rubárovom dvore. "Myslím, že sa už nebudeš báť hladu, hoci vás i nechám, lebo mi už vychádzza rok. Ale či viete, kto som ja? Pamäťate sa, keď vám raz hore skapal ostatný kúskok chleba?" Rubár pokýval hlavou:

"Pamäťám," vraví, "pamäťám!"

"No tak vedzte, ja som čert. Ten kúskok chleba som vám ukradol ja a za pokutu som vám musel do roka slúžiť. Majte sa dobre!"

Vtom zaznel okolo domu smiech, ako čo by zarehtalo tritisíc koní. Boli to čerti, ktorí sa vysmievali svojmu kamarátovi, že musel slúžiť u chudobného rubára.

VESELO SO ŽIVOTOM

- Janko, aký nerast držím v ruke?

- Čadič.

- Výborne. Podľa čoho si to poznal?

- Podľa toho, že je to napísané na škatuľke.

* * *

- Jano, kde sa doluje krieda?

- U školníčka, prosím.

* * *

Chlapci sa chvália: - Môj otec je o hlavu vyšší ako tvoj!

- No a čo? Môj je zasa o bricho širší.

* * *

- Vieš, Jožko, že v Japonsku jazdí každý druhý človek na bicykli?

- A na čom jazdia tí prví?!

* * *

- Vieš, - hovorí Jožko Mišovi, - čo robili Egypťania, keď boli unavení?

- Čo?

- Zabalili sa do múmií a ľahli si do pyramíd...

* * *

Pokazili sa mi hodinky... - staňuje sa Jožko mame.

- Asi by sa mali prečistiť... - húta mama.

- A načo? Ráno sme sa predsa spolu sprchovali! - vraví Jožko.

POSMEŠNÍK

Hudba: L. Galko

Báseň: M.Rázusová-Martáková

Veselo

Pod do-pam sa ém-éa-ra vra-bee so psom pre-ká-ra,
ká-éer ku-ká spod chle-va, vrab-co-vi sa po-eme-va:
Ty si, vra-bee, sláv-ny vták, na zí-hu-mní krad-neš mak,
raz tå cmy-tia, tak-tak-tak, vy-prá-čia ti frak!

O STRAŠIDLU BARNABÁŠOVI

V jednom opušteném hradě žilo strašidlo. Jmenovalo se Barnabáš a bylo tak staré, že už samo nevědělo, jak dlouho na světě straší. Občas si zavzpomínalo na dávné časy, kdy rytíř s družinou za zvuku lesních rohů přivádal na nádvoří, ještě si umělo vybavit cinkot stříbrných číš, něžný hlas louten a tálalé písňě potulných pěvců.

Ze všeho nejvíce si však strašidlo pamatovalo, jak dvorním dámám tlouklo srdce hrůzou, když se mezi půlnocí a první hodinou ranní začalo procházet po hradbách mezi cimbuřím.

Ale to už je dávno, tak dávno, že to už přestalo být pravdou. Uměli rytíři i jejich dámy, a jednoho dne i ten poslední, co v hradu žil, odevzdal svůj život králi. Barnabáš zůstal sám.

Zprvu se mu ticho i klid zamítaly, ale když i po několika dalších stoletích byli jeho společníci v opušteném hradu stále jen netopýři, myši a kavky, začalo se mu po lidech stýskat. Jednoho dne proto přibíl na hradní bránu ceduli a na ni napsal: K pronajmutí. Ale nikdo neměl zájem.

To bude asi tím, že tu nestraší, pomyslel si Barnabáš a rozhodl se, že to musí napravit. O půlnoci vylezl na kamenný ochoz - a žuchl do hradního příkopu jako pytel hrušek. Zůstal tam ležet, držel si rozbité koleno a nadával.

"Co se děje?" přibrzdil pod hradem kolo trumpetista Slavíček, když se k ránu vracel domů z hraní.

"Trénuju na hradbách strašení, copak nevidíš?" odsekł Barnabáš a Slavíček se rozesmál: "Vždyť jsi dole a ne nahore!"

"To by to nesmělo být tak zchátralé," povzdechl si strašidlo. "Vždyť ani mne ta zed neunese."

"Co kdybych ti k strašení zahrál?" nabídl mu Slavíček. "Lidé tvrdí, že je hudba povznáší. Proč by nemohla povznést i tebe?" A zatroubil na trumpetu tak krásně, že Barnabáš nad hradbami přímo plul, že se nesl jako ptáček.

Od toho dne se vznáší večer co večer a muzikant Slavíček ho na svou trubku doprovází. O obecenstvo nemají nouzi. Takovou světovou atrakci si přece nikdo nenechá ujít!

Díky dobrému divákům byl hrad přestavěn na prvotřídní hotel. Barnabáš v něm pracuje jako vrátný, a turisté se dovnitř jen hrnou. A tak místo cedule K pronajmutí visí teď často na hradní bráně oznámení, které všem zájemcům o ubytování s politováním sděluje, že je PLNĚ OBSAZENO.

KRESBA PRE VÁS

Máte pri sebe ceruzku? Ak áno, pekne pospájajte čísla od 1 do 41. Vyjde vám zaujímavý obrázok. Želáme príjemnú zábavu.

Z najkrajších prác januárového čísla Života sme vyžrebovali troch výhercov. Sú to: Justína Bizubová z Krempáč, Irena Magerová z Kacvína a Rafał Rączka z Krakova.



VINCENT ŠIKULA

PIESEŇ PRE MAMU

Už sa topí snežík,
vietor vodu víri.
Sedí vrabec na plote,
spieva čviri-čviri.

Mal som v škole spevokol,
mama na mňa počká.
Voňaj, kvitni, fialka,
voňaj fialôčka.

JINDŘICH BALÍK RADA SNĚHULÁKOVI

Nechod, brachu,
do lékárny,
každý tvůj krok
bude marný.

Na tvou nemoc
v půli března
žádný doktor
léky nezná.

JÁN TURAN JARINY

Pôda vrie.
Celou silou
predjarie
uderilo.

Pôjdeme
zasiať, Matej,
do zeme
neprehriatej.

V brázde sa
ozval škovran,
spod lesa
výstrel do vrán.

Zo siva
modrojasu,
osivá
predzvesť klasu.

A hoci dobre
korenia,
žatva je
oneskorená.

TOMBA BOMBA

Už po uzávierke tohto čísla sa v nórskom mestečku Lillehammer začali 17. zimné olympijské hry. Ich výsledky a najväčších hrdinov už čitatelia poznajú. Splnili sa vaše očakávania? Vyhrali vaši favoriti, ku ktorým akiste patril aj taliansky slalomár Alberto Tomba? Akokoľvek dopadol, zaslúži si pozornosť.

Od začiatku bol protikladom ideálu športovca: zavalitý (180 cm, 100 kg) a zdanivo nemotorný, veľký sukníčkár, ktorý si na dôvažok rád vypil a oneskoroval sa na tréningy, vybral si disciplínu vyžadujúcu solidnosť a sebaovládanie. Lyžiaři s takýmito fyzickými podmienkami pestujú radšej rýchlosťné disciplíny, najmä zjazd. On sa však, napriek nátlakom trénerov, rozhodol zvrátiť medzi tyčami, a ako neskôr vysvitlo - správne. Napriek zdánlivej ťarbavosti bol mimo-riadne mrštný a zanedlho úspešne súperil s najlepšími talianskymi slalomármami.

Ked v r. 1987 vybojoval na majstrovstvách sveta prvú zlatú medailu, získal si prímeno Bomba, ktoré mu zostało podnes. O rok neskôr, v kanadskom Calgary, sa stal už dvojnásobným olympijským majstrom - v slalome a obrovskom slalome. Odvtedy je, dalo by sa povedať, nekorunovaným kráľom

slalomu. Ak nevypadol z trate, čo sa mu občas stávalo, vyhral, na dôvažok veľmi presvedčivo, zakaždým s veľkým náskokom.

Olympijské víťazstvo mu popri medailách prinieslo aj prvý milión dolárov, ktoré mu za reklamu lyží zaplatila firma Rossignol. Potom sa ponuky začali len tak hrnúť. Kúpil si ferrari, dva domy - v Ríme a pri Neapoli - skrátku začal hýriť. Keď sa mu napr. zažiadala večera v Honoluulu či obed v Las Vegas, prenajímal lietadlo a letel. Samozrejme medzi pretekmi, na ktorých - div divíci - bol nadalej úspešný. Lúbostná zápletka so Steffou Grafou vyzvolala v Nemecku paniku. Celá tlač sa obrátila na tenistku, aby prerušila toto dobrodružstvo, kym ju Alberto nepokazí. Publikovali pri tom jeho pikantné fotografie s princeznou Štefaniou, herečkou Ornelloou Muttiiovou alebo modelkou Cindy Crawfordovou. A Tomba len vyhral a vyhral...

To znamená neúplne. Svetový pohár v zjazdovom lyžovaní získava najviestrannejší lyžiar, ktorý boduje vo všetkých disciplínach. On sa však rýchlosť vždy bál. "Zjazd a superobrovský slalom - povedal - je čertov výmysel. Ja by som nedokázal vypnúť všetky zmysly a odovzdať sa vôle osudu. Veď zjazd znamená prenechať všetko božskej prozreteľnosti." Iba raz sa pozabudol a vyštartoval v superobrovskom slalome, čo malo tragické následky. Krátko po štarte spadol a utrpel bolestné zranenie. "Už nikdy viac" - povedal si a tento sľub aj dodržal. Preto rýchlo prestal snívať o veľkej Kríštálovej guli a musel byť spokojný len s odmenami pre najlepšieho slalomára. S touto povestou sa v r. 1992 zúčastnil



Olympijských hier v Albertville, kde opäť vybojoval dve medaily, ibaže tentoraz zlatú v slalome a striebornú v obrovskom slalome. Na ZOH v Lillehammeri išiel s podobnými šancami a - ako všetci vedia - nevyužil ich.

Čo teraz? "Mám mnoho rôznych ponúk a peňazí - hovorí - aby som sa nemusel o nič starať. Hollywood mi ponúka úlohy vo filmoch a Rossignol chce so mnou uzavrieť zmluvu na 10 rokov, ďalši mi ponúkajú miesto trénera. Viem len jedno: mám 27 rokov a ešte pred tridsiatkou určite zavŕšim aktívnu športovú činnosť. Svet je taký pekný, že by bolo smutno umrieť na svahu" - povedal slávny športovec, pre ktorého je šport len doplnkom k životu.

Hviezdy svetovej estrády

CLIFF RICHARD

Patrí k neobvyklým javom britskej a svetovej rockovej hudby - prednedávnom oslavoval 35. výročie umeleckej činnosti. Bol a vari nadalej zostal jediným európskym vokalistom, ktorý kedysi súperil v populárite ako rovný s rovným s Elvism Presleym. Až sa nechce veriť, že už v r. 1958 sa dostal do čela britskej hitparády znamenitou nahrávkou *Move It*. Svoj vlastný štýl výrazne prejavil v pesničke *Living Doll*, ktorá sa nielenže ocitla na prvom mieste listiny Top 20, ale zároveň sa stala najpopulárnejšou nahrávkou r. 1959 vo V. Británii a väčšine európskych krajín.

Odvtedy mälokto uviedol na hudobné scény lenko hitov, ako Cliff Richard. Spomene aspoň niektoré: *Trevellin Light, Theme For A Dream* alebo *The Young Ones*. Posledný bol vlastne titulnou skladbou celovečerného filmu, v ktorom Cliff zahral hlavnú úlohu. Onedlho vystúpil v druhom filme, sice neveľmi náročnom, ale s ďalšími hitmi: *On The Beach*, ako aj *Summer Holiday*. Nahrával ich, ako predošlé, s vlastnou skupinou The Shadows, ktorej členovia zložili zároveň značnú časť jeho speváckeho repertoáru.

O jeho popularite svedčí fakt, že na koncertnom turné v r. 1980 len vo V. Británii predali vyše 380 tis. lístkov a v r. 1982 dokonca 420 tis. Celkovo nahral vyše 100 singlov (viac ako The Beatles a Rolling Stones dokopy), pričom celých 35 rokov bol vždy na listinách Top 20. Tradične raz do roka absolvuje turné s náboženskou hudbou, na ktorom spieva gospels a hymny a pred Vianocami nahráva tiež pesničku s vianočnou tematikou. Jednu z nich, *Mistletoe And*

Wine, predali v r. 1988 v rekordnom počte výliskov. Poznamenajme ešte, že veľa času a peňazí (polovicu majetku) venuje dobročinnosti. (jš)



SI

PLNOŠTÍHLA?

Aj malé je pekné; dobrého nikdy nie je dosť - to sú slová, ktorými sa mnohé z nás utešujú pri pohľade do zrkadla. Máte nejaký kilogram navyše? Netrápte sa, nemôže každá žena vyzeráť ako modelka. Je len na nás,

aby sme sa obliekali s dôvtipom, zakryli čo netreba exponoval a ukázali, čo máme pekné.

Nižšie a plnoštihle ženy by teda mali vedieť:

- Vyberajte si taký strih, ktorý opticky predĺžuje postavu.
- Vyhýbajte sa veľkým vzorom na pestrých látkach.
- Pri skomplikovanom členení strihu by mala prevládať pozdĺžna línia.
- Noste radšej krátke účes.
- Veľmi vhodnou súčasťou šatníka sú

vesty rôznej dĺžky - mali by mať výstrij v tvare V.

- Nemusíte sa vyhýbať širokým sukňam, mali by však byť dlhšie a z ľahkej látky.

- Nohavice by sa mali dole zužovať.

- Ak máte silnejšie nohy - vyhýbajte sa bledým pančuchám.

- Väčšina plnoštihlych žien sa môže pochváliť pekným dekoltom - nekazte si ho štvorcovým výstrihom.

- Nenoste bohatú bižutériu a veľké doplnky.

V.J.



WĘTERYNARZ

CHOROBY OKRESU CIĄŻY I
PORODU U OWIEC - c.d. z nr 2

Zatrzymanie lożyska. Przyczyną zatrzymania lożyska są zazwyczaj niedostateczne skurcze macicy po porodzie. Następuje to wskutek osłabienia zwierzęcia po urodzeniu dużego płodu lub bliźniąt, przy braku ruchu zwierzęcia podczas ciąży, przy bardzo ciężkim porodzie oraz wskutek żywienia w okresie ciąży paszami zepsutymi, ubogimi w sole mineralne lub też wskutek przekarmienia. W czasie zatrzymania część lożyska zazwyczaj zwisa ze szpary sromowej. Zwierzę napina się przy oddawaniu moczu. Ciecz wypływająca z macicy po pewnym czasie staje się cuchnąca. Jeżeli lożysko pozostaje zbyt długo w macicy, ulega gniciu. Może to spowodować zapalenie i ogólne zakażenie, a w następstwie niepłodność lub nawet śmierć zwierzęcia. Lożyska nie wolno ciągnąć na siłę ani przywiązywać do niego ciężkich przedmiotów, gdyż może to doprowadzić do wypadnięcia macicy. Jeżeli po upływie paru godzin od porodu lożysko nie odepchnie, należy wezwać lekarza.

Wypadnięcie macicy. Następuje niekiedy po porodzie. Przyczyną może być zbyt duży płód, zbyt silne parcie, brutalne wyciągnięcie płodu, zle odżywianie zwierzęcia, brak ruchu, ciągłe trzymanie zwierząt w zamkniętym pomieszczeniu lub też zbyt

pochyla podloga w stanowisku. W takim przypadku macica wystaje ze szpary sromowej, jest obrzękła, ciężka i sinoczerwona. Zwierzę traci apetyt, nie przeżuwa, chudnie. Jeżeli nie doprowadzi się macicy do normalnego polożenia, to staje się ona twarda, sucha, ropieje i w końcu obumiera. Może wtedy dojść również do ogólnego zakażenia i śmierci zwierzęcia. Należy natychmiast wezwać lekarza i do czasu jego przybycia trzeba zwierzę krótko uwijać, aby nie pokładało się, nie uszkodziło wypadniętej macicy. Ustawia się zwierzę zadem wyżej. Zad, tylne nogi i ogon obmywa się cieplą wodą oraz ciepłym roztworem lizolu lub kreoliną (1 łyżka stołowa na 1 litr cieplej wody). Macicę trzeba dokładnie oczyścić z brudu, obmyć i owinąć czystą szmatą zwilżoną płynem - roztworem alunu (2 dkg na 1 litr letniej wody).

Zapalenie macicy. Najczęściej przyczyną zapalenia jest gnijące lożysko lub uszkodzenie macicy przy porodzie. Wtedy zwierzę ma wysoką temperaturę, przestaje jeść, nie przeżuwa i przybiera postawę jak do oddania moczu. Z pochwy wycieka śluzoworopny płyn, zwłaszcza wtedy, gdy zwierzę leży. Zwierzęta chudną i dają mniej mleka. Czasami może nastąpić ogólne zakażenie i śmierć. Leczenie przeprowadzić powinien lekarz, gdyż trzeba najpierw dokładnie poznać przyczynę zapalenia i stosownie do tego leczyć.

Porażenie poporodowe. Następuje u owiec dobrze odżywionych zwykle wkrótce po porodzie. Przyczyną schorzenia jest prawdopodobnie odpłynięcie krwi z mózgu do narządów jamy brzusznej i do

wymienia oraz zmniejszenie się w organizmie zwierzęcia ilości soli mineralnych, które zostały zużyte na budowę ciała płodu. Zwierzę traci apetyt i nie przeżuwa. Występuje u niego drżenie mięśni oraz chwianie się zadu, oddychanie jest zwolnione, temperatura ciała znacznie obniżona a oczy przymknięte. Zwierzę jest senne, bezwładnie leży z wyciągniętymi nogami, a szyja ma zgietą i przyciągniętą do boku. Jeżeli staramy się zmienić to położenie głowy, to prawie bezwładnie powraca ona na dawne miejsce. Jest to bardzo charakterystyczny objaw. Należy wezwać lekarza, który zastosuje odpowiednie zabiegi, gdyż nieudzielenie natychmiastowej pomocy spowoduje śmierć zwierzęcia. Chorym owcom nie wolno podawać żadnych płynów, gdyż nie mogą one przylegać i płyn zamiast do żołądka może dostać się do pluc. Aby zapobiec chorobie, na 1-2 tygodnie przed porodem nie wolno zwierzętom podawać paszy treściwej. Zapuszczane owce codziennie trzeba wyganiać na świeże powietrze, chroniąc je jednak przed zapiętaniem. Kotnym owcom należy podawać mieszankę mineralną oraz paszę bogatą w witaminy.

Przekrwienie wymienia. Występuje przeważnie na kilka dni przed porodem lub po porodzie. Wymię jest obrzęknięte, gorące, bolesne i zaczerwienione. Mleko zawiera smużki krwi. Zwierzęciu należy zapewnić spokój, dać 6-8 dkg soli glauberskiej w litrze wody, wymię bardzo ostrożnie zdołać kilka razy dziennie i robić ciepłe okłady. Nie dawać pasz soczystych i treściwych.

H.Mączka

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

CESNAKOVÁ POLIEVKA. Rozpočet: 250 g hovädzieho predného mäsa, 120 korenovej zeleniny, 30 g cibule, 25 g cesnaku, celé čierne korenie, 2 vajcia, 1 žemľa.

Dôkladne umyté mäso vložíme do studenej vody a priviedieme do varu. Neskôr pridáme očistenú, umytú koreňovú zeleninu, soľ, korenie, spolu varíme asi 2 hodiny. Hotový vývar precedíme, mäso a zeleninu nakrájame na kocky. Vývar prevaríme s rozterým cesnakom, do vriaceho vlejeme rozláhané vajcia. Podávame s oprázenou žemľou, nakrájanou na kocky, pridáme mäso a zeleninu a posekanú petržlenovú vŕňať.

VAJEČNÝ ŠALÁT. Rozpočet: 5 vajec, 50 g majonézy, 100 g zemiakov, 50 g cibule, 0,5 dl šahačky, 50 g sterilizovaných uhoriek, 20 g horčice, soľ, mleté čierne korenie, ocot, cukor.

Zemiaky umyjeme, uvaríme v šupke a pokrájame na kocky. Pridáme nadrobno po-

sekanú cibuľu, na kocky nakrájané uhorky a uvarené vajcia, tiež pokrájané na kocky. Majonézu vymiešame s horčicou, zjemníme vyšľahanou smotanou, pridáme k nakrájaným surovinám a zlahka premiešame. Dochutíme soľou, korením, octom a cukrom.

LAZNÍCKE ZAPEKANÉ ZEMIAKY. Rozpočet: 1500 g v šupke uvarených zemiakov, 300 g dobrej domácej klobásy alebo údenej slaniny, 1 menšia cibuľa, 2-3 strúčiky cesnaku, 200 g bryndze, 2 dl mlieka alebo kyslej smotany, 2 vajíčka, 4-5 lyžíc oleja alebo masti, soľ, čierne korenie.

Na tuku rýchlo opečieme na kolieska pokrájanú klobásu alebo na kúsky pokrájanú údenú slaninu. Jenskú misu alebo pekáč vymastíme, poukladáme časť na kolieska pokrájaných zemiakov, posypeme klobásou alebo slaninou, polejeme tukom z výpeku, posypeme rozmrvenou bryndzou, posekanou cibuľou, cesnakom, soľou a čiernym korením. Potom uložíme ďalšie vrstvy zemiakov a bryndze, okoreníme, osolíme, zalejeme zvyšným tukom a dáme zapieť. Keď je horná vrstva zemiakov čiastočne zapiečená, zalejeme ju mliekom alebo kyslou smotanou, v ktorej rozláhamo vajíčka a necháme ďalej zapieť.

DEBRECÍNSKÉ RAGÚ. Rozpočet: 300 g vepřového plecka bez kostí, 2 cibule, 1-2 stružky česneku, 2 masité zelené papriky, 150 g uzeniny (párek apod.), 40 g sádra, 1 malý rajčatový protlak, púl šálku smetany, 1 lžice mouky, mletá sladká paprika, kmín.

Očištěné maso nakrájíme na menší kostky. Nahrubo nakrájenou cibuli a rozdržený česnek osmahneme v sádle, pridáme protlak, zamícháme, vložíme maso, podusíme, osolíme, okořeníme a podlijeme vodou. Přidáme očištěné, na nudličky nakrájené papriky a dusíme, až je vše měkké. Zjemníme špetičkou cukru a zalijeme smetanou rozkvetlanou s moukou. Krátce povaříme. Před koncem varu přidáme oloupanou, na kolečka nakrájenou uzeninu. Podáváme s těstovinami a se salátem.

ZBOJNÍCKY GULÁŠ. Rozpočet: 500 g baraního pliecka, 100 g údenej slaniny, 100 g cibule, 1 strúčik cesnaku, rasca, feferón, mletá červená paprika, 500 g bielej hlávkovej kapusty, 200 g zemiakov, 100 g čerstvých hub.

Údenú slaninu nakrájame na kocky, necháme vyškvariť, pridáme na kocky nakrájanú, očistenú cibuľu a opečieme. Do takto pripraveného základu prisypeme mletú červenú papriku, vložíme na kocky nakrájané

PRAWNIK

ZEZNANIA PODATKOWE ZA ROK 1993

JAKI PIT DLA KOGO

Przypominamy poszczególne rodzaje formularzy zeznań rocznych o wysokości dochodu osiągniętego w 1993 r. przeznaczonych dla osób, które rozliczają się z urzędem skarbowym indywidualnie. Zobowiązani do samodzielnego uregulowania swych rachunków ze Skarbem Państwa mają na to czas do 30 kwietnia 1994 r. Potem muszą liczyć się z koniecznością zapłacenia odsetek za zwłokę w wysokości 0,19 proc. nie dopłaconego podatku. Oto rodzaje formularzy:

- **PIT-30** (niebieski) przeznaczony jest dla korzystającego z ulg, zwolnień i odliczeń (składa się z trzynastu części oznaczonych literami od A do M);

- **PIT-31** (różowy) o wspólnych dochodach małżonków korzystających z ulg, zwolnień i rozliczeń (ma czternaście części oznaczonych literami od A do N);

- **PIT-32** (brązowy) - formularz skrócony ma jedenaście części oznaczonych literami od A do K) - przeznaczony dla nie korzystającego z ulg, zwolnień i odliczeń z wyjątkiem:

- składek na ZUS opłacanych bezpośrednio przez podatnika,

- składek na rzecz organizacji, do których przynależność danego podatnika jest obowiązkowa,

- zwrotu nienależnie pobranej emerytury lub renty;

- **PIT-33** (zielony) też jest formularzem skróconym (ma jedenaście części z literami

od A do M); przygotowano go dla małżonków, którzy korzystają ze wspólnego opodatkowania, ale nie korzystają z ulg, odliczeń i zwolnień, z wyjątkiem:

- składek na ZUS opłacanych bezpośrednio przez podatnika,

- składek na rzecz organizacji, do których przynależność jest obowiązkowa,

- zwrotu nienależnie pobranej renty lub emerytury;

- **PIT-34** (żółty) wypełniają osoby samotnie wychowujące dzieci, które w 1993 r. spełniają warunki pozwalające na opodatkowanie od połowy dochodów, ale w podwójnej wysokości; ma czternaście części oznaczonych literami od A do N.

Należy pamiętać ponadto o załącznikach do wskazanych wyżej "podstawowych" PIT-6w. Jest ich łącznie pięć, wszystkie mają kolor fioletowy i są oznaczone dużymi literami. Wypełniają je tylko ci podatnicy, do których odnosi się szczególna sytuacja ujęta w danym formularzu. Oto one:

- **PIT-A** (informacja o miejscowości zamieszkania) wypełniają tylko ci, którzy mieli różne (zmienili) miejsce zamieszkania bądź w dniu składania zeznania mieszkają w innym miejscu niż 31 grudnia 1993 r.,

- **PIT-B** (informacja o wysokości dochodu z pozarolniczej działalności gospodarczej i wolnych zawodów) obowiązane są wypełnić i dodać do zeznania podatkowego osoby mające przychody z działalności gospodarczej pozarolniczej, również prowadzonej w spółce nie mającej osobowości prawnnej a także z wykonywania wolnego zawodu (np. lekarz),

- **PIT-C** (informacja o odliczeniu dochodu zwolnionego od podatku zgodnie z § 3 rozporządzenia ministra finansów z 6 lutego 1989 r. - Dz.U. nr 3, poz. 20, nr 49, poz. 278 i z 1991 r. nr 51, poz. 222) odnosi się oczywiście tylko do tych podatników, którzy korzystali z tego zwolnienia w 1993 r.

- **PIT-D** (odliczenia wydatków mieszkaniowych poniesionych w 1993 r., przysługujących na podstawie podatku dochodowego od osób fizycznych) wypełniają ci, którzy korzystają z ulg mieszkaniowych, czyli z odliczenia (w granicach limitów) wydatków na kupno parceli budowlanej, budowę domu mieszkalnego, wkład do spółdzielni mieszkaniowej, na nadbudowę, rozbudowę itp., remont lub modernizację.

- **PIT-E** (odliczenie podatku podlegającego odroczeniu w związku z okresem zwolnieniem, przyznany na podstawie rozporządzenia ministra finansów z 18 maja 1990 r. - Dz.U. nr 69, poz. 403, z 1991 r. nr 64, poz. 276) jest adresowany tylko do korzystających ze zwolnienia przewidzianego w rozporządzeniu z 18 maja 1990 r. w sprawie zwolnienia od podatków obrótowego i dochodowego podatników osiągających dochody z niektórych rodzajów nowo uruchomionej działalności gospodarczej.

LIMITY ODLICZEŃ

Tym, którzy rozliczają się z Urzędem Skarbowym sami i w związku z tym muszą wypełnić druk zeznania podatkowego, przypominamy, limity odliczeń od dochodu (ulg) obowiązujące w odniesieniu do dochodów za rok 1993 r.:

- **371 mln zł** - to maksymalna kwota odliczeń na następujące cele mieszkaniowe: budowa domu mieszkalnego, wkład budow-

lany lub mieszkaniowy w spółdzielni mieszkaniowej (z wyjątkiem przekształcenia statutu mieszkani lokatorskiego na własność), zakup domu lub mieszkani od osób, które wybudowały je w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, nadbudowa, rozbudowa budynku na cele mieszkalne, przebudowa strychu, suszarni lub przystosowanie pomieszczenia na cele mieszkalne: limit ten dotyczy całego okresu obowiązywania ustawy, ale w związku z coroczną jego "waloryzacją" osoba, która wykorzystała całą sumę obowiązującą w poprzednim roku (np. w 1992 r. 247 mln 800 tys. zł), w roku następnym (jeśli będzie np. kontynuowała budowę) ma do dyspozycji tylko różnicę między limitem starym i nowym.

- **74 mln 200 tys. zł** - wynosi górny limit na remont i modernizację budynku mieszkalnego lub mieszkania, ale tylko takiego, które podatnik zajmował na podstawie tytułu prawnego, samodzielnie.

- **7 mln 420 tys. zł** - to dolny próg limitu odliczeń na remont i modernizację, co oznacza, iż podatnik, który wydał w 1993 r. na ten cel mniej, nie może z tej ulgi skorzystać.

- **371 mln zł razy liczba mieszkań przeznaczonych na wynajem** - może odliczyć sobie od dochodu podatnik, który budował własną kamienicę czynszową.

- **12 mln 360 tys. zł** - wynosi roczny limit odliczeń przeznaczonych na nabycie akcji (udziałów) od Skarbu Państwa lub objęcie akcji (udziałów) w spółce tworzonej w celu oddania jej do odpłatnego korzystania - na podstawie przepisów o prywatyzacji (chodzi o tzw. spółki pracownicze) - przedsiębiorstwa lub zorganizowanej części jego mienia, a także na zakup obligacji od Skarbu Państwa (pod warunkiem, że nie zbedzie się ich do końca 1995 r.).

- **6 mln 549,6 tys. zł na każde dziecko** - to górnny, obowiązujący za 1993 r. roczny limit odliczeń wydatków na odpłatne kształcenie dzieci i młodzieży w szkołach niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych.

- **1 mln 467,5 tys. zł** - tyle może odliczyć od dochodu każdy podatnik z tytułu wydatków na odpłatne dokształcanie i doskonalenie zawodowe, a konkretnie: na udział w kursach, konferencjach i innych pozaszkolnych formach szkolenia zawodowego, na poddanie się egzaminowi dającemu tytuł kwalifikacyjny, dokształcanie w formach szkolnych, naukę języka obcego w formach zorganizowanych przez podmioty prowadzące działalność w tym zakresie.

Poza odliczeniami wydatków na cele mieszkaniowe (tu obowiązuje jeden limit na małżeństwo) wszystkie limity przysługują każdemu podatnikowi z osobą; także wówczas, gdy jest to małżeństwo korzystające ze wspólnego opodatkowania (pod warunkiem, że oboje mają dochody, od których dane wydatki można odjąć).

PROGI PODATKOWE

- od dochodu do 90.800.000 zł rocznie płaci się 21 proc. podatku minus 1.212.000 zł;

- dochody od 90.800.000 do 181.600.000 zł rocznie są opodatkowane 33-procentowym podatkiem;

- od dochodów powyżej 181.600.000 zł rocznie potrąca się 45 proc. podatku.

mäso, podlejeme vlažnou vodou a necháme dusiť. Počas dusenia máso osolíme, pridáme rascu, rozotrety cesnak a feferón. Keď je máso polomäkké, pridáme na rezance nakrájanú hlávkovú kapustu, očistené na kocky nakrájané zemiaky a na menšie kúsky nakrájané huby. Všetko spolu dusíme do mäka. Hotové podávame s chlebom.

MÚČNIKY

KYSNUTÁ ROLÁDA. Rozpočet: 400 g múky, 150 g masla, 3 lyžice práškového cukru, 1 celé vajíčko, 2 žlžky, 50 g kvasníc, 3 lyžice kyslej smotany na kvások, vanilínový cukor, citrónová príchuť, slivkový lekvár, trochu sušených sliviek a posekaných orechov.

Z kvasníc a smotany urobíme kvások. Maslo, cukor a vajíčka vymiešame, pridáme múku a kvások, vanilínový cukor, príchuť a vymiesime cesto. Vyvalkáme ho na hrúbku 1,5 cm a dĺžku plechu. Potrieme ho lekvárom, posypeme pokrájanými slivkami a orechami, zvinieme a vložíme do vymosteného, mûkom vysypaného úzkeho podlhovastého plechu. Povrch cesta pritlačíme rukou a popicháme vidličkou. Pečieme asi 45 minút v stredne vyhriatej rúre.

HVIEZDY O NÁS



BARAN (21.3.-20.4.)

Bude to priaznivý mesiac pre riešenie osobných problémov.

Niekto blízky ti vyzná vrelé city. V hmotnej oblasti sú šance na značný zisk, napr. výhru v lotérii. Na pracovisku budú diskrétny, vyhýbaj sa sporom a diskusiám so šefom. Doma si všimaj výdavky manžela (manželky), ktoré sa môžu stať príčinou konfliktu.



BÝK (21.4.-20.5)

Budeš plne zaujatý osobnými a pracovnými problémami. Môžu sa objaviť aj starosti s rodičmi alebo s deťmi. V práci tå nazľostia čiesi intrígy, ale poteš sa, že to všetko má krátke nohy. Snaž sa rozumne hospodáriť svojimi fondmi - hmotnými a pracovnými. V budúcnosti bude od toho závisieť mnoho tvojich predsažatí.



BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Mnoho energie venuješ cestám po Poľsku a do cudziny. Môžeš očakávať priaznivé zmeny v životnej a bytovej situácii a upevnenie tvojho postavenia. V práci sa vyhýbaj konfliktom, niekto by ich chcel využiť na tvoju škodu a vo svoj prospech. Finančná situácia sa striedavo zhorší a zlepší. Máš šance, ale musíš ich vedieť využiť.



RAK (22.6.-22.7.)

Musíš venovať väčšiu pozornosť finančným otázkam. Na tvojich zárobkoch bude závisieť uskutočnenie plánov, o ktorých oddávna uvažuješ. Môžeš počítať s podporou šefov a spoluprácou príbuzných. Voči podriadeným sa chovaj taktej, aj na nich môže vela záležať. Šetri si nervy a psychickú kondíciu, nezabúdaj na prechádzky a aktívny odpočinok.



LEV (23.7.-23.8.)

Bude to najlepší mesiac na vybavenie osobných a finančných otázk, ale pod podmienkou, že sa nebudeš rozptylovať. Sústred sa na to, čo je naozaj dôležité. To ti pomôže plne ukázať svoje schopnosti, čo ocenia tvoji šefovia. Deti vyvolávajú v tvojom živote isté napäťie, ale podarí sa ti dosť rýchlo predísť búrke budú ju aspoň oslabiť.



PANNA (24.8.-23.9.)

Čaká tå mnoho čudných a neočakávaných udalostí, nie vždy príjemných, ale vceľu málo významných. Koncom mesiaca sa tvoja situácia ujasní. Peniaze zarobené s tvojím partnerom prispejú k značnému zlepšeniu materiálnej situácie. Keď plánuješ cestu do cudziny, budeš ju musieť z praktických dôvodov odložiť na neskôr.



VÁHY (24.9.-23.10.)

Nadviažeš a upevniš nejedno prialstvo, ktoré ti v budúnosti prinesie oporu. Robiš ďalekosiahle životné plány, ale pozor na finančie - īahko môžeš stratíť. Na začiatku mesiaca ti hrozia isté komplikácie v práci bud podnikaní, ale čoskoro sa obzor výjasní a objaví sa možnosť īalšieho postupu a rozvoja. Pomôžu ti v tom priatelia doma a v cudzine.



ŠKORPIÓN (24.10.-23.11.)

Mesiac mnohých zážitkov a zmien, často neočakávaných. Čo z toho vyjde? To závisí hlavne na tebe. Finančná situácia nevyzerá ružovo, ale napriek tomu sa zlepší. Bude to hlavne zásluhou jedného z tvojich najlepších priateľov. Budú tå trápiť migrény a depresie. Nesnaž sa ich liečiť práskami. Trochu pohybu na čerstvom vzduchu môže urobiť zázraky.



STRELEC (24.11.-21.12.)

Vyskúšaš seba samého, preveriš si svoje možnosti, schopnosti a vytrvalosť. Niektoré veci si musíš premyslieť chladne, s odstupom a realisticky. Príliš často sa vznášaš v oblakoch. Dobré vzťahy v práci ti pomôžu v postupe a zvýšení príjmov. Okrem toho máš nádej na výhru v lotérii buď totolotku.



KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Žiješ ilúziami. Zdá sa ti, že veľké úspechy v práci máš na dohade ruky. Bohužiaľ, trievne hodnotenie situácie vyzerá úplne inak. Niektorí starší a skúsenejší, ku ktorému máš dôveru, tå o tom naštastie presvedčí. Vďaka tomu si premysliš svoju situáciu a urobíš konkrétniejsie plány na najbližšie obdobie. Keď budeš rozvážny, už v tomto mesiaci si situáciu môžeš zlepšiť.



VODNÁR (21.1.-18.2.)

Musíš venovať mnoho času a energie svojej druhej polovičke, najmä jej financiam. Ku kladným zmenám dôjde v stykoch s priateľmi a v kontaktach s cudzinou. V práci si daj pozor! Tvoji predstavení si myslia, že ti chýba dôslednosť a zorganizovanosť a že īahko vyvolávaš konflikty. Musíš ich presvedčiť o opaku, nie slovami, ale činmi.



RYBY (19.2.-20.3.)

Dobrá spolupráca s podriadenými ti pomôže obrániť sa pred nevelmi zdôvodnenými výčitkami šefov. Ani doma nebudeš mať pokoj. Manželské konflikty môžu viesť až k nervovému vyčerpaniu a srdcovým īažkostiam. Až koncom mesiaca značné finančné zlepšenie umožní uspokojoť najpálčivejšie domáce a rodinné potreby.

NÁŠ TEST

Dovedeš se povznést nad rozum a smysly?

Chceš-li se doviedeť, jaký je tvój vztah k parapsychologii a nadmyslovému svetu, odpověz na naše otázky ano, ne, nebo nevím (?), bez dlouhého rozmýšlení.

1. Věřím ve svou intuici.
2. Několikrát se mi stalo, že jsem předem tušil něco, k čemu došlo po několika dnech.
3. Dovedu pozorovat a vidím více než průměrný člověk.
4. Znám případy svědčící o existenci parapsychologických jevů.
5. Rád čtu větby, horoskopy a předpovědi.
6. Myslím, že magické myšlení je projevem zdravého instinktu člověka, nejen výrazem jeho dětinskosti.
7. V životě bývají takové situace, které nelze zahrnout rozumem.

8. Někdy věštím z karet nebo předpovídám budoucnost podle vlastních metod.

9. V posledních letech jsem prožila prorocký sen.
 10. Myslím, že mám citlivou povahu a je snadné mne zranit.
 11. Dovedu vidět několik plošin vlastního vědomí.
 12. Akceptuji, mám ráda a někdy obdivuji člověka, který je ve mně.
 13. V mé světě je místo na iluze, magii, kouzla a sny.
 14. Nemám ráda přehnaný pořádek, dochvilost a všechno, co souvisí s rigorem.
 15. I kdyby bylo možné čist myšlenky jiných lidí a dorozumívat se s nimi parapsychologicky na dálku, větší radost by mi dělalo "domýšlet se" a rozmlouvat s nimi.
- Za každou odpověď "ano" si připočti 10 bodů, za "nevím" 5 bodů a za "ne" 1 bod.
- VÝSLEDKY**
- 150-100 b.: Dovedeš se povznést nad své smysly daleko výše, než dosahuje zrak průměrného člověka. To však ještě není důkazem, že to, co soudíš o druhém člověku, je už čtením jeho myšlenek. Máš



"Na ten váš poštovní úrad nelze vúbec spoléhat!"

láteřil pan Drúbek. "Před třemi týdny jsem psal klukovi na vojnu - a dneska najdu dopis v kapse."

* * *

Len si predstav: môj otec zatelefonoval susedovi, aby sa spýtal, aké má číslo.

- S mojím je to ešte horšie. Predal auto, aby sme mali na benzín.

* * *

Mina vysvetluje advokátovi:

- Počas desiatich rokov nášho manželstva každú sobotu umývam manželovi chrbát...

- A to je vari príčina na rozvod?

- Ale minulú sobotu sa ukázalo, že má chrbát celkom čistý!

* * *

Zo Sibíri sa po 40 rokoch vracajú do Odesy trestanci. Majú zarastené, vráskavé tváre, na nepoznanie.

- Otec! - vykríkne jeden z čakajúcich a vrhne sa jednému z trestancov okolo krku.

- Ako ste ho spoznali? - pýtajú sa ho okolostojaci.

- Podľa kabáta!

* * *

"Maminko, do hrnce s mlékem spadla myš!"

"Tak něco udělaj..."

"Už jsem udělal. Hodil jsem za ní kočku!"

* * *

Školské deti sú na výlete pod známym poľským vrchom Giewontom.

- Pozrite, deti, - hovorí učiteľ. - To je Giewont. Vyzerá ako spiaci rytier. Legenda hovorí, že keby bolo v Poľsku zle, tak sa zobudí a vstane.

- Tak načo ten odroň ešte čaká?! - zvolá malý Marián.



MENO VEŠTÍ

ANGELA - figliarske, koketné, veselé a trochu exaltované meno, niekedy aj nešťastné - o.i. pre nevydarené manželstvo.

Osoba s týmto menom býva najčastejšie vysoká a štíhlá plavovláška s peknými, dlhými a štíhlymi nohami, podlhovastou tvárou, výrazným nosom a neveľkým množstvom pieh. Občas máva aj materské znamienko, ktoré jej pridáva svojské čaro. Má pekné, štíhle prsty s úzkymi nechtami, zuby možno trochu privielké, ale zato pekné, rovné a biele ako sneh. Pochádza často z robotníckej, úradníckej alebo miešanej rodiny, nezriedka aj z rolnickej, v ktorej je spravidla viac (tri-štyri) detí.

Angela je priemerne nadaná, ale vďaka svojej usilovnosti sa učí dobre, len s matematikou, fyzikou a chémiou máva starosti. Je rodenou humanistkou a romantickou. Od malička má bujnú fantáziu a predstavivosť. Rada číta ľubostné romány a rôzne poviedky. Niekedy potajomky píše básne a pamäti. Veľmi trpí, keď nieko nepovolaný do nich nazrie. Má rada sentimentálnu hudbu, nevelmi modernú, obľubuje balady, hoci nepohŕda ani súčasnou hudbou. Páči sa jej opera a opereta. Ako človek je veľmi kamarátska, priateľská, úslužná a vôbec dobrá. Má dosť veselú povahu a rada spieva.

Vydáva sa pomerne skoro a obvykle neveľmi šťastne. Jej manžel si totiž rád vypije, aj keď treba povedať, že ju na svoj spôsob ľubi. Angela je dobrou, usilovnou a zodpovednou pracovníčkou - v závode, obchode, na sklade buď v škole. Býva z nej dobrá sekretárka alebo ošetrovateľka. Všeobecne možno povedať, že je to dobrý, šľachetný človek, často skúšany životom. Svoj osud však znáša s pokojnou myšľou. Je dobrú a trpežlivou manželkou a matkou, dobre vychováva svoje deti. Má ich obyčajne jedno alebo dve. Bývajú však aj Angely úplne odlišné - silné, bujaré, veselé, skrátka čertíci v sukničkách.

SNÁŘ

Věříte snům? Ne? Ani my nevěříme, ale co to škodí podívat se občas do snáře? Je to přece jen zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy, zdálo se vám o:

Jalovici - odhalíš zlý úklad; bobule jísti - zjistíš něco přijemného; trhati je - tvá láska není příliš žhavá.

Jahodáč: jísti je - přijemné novinky; mnoho jich viděti - zamiluješ se; trhati je - lehké onemocnění; velikých - jsi pyšný; darovati je - zůstaneš v dobré vzpomínce.

Járm: padati do ní - někdo tě chce poškodit; viděti ji - ještě včas můžeš se vyhnout nějaké nepřijemnosti; kopati ji - uděláš dluhy.

Jaguáru - vysoký pán smýšlí s tebou dobrě.

Jatkách - nebezpečný obchod.

Jaternicích - navštívíš brzy venkovskou slavnost; jísti je - očekávej nějakého přání; dělati je - dobře se staráš o svoji domácnost.

Játrech - těžká nemoc.

Jazyku nemocném - malé utrpení; opuchlé - nemoc příbuzného; velmi dlouhé - mocné trampoty; jísti ho - zdraví; někomu ukazovati - máš špatné mravy.

Javoru - jest ti prorokován dlouhý život.

Jednorožci - budeš zklamán.

Jedli - úspěšné, jisté podnikání.

Jedlových šiškách - neočekávané štěstí.

Jehle: nalézti ji - upadneš do hádky; obdržeti - odpoutání se od přítele.

Jelenu v běhu - tvé záležitosti se rychle a příznivě vyvinou; střeliti ho - dojdeš cti; jelenech bojujících - přijdeš k moci; umírajícím - blahobyt; jísti ho - budeš mít vysoké hosty; v říji - obdržíš mnoho přízřně.

Jehněti pasoucí se - spokojenosť, šťastná budoucnost; zbloudilém - budeš dobré volit svého životního druha; zabíti ho - chraň se před dvorností; poskakujícím - budeš mít radost z dětí.

schopnosti predvídat budoucnosť, ale to nemusí byť totéž jako spolehlivá věštba. Tvoje odtržení od smyslů a rozumu je někdy okouzlující a strhující, ale někdy je nebezpečné, protože tvoří svět iluze. Věříš-li doopravdy v parapsychologické jevy kolem sebe, začni pozorovat svět v sobě i to, co se kolem tebe děje.

95-50 b.: Musím tě zklamat - všechno, co se děje v tobě, je normální. I to, že tě někdy neklame tvoje intuice, i to, že máš zdravý rozum. Možná že někdy tvoji moudrost nudí okolní skutečnost a všechní svět hmoty, tvůj duch někdy zatouží po tajném dobrodružství a cestě do neznáma. Je však v tobě něco, co ti dovoluje stát pevně na zemi, působí, že nemůžeš odletět do jiných rozměrů, do světa snů a představ. Víš, co to je? Jestli nevíš, zeptej se svého ducha!

45-0 b.: Musím ti blahopřát - tvoje důslednost v popírání existence nadmyslového světa je nezlohmná. Čarodějnici, pověry a hořící hranice - to je závěrečná etapa myšlení o parapsychologii u takových lidí, jako jsi ty. Věříš ještě v lidský osud? Předurčení se ti pojí s těžkou prací kováře a štěstí s železným výsledkem jeho úsilí. Nejsi unaven nadbytkem logiky a rozvahy?

STÁVA SA - STALO SE...

TELLY SAVALAS. 22. januára, deň po svojich 70. narodeninách, zomrel v Los Angeles Telly Savalas, americký herc - známy hlavne ako newyorský detektív zo seriálu Kojak.

Narodil sa v roku 1924 v Garden City v rodine gréckych emigrantov. Počas 2. svetovej vojny narukoval a po jej skončení vystriedal rôzne zamestnania. Bol učiteľom, producentom filmov pre Štátny departement, redigoval informácie pre televíznu sieť ABC, pracoval v rádiu a založil si aj vlastné divadlo. To všetko mu pomohlo dostať sa k filmu. Debutoval v päťdesiatych rokoch, ale prvú väžnu úlohu zahral až v 1962, vo Frankenheimerovom filme Vláčnik z Alcatraz. Za túto vedľajšiu úlohu dostal Oscara. Potom už hral Savalas veľmi veľa. Ponúkali mu hlavne úlohy tvrdých determinovaných ľudí, často šialencov so skomplikovanou psychikou. Jeho hrdinovia však boli inteligentní, mysliaci ľudia. Najzaujímavejšie úlohy Savalas zahral vo filmech Prašivá dvanásťka, Zlato pre odvážnych, Lovci skalpov. Najväčšiu slávu mu však priniesla rola Thea Kojaka v televíznom seriáli nakrútenom v rokoch 1973-77. K newyorskému policajtovi sa vrátil aj po desaťročnej prestávke, v celovečerných televíznych filmech.

Mohutný holohlavý muž bol zosobnením sily a suverennosti. Zdalo sa, že je do istej miery neporaziteľný. Premohla ho však choroba. Za-



čiatkom t.r. bol v Pasadene operovaný na rakovinu prostaty. Zomrel vo svojom apartmáne v hoteli Universal City. Telly Savalas mal 6 detí, štyri z prvého manželstva a dve s Julie Howlandovou.

* * *

Čiermolíci Oprah Winfreyovou jsme už i na našich obrazovkách videli v jejím "talk-show". Je to výborné vedená diskuse s televíznymi diváky na nejrúžnejší téma, všední i drastická, mj. narkomanie, prostitúcia a znásilnenie. Oprah dovede z týchto diskusí udelat struhujúci podívavou. Její "talk-show" jsou v USA nesmírně populárni, a Oprah Winfreyová je nejoblíbenejší televízny hviezda. Je rovnako jednou z najbohatších žen v tzv. showbiznesu. Za každou minutu pred televíznou kamerou dostáva 5 000 dolárov a její majetek se odhaduje na niekoľkí set miliónov.

Televízny hviezda dovede investovať peníze tak, že její majetek neustále roste. Patrí jí téměř celá čtvrt v Chicagu, kde jsou elegantní obchody, restaurace a kluby.

Oprah má jen jednu starost: snadno tloustne. Nedávno se rozhodla pro radikálnu odtučňujúcu kúru. Postavila vlastnú tělocvičnu s dokonalým vybavením a vynajala speciálneho trenéra.



Zhubnutú ji stalo pries 150 000 dolarov! Jako odmenu za těžkou kúru - cvičení a dietu - si Oprah koupila několikery nové šaty - za 300 000 dolarov! Na snímku: Oprah Winfreyová

* * *

ROZVOD amerického miliardára Donalda Trumpa s Českou Ivanou bol v roku 1990 obšírne komentovanou udalosťou. Najviac sa však o to pričinilo 10 miliónov dolárov odškodného, ktoré súd priznal bývalej manželke. Ivana Trumpová požiadala o rozvod, keď sa dozvedela o "tej druhej" - Marly Maplesovej. Jej rivalka sa na ňu na dôvodek veľmi ponáša.

Marla nedávno v Palm Beach na Floride porodila dcérku. Šťastný otec pri pôrode manželke asistoval. Dcérke dali meno Fiffany Ariana, z čoho prvý je na počest slávnej klenotníckej firmy, od ktorej Trump kúpil pozemok a postavil si na ňom svoje sídlo (Trump Towers).



Tiffany Ariana je druhou dcérou miliardára. Prvá, 8-ročná Ivanka, býva s matkou a je úžasne rozmaznaná. Najradšej by jedla kaviár a homáre, jej šaty stoja 1000 dolárov, topánky má šité na mieru a česne ju jeden z najlepších amerických kadeřníkov. S otcom sa vídava zriedkavo, ale vraj ju má veľmi rád... Na fotografii: Marla Maplesová a Donald Trump

* * *

FRANK SINATRA tvrdí, že jeho život nie je na predaj. Ani za milión! Presne takú sumu mu ponúklo jedno z amerických vydavateľstiev za napísanie pamätníka. Hoci slávni herci a

herečky sa v poslednom čase ujímajú pera, Sinatra rozhodne vyhlásil: "So mnou nepočítajte - nechcem, aby sa všetci hrabali v mojom súkromnom živote. Nechcem rozprávať ani o nádherných ženach, ktoré som držal v náruči a neprezradím žiadne tajnosti. Obviňovali ma z kompromitujúcich známostí - možno, ale nikto sa o tom nič viac nedozvie!" Škoda, Sinatrov životopis by bol fascinujúcim čítaním o chudobnom chlapcovi, ktorý začal spievať v súbore a po niekoľkých rokoch sa stal svetovým speváckym idolem a známym filmovým hercom. Hral a spieval v mnohých muzikáloch, ale jeho najlepšia úloha bola vo filme Ďaleko do večnosti, za ktorú dostal Oscara. "Frankie boy", ako ho prezývali, bol ženatý s Avy Gardnerovou a Miou Farrovou (mladšou o 30 rokov). Prialil sa s dvomi prezidentmi USA a šéfom chicagskej mafie Giancanom. Vraj mafia mu niekolkokrát pomohla v kariére... Teda - život, ako v dobrej



knihe. Na fotografii: Frank Sinatra (v strede) na slávnosti, usporiadanej na jeho počest

* * *

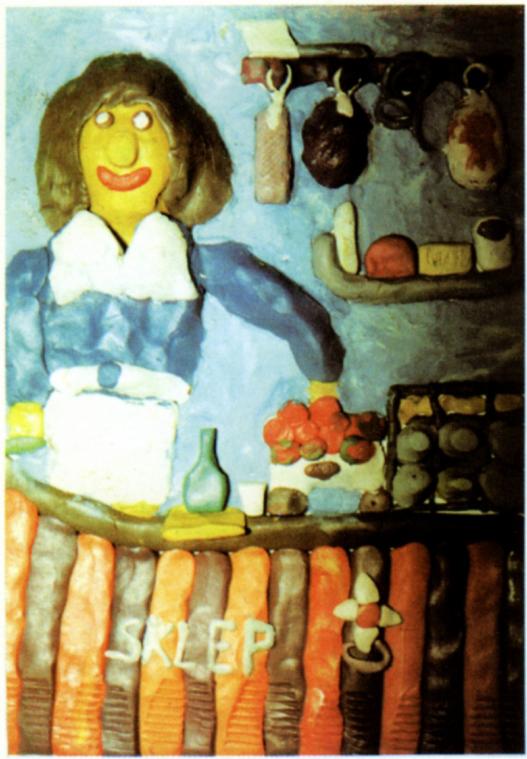
LÁSKA MEZI ZVÍŘATY. Ten problém už dávno zajíma badatele zvířecích zvyků. Je známo, že mezi zvířatami jsou dvojice žijící spolu celý život a společne vychovávající potomstvo, ale jsou i krátké svazky na jednu sezónu.

Dovedou zvířata být k sobě něžná? Na západě vyšla kniha Kissing Animals (Líbající se zvířata) od Claudie Todtmannové. "Polibky nejsou výhradou lidí", píše autorka. Uvádí řadu příkladů toho, že polibky a něžné objetí jako výraz sympatie nebo sexuálního zájmu jsou známé mnoha druhům zvířat. Líbají se ryby, ptáci svými zobáčky, slony choboty. Líbají se klokani a tuleni, leopardi se objímají jako zamilované páry, žirafy se o sebe otírají dlouhými krky. Badateľka Jane Goodalová, ktorá mnoho let žila v národním parku Gombe v Tanzanii, pozorovala opice, ktoré se něžne nebo pírno vásnívne líbaly.

Některé druhy zvířat jsou však k samicím brutální. Honf je a bijí, dokud nepodlehnu. Takové nehezké chování mají lvi a některé druhy medvědů.

* * *

ADELA CABOTOVÁ z anglického mesta Hayes porodila za 19 mesiacov 4 deti. Až 7 rokov sa manželia nemohli dočkať potomka a tak im lekári navrhli hormonálne liečenie. Keďže bolo veľmi drahé, zaplatil im ho bohatý strýko. V januári 1991 Adela porodila trojčiatá a v júli 1992 štvrtého syna!



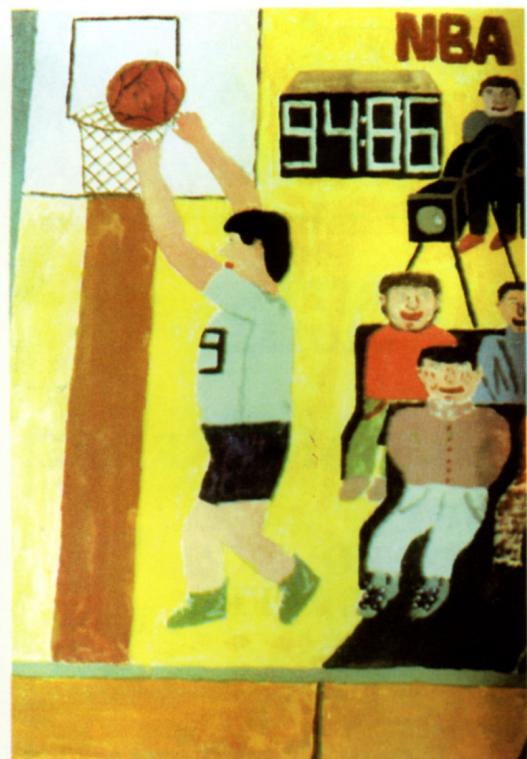
Budem predavačkou - práca z plastelíny
J.Czorniakovej z H.Zubrice, 4.m. v mladšej skupine. Repr. J.P.



Budem učiteľkou v škôlke - maľba A.Budzovej z Jurgova, 1. m. v mladšej skupine

ODMENENÉ PRÁCE V SÚŤAŽI ŽIVOTA '93

Budem športovcom - maľba P.Žigmunda
z Krempáč, 4. m. v staršej skupine. Repr. J.P.



Chcem byť kozmonautkou - maľba S.Bobisovej z M.Lipnice, 2. m. v mladšej skupine

Budem stolárom - maľba J.Lorenca z Krempáč, 4. m. v staršej skupine. Repr. J.P.





Neddecký zámok

DRUKARNIA

WYKONUJE WYSOKIEJ JAKOŚCI, SZYBKO
I PO UMIARKOWANYCH CENACH m.in.:

FOLDERY, KATALOGI, PROSPEKTY, SKRYPTY,
ETYKIETY, BIULETYNY, AKCYDENSY, ULOTKI

PONADTO PROPONUJEMY USŁUGI W PEŁNYM ZAKRESIE:

PRZYGOTOWALNI OFFSETOWEJ
INTROLIGATORNI - ZSZYWANIA BROSZUROWEGO
KOMPUTEROWEGO SKŁADU TEKSTÓW I GRAFIK
SITODRUKU

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE:

Biuro Zarządu Głównego TSKCiS 31-150 Kraków, ul. św.Filipa 7/4 tel./fax 34-11-27